

ÜNİVERSİTE HAZIRLIK

TYT - AYT

46
FÖY

Kazanım, Kavrama, Kazandıran seviye modeline göre hazırlanmıştır.

TARİH

Konu Anlatım Föyü

- Güncel Müfredata Uygun
- Yeni Nesil Sorular
- Çek Kopart Formu

Kazanım

Bilgi Temelli

Kavrama

Beceri Temelli

Kazandıran

ÖSYM Tarzında

Q Dumlupınar Mh. Behramkale Cd.
No: 9 Görükle Nilüfer/BURSA
T 444 99 16
G www.qitapyayinlari.com
E info@qitapyayinlari.com
F qitapyayinlari
I qitapyayinlari

Genel Yayın Yönetmeni
Mehmet Şirin BULUT

Dizgi ve Kapak Tasarımı
Qitap Yayıncılık Dizgi & Grafik Birimi

Baskı ve Cilt
Qitap Yayıncılık San. Tic. A.Ş.

Sertifika No : 71316

ISBN : 978-625-99669-0-8

© Bu kitabın tüm hakları, Qitap Yayıncılık San. Tic. A.Ş.'ye aittir. Hangi amaçla olursa olsun, kitabın tamamının veya bir kısmının Qitap Yayınları'nın yazılı izni olmadan kopya edilmesi, fotoğraflarının çekilmesi, bilgisayar ortamına alınması, herhangi bir yolla çoğaltılması, yayımlanması veya başka bir amaçla kullanılması yasaktır. Bu yasağa uymayanlar, doğabilecek cezai sorumluluğu ve kitabın hazırlanmasındaki mali külfeti peşinen kabullenmiş sayılır.

İÇİNDEKİLER

Föy - 01 Tarih ve Zaman	Föy - 25 Devrimler Çağında Değişen Devlet - Toplum İlişkileri - I
Föy - 02 İnsanlığın İlk Dönemleri - I	Föy - 26 Devrimler Çağında Değişen Devlet - Toplum İlişkileri - II
Föy - 03 İnsanlığın İlk Dönemleri - II	Föy - 27 Devrimler Çağında Değişen Devlet - Toplum İlişkileri - III
Föy - 04 Orta Çağda Dünya	Föy - 28 Sermaye ve Emek - XIX ve XX. Yüzyılda Değişen Gündelik Hayat
Föy - 05 İlk ve Orta Çağlarda Türk Dünyası - I	Föy - 29 XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya - I
Föy - 06 İlk ve Orta Çağlarda Türk Dünyası - II	Föy - 30 XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya - II
Föy - 07 İslam Medeniyetinin Doğuşu - I	Föy - 31 XX. Yüzyıl Başlarında Osmanlı Devleti ve Dünya - III
Föy - 08 İslam Medeniyetinin Doğuşu - II	Föy - 32 Milli Mücadele - I
Föy - 09 Türklerin İslamiyet'i Kabulü ve İlk türk İslam Devletleri	Föy - 33 Milli Mücadele - II
Föy - 10 Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiyesi - I	Föy - 34 Milli Mücadele - III
Föy - 11 Yerleşme ve Devletleşme Sürecinde Selçuklu Türkiyesi - II	Föy - 35 Milli Mücadele - IV
Föy - 12 Beylikten Devlete Osmanlı Siyaseti	Föy - 36 Kurtuluş Savaşında Cepheler - I
Föy - 13 Devletleşme Sürecinde Savaşçılar ve Askerler	Föy - 37 Kurtuluş Savaşında Cepheler - II
Föy - 14 Beylikten Devlete Osmanlı Kültür ve Medeniyeti	Föy - 38 Atatürk İlkeleri
Föy - 15 Dünya Gücü Osmanlı (1453 - 1595) - I	Föy - 39 Atatürkçülük ve Türk İnkılabı - I
Föy - 16 Dünya Gücü Osmanlı (1453 - 1595) - II	Föy - 40 Atatürkçülük ve Türk İnkılabı - II
Föy - 17 Sultan ve Osmanlı Merkez Teşkilatı	Föy - 41 İki Savaş Arasındaki Dönemde Türkiye ve Dünya - I
Föy - 18 Klasik Çağda Osmanlı Toplum Düzeni	Föy - 42 İki Savaş Arasındaki Dönemde Türkiye ve Dünya - II
Föy - 19 Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti (1595 - 1774) - I	Föy - 43 II. Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye ve Dünya
Föy - 20 Değişen Dünya Dengeleri Karşısında Osmanlı Siyaseti (1595 - 1774) - II	Föy - 44 II. Dünya Savaşı Sonrasında Türkiye ve Dünya
Föy - 21 Değişim Çağında Avrupa ve Osmanlı - I	Föy - 45 Toplumsal Devrim Çağında Dünya ve Türkiye
Föy - 22 Değişim Çağında Avrupa ve Osmanlı - II	Föy - 46 XXI. Yüzyılın Eşiğinde Türkiye ve Dünya
Föy - 23 Uluslararası İlişkilerde Denge Stratejisi (1774 - 1914) - I	
Föy - 24 Uluslararası İlişkilerde Denge Stratejisi (1774 - 1914) - II	

TARİH Nedir?

Geçmişte yaşamış insan topluluklarının faaliyetlerini; **yer - zaman** göstererek, **neden - sonuç** ilişkisi içerisinde, **belgelere** dayandırarak anlatan **objektif** bir bilimdir.

Tarihin Konusu

- Geçmişte yaşamış insanlar tarafından meydana getirilen sosyal-dini-siyasi-kültürel bütün olaylardır.
- Tarihte deney ve gözlem yoktur. Tarih sadece geçmişte yaşanmış olayları inceler, gelecek tarihin konusu olamaz.
- Tarih biliminin araştırma konusu içerisine giren iki önemli unsur **olay** ve **olgu** dur.

Tarihi Olay ve Olgu

Olay: Tarihte insanlığı etkileyen siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik konularda kısa sürede meydana gelen başlangıcı ve sonucu belli olan somut gelişmelerdir.

ÖRNEK

- Malazgirt Savaşı
- Talas Savaşı
- Lozan Barış Antlaşması

Olgu: Uzun bir süreçte meydana gelen, başlangıcı belli olmakla beraber sonucu belirsizliğini koruyan soyut ve kavramsal gelişmelerdir.

ÖRNEK

- Anadolu'nun Türkleşmesi
- Türklerin İslamiyet'i kabul etmesi

Tarih Biliminin Yöntemi

- Sosyal bilimler ve fen bilimlerinin yöntemleri birbirinden farklıdır. Fen bilimleri; deneylere, gözlemlere, formüllere, hipotezlere, yasa ve sonuçlara dayalı bir yöntem kullanırken, sosyal bir bilim olan tarih insan ile ilgili geçmişte yaşanmış ve bitmiş olayları konu edinir. Bu nedenle geçmişte yaşanmış olayları yeniden deneye tabi tutmak ve olayla ilgili genel kanunlara ulaşmak mümkün değildir. Ayrıca geçmişteki bir olayın aynı koşullarda tekrarlanması da imkânsızdır. Tarihi, bilim hâline getiren araştırmacılığı ve sorgulayıcılığıdır. Tarihi olaylar hakkında doğru bilgi edinmek ancak o dönemden kalan ve olaya tanıklık edebilecek belge ve bulguların değerlendirilmesi ile mümkündür.

Tarih Biliminin Araştırma Yöntem Basamakları

Tarama (Kaynak Arama): Tarihe kaynaklık edebilecek her türlü bilgi ve verilerin bulunması aşamasıdır. Tarihi bir olayla ilgili bilgi veren her türlü malzeme kaynak adını alır.

Tasnif (Sınıflandırma): Tarihi kaynakların zamana, mekâna ve konuya göre sınıflandırılmasıdır. Bu sınıflandırmanın yapılmasındaki temel amaç; tarihi olayları ve gelişmeleri daha kolay araştırmak ve anlatmaktır.

Tahlil (Çözümleme): Elde edilen verilerin kaynak ve bilgi yönünden yeterli olup olmadığının kontrol edilmesi aşamasıdır. Bu aşamada sınıflandırılan bilgilerin içeriği değerlendirmeye alınır.

Tenkrit (Eleştirme): Toplanan verilerin gerçekliği ve bilgi açısından güvenilirliğinin tespit edildiği aşamadır. Belgelerin ve verilerin orijinalliğini, doğruluğunu ve güvenilirliğini incelemek ve araştırmak için bu yöntem uygulanır.

Terkip (Sentez) : Bütün bu yöntem sürecinden sonra elde edilen bilgilerin ve belgelerin incelenmesi, okunması sonucunda olay ile ilgili bir değerlendirmenin, bir sentezin yapılmasıdır. Bu aşamada bilgi ve veriler esere dönüştürülmek üzere gözden geçirilir. Bilgilerin hangi sıraya göre yapılandırılacağı tespit edilir. Tespitler yapıldıktan sonra eksikliği duyulan bilgiler tamamlanır, daha sonra eserin yazımına geçilir. Yazım sırasında anlatıma akıcı, sade ve anlaşılır bir üslup kazandırılır.

Tarihin Temel Kaynakları (Belgeler)

☛ Bir tarihi olay incelenirken belgelere dayanmak zorundadır. Geçmişten günümüze gelen her türlü belgeye kaynak denir.

KAYNAK

Birinci El Kaynaklar (Ana Kaynak): Tarihi olayların yaşandığı döneme ait her türlü **yazılı** ve **yazısız** bulgulardır.

İkinci El Kaynaklar: Birinci el kaynaklardan yararlanılarak oluşturulan eserlerdir.

KAYNAKLARIN SINIFLANDIRILMASI**Sözlü Kaynak**

Efsane

Hikâye

Destan

Yazılı Kaynak

Ferman

Mühür

Para

Kitabe

Sesli - Görüntülü Kaynak

Resim

Bantlar

Fotoğraf

Kalıntılar

Arkeolojik buluntular

Tarihi eşya ve nesnelere

☛ Tarih, olayları incelerken doğruluk ve objektiflik açısından bazı bilimlerden destek alır.

TARİHE YARDIMCI BİLİMLER

Kronoloji	Olayları zaman sırasına göre ele alan bilim dalıdır. Olayların meydana geldiği tarihin bilinmesi olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurulmasına yardımcı olur.
Coğrafya	İnsan ve mekânın karşılıklı etkileşimini inceler.
Diplomasi	Belgeleri tür, şekil ve içerik bakımından değerlendiren bilim dalına diplomasi denir. Belgelerin sahte olup olmadığı, hangi makamdan hangi makama yazıldığı, belgelerin üzerindeki işaretlerin ve şekillerin ne anlama geldiği, kurumlar ve devletler arası yazışma şekilleri konularında tarih bilimine katkı sağlar.
Arkeoloji	Kazı bilimidir. Toprak ve su altında kalmış buluntuları ortaya çıkarır.
Heraldik	Armaları inceleyen bilimdir.
Etnografya	Toplumların yaşayış, gelenek, örf ve âdetlerini inceler.
Antropoloji	İnsan ırklarını fiziksel açıdan inceleyerek sınıflandıran bilim dalıdır. İnsanın iskelet, kafatası gibi fiziki yapısını araştıran antropoloji, insanlık tarihinin en eski dönemlerinin aydınlatılmasına yardımcı olur.
Nüsmatik	Para bilimidir.
Paleografya	Eski yazı bilimidir.
Filoloji	Dünya üzerindeki dilleri ve bu diller arasındaki ilişkileri araştırır.
Epigrafi	Kitabeleri inceleyen bilimdir.
Sigilografi	Mühür bilimidir.

Neden Tarih Öğrenmeliyiz?

→ Millî ve toplumsal kimliğin oluşmasını sağlar.

→ İnsanın içinde yaşadığı toplumu, ülkesini ve dünyayı tanımalarını sağlar.

→ Geçmişini bilen birey gelecekle ilgili öngörülerde bulunabilir.

→ Bireylere olaylar arasında neden – sonuç ilişkisi kurma becerisi kazandırır.

→ Eleştirel bakışı ve analiz yapma sürecini geliştirir.

→ Birlik ve beraberliği kuvvetlendirir.

→ Farklı toplum ve bireylerin yaşadıklarını zihninde canlandırarak empati yeteneğini geliştirir.

→ Geçmişteki olaylardan ve hatalardan ders alınmasını sağlar.

ÖĞRETMEN NOTU

Tarihi Bilgilerin Değişebilirliği

- Tarih biliminde mutlak doğru, bilgi ve değer yoktur. Tarihçiler geçmişte yaşanmış tarihi olayları sürekli araştırarak yeni bilgi ve belgeler elde ederler. Bu yeni belge ve bilgiler mevcut bilinen bilgileri değiştirebilir veya geliştirebilir.
- Yakın zamana kadar Osmanlı Devleti'nde ilk paranın Orhan Gazi zamanında bastırıldığı görüşü egemenken, İbrahim Artuk adlı tarihçinin araştırmaları sonucunda bunun Osman Gazi zamanında gerçekleştiği kesinleşmiştir.

Tarihi olayların araştırılmasında ve açıklanmasında objektifliğin sağlanmasında gereken şartlar:

- Olayların üzerinden belli bir süre geçmelidir.
- Olaylar birçok kaynaktan yararlanılarak incelenmelidir.
- Olaylar ile ilgili kaynak taraması, tasnif, tahlil, tenkid ve terkiib yapılmalıdır.
- Olaylar meydana geldiği dönemin koşullarına göre ele alınmalıdır.
- Olaylar araştırılırken kesinlikle neden-sonuç ilişkisi göz önünde bulundurulmalıdır.
- Olayların açıklanmasında yer ve zaman unsurları belirtilmelidir.
- Olaylar günümüz değer yargılarıyla incelenmemelidir.

Zaman ve Takvim

- İnsan geçmişini düzene sokmak için asır – çağ – devir – gibi sınıflandırmalara başvurmuştur.
- İnsanoğlu yazının keşfini bir dönüm noktası kabul etmiştir.

Yazıdan

Öncesi → Tarih öncesi dönemler.

Sonrası → Tarihi dönemler olarak adlandırılmıştır.

BİLGİ PENCERESİ

Toplumlar kendilerine özgü takvimleri oluştururlarken kendileri için önemli saydıkları, yaşamlarını etkileyen olayları takvimlerine başlangıç olarak kabul etmişlerdir.

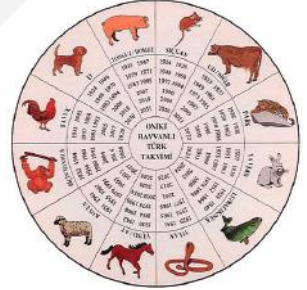
- Takvimlerin oluşturulmasında Ay ve Güneş hareketleri esas alınmıştır.

Ay Yılı Esaslı	Güneş Yılı Esaslı
<ul style="list-style-type: none"> Sümerler tarafından bulunmuştur. Bir yıl 354 gündür. Müslümanların kullandığı Hicri takvim ay yılı esaslıdır. 	<ul style="list-style-type: none"> Kökene Mısırlılara dayanan bu takvimi Romalılar geliştirmiş ve Papa 13. Gregorius (Gregoryus) son şeklini vermiştir. Bir yıl 365 gün 6 saattir. Miladi Takvim Güneş yılına göre düzenlenmiştir.

Türklerin Kullandığı Takvimler

1. 12 Hayvanlı Türk Takvimi

- İslamiyet'ten önceki Türk toplumları tarafından kullanılmıştır. Her yıl bir hayvan adıyla anılmıştır. Bir yılı 365 gün 5 saat olarak hesaplamışlardır. Bu durum Türklerin astronomi alanında ilerlemiş olduklarını gösterir.

2. Hicri Takvim

- İslam dinine geçildikten sonra kullanılmıştır. Türklerin kullandığı tek ay yılı esaslı takvimdir. Başlangıcı Hicret (622) kabul edilmiştir. Hz. Ömer Dönemi'nde oluşturulmuştur.

3. Celali Takvim

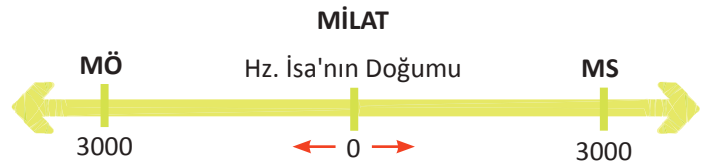
- Büyük Selçuklu Sultanı Melikşah Dönemi'nde yapılmıştır. Güneş yılı esaslıdır. Takvimin başlangıç tarihi olarak 1079 yılı kabul edilmiştir.

4. Rumi Takvim

- Güneş yılı esaslıdır. Takvim başlangıcı olarak 584 yılı kabul edilmiştir. Bu takvim 1839 yılından itibaren Osmanlı Devleti'nin bütün resmi kurumlarında kullanılmaya başlanmıştır.

5. Miladi Takvim

- Güneş yılı esaslıdır. Takvim başlangıcı Hz. İsa'nın doğumundan sonraki 1 Ocak tarihidir. Türkiye Cumhuriyeti, bu takvimi 1926 yılından itibaren kullanmaya başlamıştır.

1. **Tarih:** Geçmişte yaşamış insan topluluklarının faaliyetlerini yer ve zaman göstererek, neden sonuç ilişkisi içerisinde, belgelere dayanarak, objektif bir şekilde inceleyen bilim dalıdır.

Durum: Sami asıllı bir kavim olan İbraniler, Suriye ile Mezopotamya arasında göçebe olarak yaşamışlar, daha sonra Filistin'e yerleşmişlerdir. Burada bir krallık kurmuşlardır. Bu krallığın başına geçen Hz. Davut, Kudüs şehrini kurarak başkent yapmıştır. Oğlu Hz. Süleyman zamanında Akdeniz ülkeleri, Mısır, Mezopotamya ve Arabistan ile ticaret yapılmış, bu sayede ülke zenginleşmiştir.

Yukarıdaki durumda tarihin tanımında yer verilen özelliklerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Yer B) Zaman C) İnsanların uğraş alanı
D) Neden – sonuç E) İnsanların yaşantıları

2.

Yukarıda görseli verilen Klasik Roma Dönemi parası ile ilgili araştırma yapmak isteyen bir tarihinin;

- I. antropoloji,
II. paleografya,
III. nümizmatik

bilim dallarının hangilerinden faydalanması beklenir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) II ve III

3. **Aşağıdakilerden hangisinin oluş zamanı diğerlerinden daha belirgindir?**

- A) Hititler Anadolu'da MÖ XVIII. yüzyılda kurulmuştur.
B) Gazneliler, XI. yüzyıl ile XII. yüzyıl arasında yaşamıştır.
C) Cumhuriyet 29 Ekim'de ilan edilmiştir.
D) Alfabe günümüzden yaklaşık 4 bin yıl önce Fenikeliler tarafından bulunmuştur.
E) Magna Carta, İngiltere'de kral ile soylular arasında 1215 yılında imzalanmıştır.

4. Milattan önceki tarihler Miladi takvimin başlangıcından geriye doğru gittikçe, Milattan sonraki tarihler ise Miladi takvimin başlangıcından günümüze doğru geldikçe sayısal değer olarak artar.

Bu bilgiden hareketle;

- I. MS iki tarihten sayısal değeri küçük olan günümüze daha yakındır.
II. MÖ 487 tarihi ile MS 1453 tarihi arasındaki zaman farkını bulmak için iki tarih toplanır.
III. MÖ iki tarihten sayısal değeri büyük olan günümüze daha uzaktır.

çıkartımlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız II B) I ve II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

5. Tarih öğretmeni Fatih Bey, Atatürk'ün "Nutuk" adlı eserini, Abdülmecit Dönemi'ne ait bir kâğıt parayı, Kemal Karpat'ın, "Osmanlı'da Değişim, Modernleşme ve Uluslaşma" kitabını, II. Mahmut Dönemi'ne ait "Takvim-i Vekayi" gazetesinden bir örnek ve Çanakkale Savaşı'nda bir subaya verilen madalyonu sınıfa getirerek, öğrencilerine bu materyallerden hangisinin birinci el kaynaklar içerisinde yer almayacağını sormuştur.

Öğrencilerin bu soruya doğru cevap olarak aşağıdakilerden hangisini vermesi beklenir?

- A) Atatürk'ün "Nutuk" adlı eserini
B) Kemal Karpat'ın "Osmanlı'da Değişim, Modernleşme ve Uluslaşma" kitabını
C) Takvim-i Vekayi gazetesini
D) Çanakkale Savaşı'nda bir subaya verilen madalyonu
E) Abdülmecit Dönemi kâğıt parasını

6. Olay; kısa süreli, başlangıcı ve sonucu belli olan somut gelişmelerdir.

Olgu; uzun bir süreçte meydana gelen başlangıcı belli ancak sonucu belli olmayan soyut gelişmelerdir.

Bu bilgilere göre aşağıdakilerden hangisi olguya örnek olarak gösterilemez?

- A) Latin Amerika'da ulusçuluğun yaygınlaşması
B) Balkanlar'da Türk İslam kültürünün gelişmesi
C) Doğu Avrupa'da demokratik yönetimlerin yayılması
D) Abdülmecit Dönemi'nde Islahat Fermanı'nın ilan edilmesi
E) Uzak Doğu'da anayasal yönetimlerin önem kazanması

7. I. Efsaneler
II. Yıllıklar
III. Kil tabletler
IV. Destanlar

Verilen tarihi kaynaklardan hangilerinin içerdiği bilgiler diğerlerinden daha belirgindir?

- A) Yalnız II B) II ve III C) II ve IV D) I, II ve III E) II, III ve IV

8. İlk ve Orta Çağlarda Türk Dünyası ünitesinin işlendiği bir derste aşağıdaki konuşma geçer:

Öğrenci:

Öğretmenim, geçmiş öğrenmenin bize ne faydası var? Tarih dersi bizim ne işimize yarayacak?

Öğretmen:

–

Bu konuşmada boş bırakılan yere,

- I. Milletlerin ortak hafızası olan tarih, millî ve toplumsal kimliğin inşasında önemli rol oynar.
II. Geçmişten günümüze meydana gelen olay ve olguları kronolojik bir süreçte ele aldığı için olay ve olgular arasındaki neden-sonuç ilişkilerini ortaya koyar.
III. Geçmişin ışığında bugünün ve yarının aydınlatmasını sağlar.

yargılarından hangileri getirilebilir?

- A) Yalnız II B) Yalnız III C) I ve II
D) II ve III E) I, II ve III

9. Leopold von Ranke'nin, "Gerçeğin ne olduğu belgelerde saklıdır ve gerçek ancak belgelerin eleştirisiyle ortaya çıkar. Belge yoksa tarih de yoktur". ifadesiyle tarih biliminin;

- I. tarama,
II. tenkit,
III. tasnif

yöntemlerinden hangilerine doğrudan vurgu yaptığı söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) I ve III E) II ve III

10. Tarihin konusu, geçmişte yaşamış insanların faaliyetleri, farklı etkilerle meydana gelen değişimler ve insan eylemlerinin sonucunda ortaya çıkan eserlerdir.

Bu bilgiye göre aşağıdakilerden hangisi tarihin konusu içerisinde gösterilemez?

- A) Neolitik Dönemde yerleşik yaşama geçiş süreci
B) Kavimler Göçü sonrası feodalitenin Avrupa'da yaygınlaşması
C) Skolastik düşüncenin zayıflama süreci
D) Paleolitik Çağ öncesi dünyadaki gelişmeler
E) XIII. ve XIV. yüzyılda Avrupa'da vebanın sosyal ve ekonomik hayat üzerindeki etkileri

11. Tarih ve Zaman ünitesini işleyen Sema Öğretmen şu bilgileri vermiştir:

- Kaynakların ayrıştırılarak sınıflandırılması, çözümlenmesi ve eleştirilmesi aşamalarından sonra bir araya getirilmesi işlemidir.
- Sentez bir sonuca ulaşma ve kitap yazma aşamasıdır.
- Tarihi, tarihsel olay ve olgulara ait tüm verileri tek tek ele alır ve birbirleri ile ilişkileri çerçevesinde değerlendirerek bir yoruma ulaşır.
- Tespitler yaptıktan sonra eksikliği duyulan bilgileri tamamlar, fazlalık teşkil eden bilgileri çıkarır.

Sema Öğretmen'in hakkında bilgi verdiği tarih araştırma yöntemi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tenkit B) Tarama C) Tasnif D) Tahlil E) Terkip

- 12.

I.	Kronoloji	İnsan ve mekânın karşılıklı etkileşimini araştırır.
II.	Epigrafi	Kitabeleri inceleyen bilim dalıdır.
III.	Etnografya	Toplumların örf, âdet, gelenek ve yaşayışlarını inceler.
IV.	Antropoloji	Kazı yolu ile toprak ve su altındaki maddi kalıntıları ortaya çıkarır.
IV.	Paleografya	Eski yazıları inceleyen bilim dalıdır.

Yukarıdaki yardımcı bilim dallarından hangilerinin açıklaması doğru verilmiştir?

- A) Yalnız III B) I ve IV C) I, III ve IV
D) I, III ve V E) II, III ve V

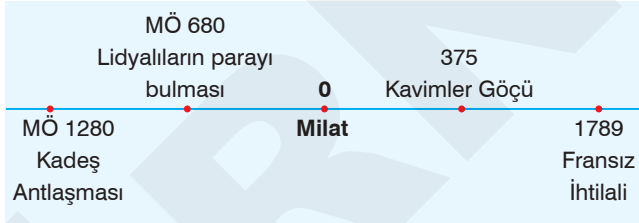
1. Tarih boyunca Türklerin kullandığı takvimlerin bazı özellikleri şunlardır:

- Yıllar bazı hayvan isimleriyle adlandırılmıştır.
- Büyük Selçuklu hükümdarı Melikşah tarafından Ömer Hayyam'a yaptırılmıştır.
- Günümüzde dünyada en yaygın kullanılan takvimdir. Bir yıl 365 gün 6 saattir. Başlangıcı, Hz. İsa'nın doğumundan bir hafta sonrası yani 1 Ocak'tır.
- Osmanlı Devleti'nde 1839 yılından itibaren kullanılmaya başlanmıştır.

Buna göre aşağıdaki takvimlerden hangisine ait bir özellikten bahsedildiği söylenemez?

- A) Rumi takvim
B) Hicri takvim
C) 12 Hayvanlı Türk takvimi
D) Miladi takvim
E) Celali takvim

2.

Yukarıdaki tarih şeridinde bakılarak,

- I. Kadeş Antlaşması MÖ XIII. yüzyılın birinci yarısında imzalanmıştır.
II. Lidyalıların parayı MÖ VII. yüzyılda bulmuştur.
III. Kadeş Antlaşması ile Fransız İhtilali arasındaki zamanı öğrenmek için iki olayın tarihi birbirinden çıkarılır.
IV. Kavimler Göçü MS gerçekleşmiştir.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız II
B) I ve III
C) II ve IV
D) I, II ve III
E) I, II ve IV

3. Yahudiler ilk yaratılış gününü, Romalılar devletlerinin kuruluş tarihini, Hristiyanlar Hz İsa'nın doğum gününü, Müslümanlar, Mekke'den Medine'ye göç olayını takvimlerine başlangıç yapmışlardır.

Bu bilgilerden hareketle takvim başlangıçlarının belirlenmesiyle ilgili;

- I. toplumların önemli gördüğü siyasi ve dinî gelişmelerin takvim başlangıcı olarak kullanılmasında belirleyici olduğu,
II. takvim başlangıçlarının toplumdan topluma değişiklik gösterdiği,
III. daha çok milattan sonra meydana gelen gelişmelerin takvim başlangıcı yapıldığı

yargılarından hangileri ileri sürülebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

4. I. Olayın geçtiği zamanın koşullarına dikkat edilmelidir.
II. Mitoloji ve efsane türü kaynaklara öncelik verilmelidir.
III. Olayla ilgili birden fazla belgeye başvurulmalıdır.
IV. Olayın geçtiği yerde araştırma yapılmalıdır.

Tarih araştırmalarında tarafsızlığın sağlanmasında yukarıda verilenlerden hangilerinin gerekli olduğu söylenemez?

- A) Yalnız II
B) I ve II
C) I ve III
D) III ve IV
E) II, III ve IV

5. **Tarih araştırmalarında, "Deney ve gözlem yöntemi kullanılmaz." diyen bir tarihçi bu görüşüne kanıt olarak;**

- I. tarihî olayların tekrar etmemesi,
II. tarih biliminin geçmişi incelemesi,
III. tarihî olaylarda neden sonuç ilişkisine yer verilmesi

unsurlarından hangilerini gösterebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

6. Tarih araştırmalarında öğrenmeyi ve araştırmayı kolaylaştırmak için tarih; zaman, mekân ve konuya göre sınıflandırılmıştır.

Yukarıdaki bilgiye göre aşağıdakilerden hangisi konusuna göre sınıflandırmaya örnek olarak gösterilebilir?

- A) XIV. yüzyıl Anadolu Tarihi
B) Klasik Dönem Roma Tarihi
C) Orta Çağ Balkan Tarihi
D) Kalkolitik Dönem Anadolu Tarihi
E) Sanat Tarihi

7.

Yukarıda görseli verilen Türkiye Selçuklu Devleti'ne ait bu kitabedeki bilgilere ulaşılmasında;

- I. paleografya,
II. epigrafi,
III. nümizmatik

bilim dallarından hangilerinin katkısının olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) II ve III
E) I, II ve III

8. İbn-i Haldun tarih ile ilgili, "Gerçeği araştırmak ve olayların sebeplerini bulup ortaya koymaktır. Olayların ilkeleri incedir, nitelik ve sebepleri hakkında bilgi derindir." ifadelerine yer vermiştir.

İbn-i Haldun'un bu ifadeleriyle tarihin;

- I. neden- sonuç ilişkisi,
II. objektiflik,
III. yer – zaman

özelliklerinden hangilerine vurgu yaptığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) II ve III

9. Tarih: Geçmişte yaşamış insan topluluklarının faaliyetlerini yer göstererek, neden sonuç ilişkisi içinde, belgelere dayanarak, yansız bir şekilde inceleyen bilim dalıdır.

Tarihin bu tanımında aşağıdakilerden hangisine yer verilmemiştir?

- A) Mekân
B) Kaynak
C) Sebep
D) Sonuç
E) Kronoloji

10. Geçmişten günümüze kadar tarihsel olay ve olgular konusunda bize bilgi veren, tanıklık yapan sözlü, yazılı ve yazısız her türlü belge ve malzemeye kaynak denir.

Aşağıdakilerden hangisi yazılı kaynaklar arasında gösterilebilir?

- A) Oğuz Kağan Destanı
B) Yunan Mitolojisi
C) Hitit yıllıkları
D) Gılgamış Destanı
E) Göbeklitepe kalıntıları

11. Tarih boyunca Türklerin kullandığı takvimler aşağıda karışık olarak verilmiştir.

- I. Miladi takvim
II. Celali takvim
III. Hicri takvim
IV. Rumi takvim
V. 12 Hayvanlı Türk takvimi

Türklerin kullandığı bu takvimler aşağıdakilerden hangisinde kronolojik sırayla belirtilmiştir?

- A) II-I-III-IV-V
B) I- II-III-IV-V
C) III-I-IV-II-V
D) V-III-II-IV-I
E) IV-I-II-III-V

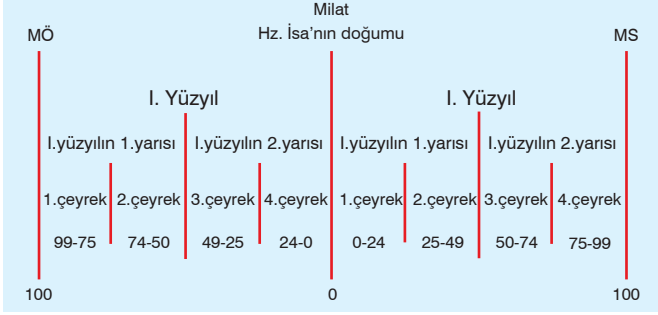
12. Tarihi olayların araştırılmasında objektifliği sağlamada;

- I. Olayların üzerinden belli bir süre geçmelidir.
II. Olay ile ilgili kaynak taraması, tasnifi, tahlili, tenkidi ve terkihi yapılmalıdır.
III. Olaylar günümüz değerleriyle yargılanmamalıdır.

unsurlarından hangilerini göz önünde bulundurmak gerekir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) II ve III
E) I, II ve III

1.

Yukarıdaki tabloya göre aşağıda verilen yüzyıl karşılıklarından hangisi yanlıştır?

- A) MÖ 753: VIII. yüzyılın 1. yarısı 2. çeyreğidir
 B) MS 622: VII. yüzyılın 1. yarısı 1. çeyreğidir.
 C) MS 1453: XV. yüzyılın 2. yarısı 3. çeyreğidir.
 D) MÖ 680: VII. yüzyılın 1. yarısı 1. çeyreğidir.
 E) MÖ 375 VI. yüzyılın 1. yarısı 1. çeyreğidir.
2. Mustafa Kemal Atatürk, "Tarih yazmak, tarih yapmak kadar mühimdir. Yazan, yapana sadık kalmazsa değişmeyen hakikat insanlığı şaşkırtacak bir mahiyet alır." demiştir.

Mustafa Kemal Atatürk bu ifadeyle bir araştırmacının;

- I. objektiflik,
 II. öznellik,
 III. kaynaklara baş vurma

niteliklerinden hangilerine sahip olmasına vurgu yapmıştır?

- A) Yalnız I
 B) I ve II
 C) I ve III
 D) II ve III
 E) I, II ve III

3. • Alacahöyük'te yapılan kazı çalışmaları sonucunda bulunan MÖ 2500 yıllarına ait olan kılıcın dünyanın en eski kılıcı olduğu bilinmekteydi.
 • Yakın zamanda yapılan araştırmalarda Malatya yakınlarındaki Arslantepe'de bir kral ya da bir prens mezarının içinde MÖ 3300 yıllarına ait kılıçlar bulunmuştur.

Bu iki duruma bakarak;

- I. Yeni belge ve kalıntılar buldukça eski bilgiler değişebilmektedir.
 II. Tarih araştırmalarında elde edilen bilgilerin değişme olasılığı söz konusu değildir.
 III. Yapılan araştırmalarda kronoloji biliminden yardım alınır.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) Yalnız I
 B) Yalnız II
 C) Yalnız III
 D) I ve III
 E) II ve III

4.

Bir tarihinin, "Güneş yılı esasına dayanmaktadır. Bir yıl, 365 gün 6 saattir. Takvim başlangıcı 1079 yılıdır. Büyük Selçuklu hükümdarı Melikşah tarafından Ömer Hayyam'a hazırlanmıştır. Devletler arası ticari ilişkileri kolaylaştırmak amacı etkili olmuştur. Bu takvimi Hindistan'da kurulan Babürler de kullanmıştır." şeklinde özellikleri hakkında bilgi verdiği takvim aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Miladi takvim
 B) Celali takvim
 C) Rumi takvim
 D) Hicri takvim
 E) 12 Hayvanlı Türk takvimi

5.

Hülya öğretmen, Zehra'ya verdiği araştırma ödevi ile ilgili şu önerilerde bulunmuştur:

- Belge ve eserlerin kullanılmasında bazen problemler çıkabilir. Eldeki belgelerde araştırılan konu hakkında sınırlı veya yanlış bilgi olabilir, belge okunamayabilir.
- Her bir yazarın olaya farklı bakması, algılaması ve farklı anlatması mümkündür.
- Bu nedenle yazılı kaynakların doğruluk derecesi, güvenilirliği, yazıldığı tarih, yazarı, aynı olaydan söz eden farklı kaynaklar arasında uyum ve uyumsuzluk bu yöntem aşamasında araştırılır.

Hülya Öğretmen'in öğrencisinden araştırma yaparken dikkat etmesini istediği tarih yöntemi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Tarama
 B) Terkip
 C) Tasnif
 D) Tenkit
 E) Tahlil

6.

Tarih dersinde Aslı Öğretmen 1875 yılı tarihli Osmanlı Devleti'nde çıkarılan 'Medeniyet' gazetesi örneğini sınıfa getirerek gazetenin içeriği ile ilgili bilgiler vermiştir.

Aslı Öğretmen'in bu açıklamayı yaparken;

- I. paleografya,
 II. kronoloji,
 III. filoloji

bilim dallarının hangilerinden faydalanması beklenir?

- A) Yalnız I
 B) Yalnız II
 C) I ve II
 D) II ve III
 E) I, II ve III

İSLAM MEDENİYETİNİN DOĞUŞU - II

Emeviler

- Kurucusu Muaviye'dir.
- Şam'ı başkent yapmıştır.
- Bu dönemde İslam fetihleri tekrar başlamıştır.
- 668 ve 674 yıllarında İstanbul kuşatılmış ancak alınamamıştır.

ÖĞRETMEN NOTU

İstanbul'u ilk kuşatan İslam devleti Emevilerdir.

- Muaviye, muhafız ve posta teşkilatını kurmuştur.
- Muaviye oğlu Yezid'i velayet tayin ederek halifeliği saltanata dönüştürmüştür.

BİLGİ PENCERESİ

Kerbela Olayı; (680) Yezid'in, Hz. Ali'nin oğlu Hz. Muhammed'in torunu olan Hz. Hüseyin'i Kerbela denilen bölgede kendisine biat etmemesinden dolayı şehit etmesi üzerine İslam toplumunda kesin ayrımlar oluşmuştur.

- Halife Abdülmelik ve Velid dönemlerinde Kuzey Afrika'nın fethi tamamlanmıştır.

ÖĞRETMEN NOTU

Abdülmelik Dönemi'nde Arapça resmi dil kabul edilmiştir. Bu durum İslam dünyasında Arapçanın ve Arap kültürünün yaygınlaşmasına neden olmuştur. Yine bu dönemde ilk kez Arap parası bastırılmıştır. Ekonomik olarak Bizans ve Sasani etkisinden kurtulan İslam ekonomisi daha bağımsız hareket etmeye başlamıştır.

ÖĞRETMEN NOTU

711 Kadiks Savaşı ile İspanya, Tarık bin Ziyad komutasında ele geçirilmiştir. Bu savaştan sonra Müslümanlar Pirene dağlarına kadar ilerlemişlerdir. Bu ilerleyişleri 732 Puvatya (Poitiers) Savaşı ile sona ermiştir.

- Arap orduları, Horasan'dan Hindistan'a kadar Asya topraklarını fethetmiştir.

BİLGİ PENCERESİ

Emeviler İslam dininin eşitlik anlayışına önem vermemişlerdir. Araplar dışındaki diğer ırklardan Müslümanları devlet kurum ve kuruluşlarına almamışlardır. Bu Müslümanlara 'mevali' yani köle gözüyle bakmışlardır. Bu durumdan hoşnut olmayan diğer ırklardan Müslümanlar kendi aralarında sosyal, kültürel ve ekonomik teşkilatlar kurmuşlardır. Kurmuş oldukları bu teşkilata 'Şuubiye' denilmiştir.

Emevilerin Yıkılış Nedenleri

- Arap milliyetçiliği yapmaları
- "Şuubiye" teşkilatının faaliyetleri
- Müslüman olan diğer toplumları dışlayarak onları mevali yani köle olarak görmeleri
- Fetih hareketlerinin durması
- Şii, Harici ve Abbasilerin faaliyetleri
- Horasan Valisi Müslim'in isyanı

Endülüs Emevi Devleti

- Abbasilerin Emevilere son vermesi sonrasında Emevi soyundan Abdurrahman tarafından 756 yılında İspanya'da kurulmuştur.
- Devletin başkenti Kurtuba'dır.
- Kurtuba'ya birçok cami, kütüphane ve medrese yapılarak bu şehir bilim ve kültür merkezi haline getirilmiştir.

ÖĞRETMEN NOTU

Kurtuba'da bilim, eğitim ve öğretim ileri düzeyde olduğu için Avrupa'nın birçok bölgesinden bu başkente eğitim için öğrenciler gelmiştir. Bu öğrenciler daha sonraki dönemlerde kendi ülkelerinde Rönesans'ın doğmasına ortam hazırlamışlardır.

Ben-i Ahmer Devleti

- Kurucusu Muhammed bin Ahmer'dir.
- Devletin başkenti İspanya Gırnata'dır.
- Bilim, sanat ve kültür alanında ilerleyen Beni Ahmer Devleti aynı ilerlemeyi askerî alanda gösterememiştir.
- Aragon ve Kastilya krallıkları tarafından 1492 yılında yıkılmıştır.

ÖĞRETMEN NOTU

Osmanlı, bu devlete II. Bayezid'in kardeşi olan şehzade Cem'in Papa'nın elinde olması nedeniyle gereken yardımı yapamamıştır. Ancak Türk denizcileri bölgede zulüm ve baskı altında olan binlerce Müslüman'ı ve Yahudi'yi Kuzey Afrika'ya ve Osmanlı Devleti'ne getirerek kurtarmıştır.

Abbasiler

- Hz. Muhammed'in amcasının soyundan gelen Abbasiler, Emevileri ortadan kaldırarak devletlerini kurmuşlardır.
- Devletin kurucusu Ebü'l-Abbas'tır.
- Ebu Ca'fer el-Mansur Bağdat şehrini kurarak burayı devletin merkezi hâline getirmiştir.
- Abbasiler fetih politikasından daha çok kültür sanat faaliyetlerine önem vermişlerdir.
- Yunan, Helen ve Hint eserlerini tercüme etmişlerdir.
- Beyt'ül hikme denilen akademiler kurmuşlardır.
- Emeviler gibi Arap milliyetçiliği yapmamışlardır. Arap ve mevali arasındaki fark ortadan kalkmıştır. Devlet teşkilatında farklı milletlerden Müslümanlara görev vermişlerdir. İslam dininin eşitlik anlayışına önem vermişlerdir. Ümmetçi bir politika izlemişlerdir.
- IX. yüzyılın ortalarından sonra Abbasilerin merkezi otoritesi sarsılmaya başlamıştır. Bu süreçte birlikte ülkenin birçok bölgesinde 'Tevaif-i Mülük' denilen devletler kurulmuştur. Tolunoğulları, İhşidiler, Samanoğulları, Tahiriler ve Büveyhoğulları...
- Bu devletlerden Büveyhoğulları Abbasi halifesini bazı dönemlerde baskı altına almıştır. Abbasi halifesini bu durumdan Gazneliler ve Selçuklular kurtarmıştır.
- XII. yüzyıldan itibaren iyice zayıflayan Abbasiler, 1258 yılında Moğollar tarafından yıkılmıştır.

Abbasilerde Devlet Teşkilatı

- Vezirlik makamını oluşturmuşlardır.

Divan-ı İnşa: İç ve dış yazışmalardan sorumlu divandır.

Divan-ı Mezalim: Adalet işlerinden sorumlu divandır.

Divan-ı Ceyş: Ordudan sorumlu divandır.

Divan-ı Beytül Mal: Hazineden sorumlu divandır.

Abbasi Devlet Teşkilatında Türkler

- 751 Talas Savaşı'ndan sonra Abbasi - Türk ilişkileri gelişmeye başlamıştır. Bu durumda Abbasilerin Emeviler'de uygulanan mevali politikasını terk etmesi de etkili olmuştur. Türklerle devlet ve askerî teşkilatta görev verilmeye başlanmıştır.
- Abbasilere en parlak dönemini yaşatan Harun Reşid, muhafız teşkilatını Türklerden oluşturmuştur.
- Bizans saldırılarından korunmak ve sınırları güvenlik altına almak amacıyla Güney Doğu Anadolu'da "avasım" şehirlerini kurmuşlardır. Bu şehirlere savaşçı özelliklerinden dolayı Türkler yerleştirilmiştir.
- Halife Mu'tasım zamanında devlet içindeki Türklerin durumu daha da sağlamlaşmıştır. Afşin, Aşnas, Boğa el-Kebir, Urtuç gibi Türk komutanlar, ülke içinde çıkan isyanların bastırılmasında görev almış ve Bizans üzerine Anadolu'ya yönelik seferlere de katılmışlardır. Yine bu dönemde Bağdat'ın kuzeyinde sadece Türklerle ait olan 'Samarra' şehri kurulmuştur.

ÖĞRETMEN NOTU

İslam Devleti'nin ilk başkenti Medine'dir. Hz. Ali devrinde Küfe, Emeviler devrinde Şam, Abbasiler döneminde Bağdat merkez olmuştur. Bu durum egemen güç değiştiğçe yönetim merkezlerinin de değiştiğinin göstergesidir.

Mısır'da Kurulan Türk Devletleri

Tolunoğulları Devleti (868 - 905)

- Mısır'da Ahmed b. Tolun tarafından kurulan ilk Müslüman Türk devletidir.
- Tolunoğlu Ahmed, Suriye Seferi sonunda batıda Trablusgarp'tan doğuda Fırat Nehri'ne kadar olan topraklar üzerinde hâkimiyet kurmuştur.
- Tolunoğulları Mısır'da ekonomiyi canlandırmış, ziraatı geliştirmiş ve ülkede refahı yaygınlaştırmıştır. Sulama işlerine önem veren Tolunoğlu Ahmed, ekilebilir arazileri çoğaltmış ve Mısır'da yeni su kanalları açtırmıştır.
- Abbasiler tarafından yıkılmışlardır.

İhşidiler (935 - 969)

- Mısır'da Muhammed b. Tuğç tarafından kurulan ikinci Müslüman Türk devletidir.
- Muhammed; Suriye, Filistin ve Lübnan'ı ele geçirerek İslamiyet'in kutsal şehirleri olan Mekke ve Medine'yi kendine bağlamıştır. Hicaz bölgesine ilk hâkim olan Türk İslam devletidir.
- Fatimiler tarafından yıkılmışlardır.

Eyyubiler (1171 - 1250)

- Devlet adını hanedanın kurucusu Selahaddin Eyyubi'nin babasından almıştır.
- Selahaddin Eyyubi, Mısır'da Fâtîmi rejimini etkisiz hâle getirecek devletini kurmuştur.
- Selahaddin Eyyubi, 1187'de yapılan Hittin Savaşı'nda Haçlıları büyük bir yenilgiye uğratmış ve Kudüs'ü fethetmiştir. Bu gelişmeler III. Haçlı Seferi'ne zemin hazırlamıştır.
- III. Haçlı Seferi'ne karşı İslam dünyasını başarıyla savunmuştur.
- Memlûklular tarafından 1250 yılında yıkılmışlardır.

Memlûklular (1250 - 1517)

- İlk hükümdarı Aybek'tir.
- Kutuz Dönemi'nde İslam Dünyası'nı tehdit eden Moğollara karşı 1260'da Aynicâlut Savaşı kazanılmış ve Suriye'nin büyük kısmı egemenlik altına alınmıştır.
- Abbasiler 1258 yılında Moğollar tarafından yıkılınca Baybars, Abbasi ailesinden birini halife ilan ederek Abbasi hilafetini Mısır'da yeniden kurmuştur. Bu durum hilafetin koruyucusu sıfatıyla bütün İslam dünyası üzerinde nüfuz sahibi olmasına katkı sağlamıştır.
- Yavuz Sultan Selim'in Mısır Seferi sonucunda 1517'de yıkılmışlardır.

BİLGİ PENCERESİ

Bu Türk devletinde Türk veraset sistemi uygulanmamıştır. Bazı dönemlerde hükümdarlık babadan oğula geçse de bu devlette her emirin tahta çıkma hakkı vardır. Bu durum birden fazla hanedanın yönetime gelmesine neden olmuştur.

İslam Devletlerinde Bilim

- İslam dini, bilime önem verdiğini Kur'an-ı Kerim'in ilk ayetinde "oku" emriyle vurgulamıştır. Yine Hz. Muhammed'in "Beşikten mezara kadar ilim öğreniniz." sözü de bilime verilen önemi gösterir.
- Hz. Muhammed Dönemi'nde eğitim "suffe" denilen kurumlarda yapılmıştır.
- Dört Halife Dönemi'nde "küttab" adı verilen ilköğretim seviyesindeki kurumlarda, mescitlerde ve camilerde ilim öğrenimine devam edilmiştir.
- Emeviler, mescitler yanında saray içinde de eğitim ve öğretim faaliyetlerine devam etmişlerdir.

- Abbasiler, "Beyt'ül Hikme" denilen akademiler kurmuş, İslam Rönesansı yaşanmıştır.
- Endülüs Emevileri başkentleri Kurtuba'da dönemin en ileri eğitim kurumlarını açmışlardır.

BİLGİ PENCERESİ

İslam dünyasında gerçek anlamıyla ilk kütüphane Emeviler tarafından Şam'da kurulmuştur. Kütüphanecilikte ikinci önemli gelişme Abbasi Halifesi Me'mun'un Bağdad'ta açtığı Beyt'ül-hikme'dir.

İlimlerin Sınıflandırılması

İslam medeniyetinde ilim iki başlık altında toplanmıştır;

İLİM	
<p>Akli İlimler</p> <p>Abbasilerde Beyt'ül-hikme ve gözlem evlerinin açılması, medreselerin kurulmasına ve çeşitli düşünce akımlarının doğmasına yol açmıştır. Böylece düşünce ve bilim hayatına canlılık gelmiş; felsefe, coğrafya, astronomi, matematik, tıp gibi ilimler üzerinde çalışmalar başlamıştır. Bu ilimlere "akli ilimler" denmiştir.</p>	<p>Dini İlimler - İslami İlimler (Nakli İlimler)</p> <p>İslam'ın en temel iki kaynağı Kur'an-ı Kerim ve Hz. Muhammed'in Sünnetini anlamaya yönelik tefsir, hadis, fıkıh (hukuk), kelim gibi ilimlerdir.</p>

İslam Kültür Havzaları

Endülüs Havzası Bağdat Havzası Horasan Havzası

Medrese ve Önemli Kurumlar

Kurtuba Medresesi Gırnata Medresesi	Beyt'ül-Hikme Nizamiye Medreseleri	Nişabur Medresesi Belh Medresesi Semerkant Medresesi Uluğ Bey Rasathanesi Nişabur Bimaristanı
--	---------------------------------------	---

Âlimler

Endülüslü Zehvari İbn-i Rüşd İbn-i Haldun	El Hârizmi Kindî Ferganî el-Belhî el-Harrânî er-Râzî Bettâni	Ömer Hayyam İsfizâri Yusuf Has Hacib Farabi İbn-i Sina İmam Gazali
---	--	---

Bazı İlim İnsanları

İmam Gazali (1058 - 111)

- Horasan'ın Tus şehrinde doğmuştur.
- Fıkıh, hadis, akaid, gramer, felsefe gibi ilimlerde eğitim almıştır.
- En ünlü eseri "İhya'ü ulümi'd-din"de bozulmuş bir toplumu ıslah etme, tekrar Kur'an ve sünnet temelleri üzerinde gerçek İslam'ı anlatma amaçlanmıştır.

İbn-i Rüşd (1126 - 1198)

- Kurtuba'da doğan İbn-i Rüşd, felsefeden tıba çeşitli bilim dallarıyla ilgili birçok eser yazmıştır.
- Batı'da Averroes adıyla bilinir.
- Aristo'nun en büyük yorumcusu olarak kabul edilir.
- XII. yüzyıldan itibaren Avrupa'da "Latin İbn-i Rüşdçülük" denilen bir felsefe ve bilim ekolü oluşmuştur.
- Yaptığı gözlemlerle güneş lekelerini ilk defa gözlemleyen bilimgidir.
- Tıp ve optik alanında da çalışmaları olan İbn-i Rüşd, gözün retina tabakasının işlevini açıklamıştır.

Farabi (870 - 950)

- Batı'da Alfarabius, Abunazar gibi isimlerle tanınan Farabi'nin asıl adı Muhammed'dir.
- Farabi, mantık ilmine katkılarından dolayı Aristo'dan sonra "İkinci Öğretmen" lakabıyla anılmıştır.
- İslam dünyasında siyaset felsefesinden ilk bahseden filozof olan Farabi, başta İbn-i Sina ve İbn-i Rüşd olmak üzere hemen hemen bütün önemli Müslüman filozofları etkilemiştir.
- Musiki alanındaki eserinde ud ve kanun gibi müzik aletlerinden bahsetmiştir.

İbn-i Sina (980 - 1037)

- Buhara yakınlarındaki Afşana köyünde doğmuştur.
- Fıkıh, kelam, mantık, felsefe, tıp, astronomi, jeoloji ve matematik ilimlerinde tahsil gören İbn-i Sina, Batı'da Avicenna, İslam âleminde ise Şeyh el-Reis adıyla anılmıştır.
- İbn-i Sina'nın en önemli eseri, tıp alanında yazmış olduğu "el-Kanun fi't-Tıb" tır. Tıp ansiklopedisi niteliğindeki bu eser XIX. yüzyıla kadar Doğu ve Batı dünyasında el kitabı olarak kullanılmıştır.

BİLGİ PENCERESİ

Uluslararası Astronomi Birliği (IAU), Ay'daki büyük kraterlere genellikle bilim tarihinde önemli yeri olan bilim insanlarının isimlerini vermektedir. Bu isimler arasında yer alan Türk İslam bilginlerinden biri de İbn-i Sina'dır.

Ekoller

- IX. yüzyılın ortalarından itibaren İslam dünyasında Müslümanlar farklı görüşlere karşı kendi dinlerini savunma gereği duymuştur. İslam âlimleri, bu süreçte İslam düşüncesinde önemli bir yer tutan kelam ilminde önemli bir gelişme göstermişlerdir. Kelam âlimleri arasında büyük günah işleyen kişinin durumu ve yeri, insanın davranışlarındaki sorumluluk derecesi, adalet ve Allah'ın sıfatları; münakaşa konusu olmuştur. Bu tartışmalar Kaderiye, Cebriye, Mutezile, Meşşaiyye, Eşariye ve Maturidiye gibi kelami ekollerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

İslam Medeniyetinde Sanat

- İslam Devleti'nin ilk dönemlerinde kendini has bir gelişmiş sanat anlayışı yoktu. Cami ve medrese gibi eserler çok sade yapıldı. Sınırların genişlemesi, farklı kültürlerle karşılaşılması ve kültür etkileşimi sonucunda İslam sanatı ortaya çıkmıştır.
- İslam sanatının başlangıçtan beri değişmeyen temel niteliği özgün üslubu, motif zenginliği ve kendine has mimari sistemidir.
- İslam sanatı bölgelere göre farklılık göstermektedir. Ön Asya da Türk ve İran etkisi, Anadolu ve Suriye çevresinde Bizans etkisi ve Kuzey Afrika'da yerli Berberi kültürünün etkisi İslam sanatına şekil vermiştir.
- Emeviler devrinde İslam sanatı ve mimarisi Hristiyan mimarisi ile yarışabilecek seviye gelmiştir.
- Endülüs Emevileri ve Beni Ahmer Devleti, İspanya'da önemli eserlere imza atmıştır. Bu eserlerden bazıları, Kurtuba Camii ve El Hamra Sarayı'dır.
- İslam dininde resim ve heykeltçilik yasak olduğu için hat, tezhip ve nakkaşçılık gibi sanat dallarına önem verilmiştir.

ÖĞRETMEN NOTU

İslam Devleti'nin ilk dönemlerinde mimari ve sanat alanında resim ve heykele yer verilmezken Emeviler ve Abbasiler dönemlerinde özellikle Bizans sanatının etkisi sonucunda önemli mimari eserlerin giriş kapılarında ve duvarlarında resim ve heykellere yer verilmiştir.

1. Emevi Devleti'nin kurucusu Muaviye, aldığı karar doğrultusunda oğlu Yezid'i veliaht tayin etmiştir.

Bu durum aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir?

- A) Devlet teşkilatlanmasının tamamlandığının
B) Demokratik yönetim anlayışının benimsendiğinin
C) Saltanat sistemine geçildiğinin
D) Arabistan'da siyasi birliğin sağlandığının
E) Abbasilerin egemenlik altına alındığının

2. "Emeviler 'ulusçu' bir politika izlemiştir." diyen bir tarihçi bu yargısına Emevilerin aşağıdaki özelliklerinden hangisini kanıt olarak gösteremez?

- A) Arapçanın resmi dil kabul edilmesini
B) Devlet kurumlarına sadece Arap Müslümanlardan memur alınmasını
C) Arap parasının bastırılmasını
D) Üç kıta üzerinde hakimiyet kurulmasını
E) Arap olmayan Müslümanların mevali olarak görülmesini

3. Aşağıdaki bilimlerin hangisinin ortaya çıkmasında İslam uygarlığının doğrudan etkisi söz konusudur?

- A) Coğrafya B) Matematik C) Astronomi
D) Fıkıh E) Felsefe

4. Tarih öğretmenin dersinde, "Buhara yakınlarındaki Afşana köyünde doğmuştur. Fıkıh, kelam, mantık, felsefe, tıp, astronomi, jeoloji ve matematik ilimlerinde tahsil görmüştür. Batı dünyasında "Avicenna" olarak bilinir. İslam âleminde ise Şeyh el-Reis adıyla anılmıştır. "El Kanun Fı't-ı" adlı eseri Batı üniversitelerinde ders kitabı olarak okutulmuştur. Farklı bilim dallarında uzmanlaşmıştır." şeklinde bazı özelliklerinden bahsettiği bilim ve düşünce insanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İbn-i Sina B) Gazali C) İbn-i Rüşd
D) Farabi E) Harezmi

5. Abbasilerde; Afşin, Aşnas, Boğa el Kebir, Urtuç gibi Türk komutanlar, ülke içinde çıkan isyanların bastırılmasında görev almış ve Bizans üzerine Anadolu'ya yönelik seferlere de katılmışlardır.

Bu bilgilerden hareketle Abbasiler ile ilgili;

- I. ümmetçi bir anlayışa sahip oldukları,
II. mevali anlayışına yer vermedikleri,
III. Türklerin siyasi ve askerî yeteneklerinden yararlandıkları

çıkarımlarından hangileri yapılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

6. Emevilerin yıkılmasında aşağıdakilerden hangisinin etkisinin olduğu söylenemez?

- A) Mevali politikası
B) Horasanlı Müslim'in isyanı
C) İstanbul'un kuşatılması
D) Abbasilerin faaliyetleri
E) Şuubiye teşkilatının çalışmaları

7. Abbasiler Dönemi'nde;

- Beyt'ül Hikme'nin kurulması,
- Avasım şehirlerinin oluşturulması,
- Vezirlik makamının kurulması,
- Tevaif-i Mülük devletlerinin kurulması

gelişmelerine bakılarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Bilim, kültür ve eğitim alanında gelişme sağlandığı
B) Bizans saldırılarına karşı savunma yöntemlerine başvurulduğu
C) Merkezîyetçi yapının zayıflamasıyla birden fazla siyasi yapının ortaya çıktığı
D) Devlet yönetiminde halifenin yükünün hafifletildiği
E) Saltanat sistemine geçildiği

8. İslam devletlerine Medine, Kûfe, Şam ve Bağdat şehirleri başkentlik yapmıştır.

Bu başkentlerin değişmesinde;

- I. egemen gücün değişmesi,
II. fetih yönünün batıya doğru olması,
III. dış politikada diplomasiye önem verilmesi

durumlarından hangilerinin etkisinin olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

9.

I.	Emeviler	Halifeliğin saltanata dönüştürülmesi
II.	Endülüs Emevileri	Kuzey Afrika'nın fethedilmesi
III.	Hz. Osman	Kur'an'ın çoğaltılarak önemli merkezlere gönderilmesi
IV.	Abbasiler	Beytü'l Hikme kurumlarının açılması

Yukarıdaki eşleştirmelerden hangileri doğru verilmiştir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) II ve IV
D) III ve IV
E) I, III ve IV

10. I. Arap milliyetçiliği anlayışını benimsemişlerdir.
II. Ümmetçilik anlayışını uygulamışlardır.
III. Türkler için 'Samarra' şehrini kurmuşlardır.
IV. El Hamra Sarayı'nı inşa etmişlerdir.

Yukarıda verilenlerden hangileri Abbasilerin özellikleri arasında değerlendirilebilir?

- A) Yalnız II
B) I ve II
C) II ve III
D) II ve IV
E) I, II ve IV

11. İslam Tarihi ile ilgili aşağıdakilerden hangisinde I.'de verilenin II.'ye ortam hazırladığı söylenemez?

	I.	II.
A)	Puvatya Savaşı'nın yapılması	Müslüman ordularının batıda durdurulması
B)	İslam donanmasının kurulması	Kıbrıs'ın fethedilmesi
C)	Kadiks Savaşı'nın kazanılması	İspanya'nın fethedilmesi
D)	Kerbela Olayı'nın yaşanması	Müslümanlar arasında siyasi ayrılıkların keskinleşmesi
E)	Çinliler ile Talas Savaşı'nın yapılması	Kuzey Afrika fethinin tamamlanması

12. Endülüs Emevi Devletinde III. Abdurrahman Dönemi'nde İspanya'da İslam medeniyeti hızla gelişti. Kurtuba ile diğer şehirler arasında posta teşkilatı kuruldu. Tersaneler ve silah imalathaneleri inşa edildi. Bağdat ile temaslar sağlandı. Dil, edebiyat ve diğer sosyal kurumlarının etki ve çekiciliği o derece büyük oldu ki tamamen İslam dinine girmiş olmamakla birlikte, şehirlerde yaşayan Hristiyan halkın çoğu Müslümanlar gibi bir hayat sürmeye başladılar. Sanat, şiir, felsefe ve ilimler alanında kendilerinin ne kadar geri olduğunun farkına vardılar. İslam medeniyetinin parlaklığından gözleri kamaşmış yerli Hristiyanlar kısa zamanda, İslami yaşayış tarz ve biçimini taklit ettiler.

Bu metinden hareketle Endülüs Emevileri ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşamaz?

- A) Denizcilik alanında yatırım yaptıkları
B) Ülkelerinin savunmasına yönelik tedbirler aldıkları
C) Bölgeler arasında iletişim alt yapısını sağladıkları
D) Bilim, sanat ve edebiyat alanlarında merkezi bir konuma sahip oldukları
E) Diğer kültür ve unsurlara karşı asimilasyon politikası uyguladıkları

1.

Emevilerin siyasi sınırlarının gösterildiği bu haritaya bakarak aşağıdakilerden hangisi ileri sürülemez?

- A) Asya, Avrupa ve Afrika'da topraklara sahip olduğu
- B) Akdeniz'de birçok adayı egemenliği altında bulundurduğu
- C) Mevali politikası izlediği
- D) Kuzey Afrika'nın tamamını hâkimiyeti altına aldığı
- E) Bizans İmparatorluğu ve Hazar Devleti ile sınır komşusu olduğu

2. İslam medeniyetinde başlıca ilim havzalarından bazıları aşağıda verilmiştir.

- I. Nişabur Medresesi
- II. Kurtuba Kütüphanesi
- III. Nizamiye Medresesi
- IV. Uluğ Bey Rasathanesi

Bu kurumlardan hangileri Horasan Havzası'na aittir?

- A) Yalnız III
- B) I ve III
- C) I ve IV
- D) I, II ve III
- E) I, III ve IV

3. Memlûkler'de her emirin ya da komutanın tahta çıkma hakkı vardır.

Bu bilgidен hareketle Memlûklerle ilgili;

- I. Türk veraset sisteminin uygulanmadığı,
- II. farklı hanedanların yönetime gelebildiği,
- III. aristokratik yönetim sisteminin benimsendiği

yargılarından hangileri ileri sürülebilir?

- A) Yalnız II
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

4.

	Gelişmeler	Önemi
I.	622 yılında Hicret Olayı'nın gerçekleşmesi	Medine'de İslam devletinin kurulması
II.	711 yılında İspanya'nın alınması	Batı Avrupa'da İslam medeniyetinin yaygınlaşması
III.	Hz. Ömer Dönemi'nde Mısır'ın alınması	Kuzey Afrika'daki fetihlerin hızlanması
IV.	Emevi halifesi Abdülmelik döneminde Arapçanın resmi dil kabul edilmesi	Müslümanlar arasında mezhep birliğinin sağlanması

Yukarıdaki tabloda İslam tarihine ait gelişmeler ve bu gelişmelerin önemi verilmiştir.

Bu eşleştirmelerden hangileri yanlıştır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız IV
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

5.

- I. Memlûkler
- II. Eyyûbiler
- III. İhşidiler
- IV. Tolunoğulları

Mısır'daki Türk - İslam devletlerinin kuruluş kronolojisi aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

- A) I-II-III-IV
- B) II-III-IV-I
- C) I-III-II-IV
- D) IV-I-III-II
- E) IV-III-II-I

6.

- I. **Hadis:** İslam hukukudur. Bu bilimle uğraşanlara "fakih", fakihlerin verdikleri kararlara "fetva" denilmiştir
- II. **Tefsir:** Kur'an-ı Kerim'i açıklayan ve yorumlayan bilimdir. Bu bilimle uğraşanlara "müfessir" denir.
- III. **Fıkıh:** Hz. Muhammed'in Müslümanları aydınlatmak için söylediği sözlere denir.

Yukarıda verilen İslamiyet ile ortaya çıkan bilimler ve tanımları eşleştirmelerinden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız II
- B) Yalnız III
- C) I ve II
- D) I ve III
- E) II ve III

7. Mısır'da kurulan Türk İslam devletleri konusunu işleyen Fatih Öğretmen şu bilgileri vermiştir:

- Mısır'da Muhammed b. Tuğç tarafından kurulan ikinci Müslüman Türk devletidir.
- Muhammed; Suriye, Filistin ve Lübnan'ı ele geçirerek İslamiyet'in kutsal şehirleri olan Mekke ve Medine'yi kendine bağlamıştır. Hicaz bölgesine ilk hâkim olan Türk İslam devletidir.
- Fatımîler tarafından yıkılmışlardır.

Öğretmenin hakkında bilgi verdiği Türk İslam devleti aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Memlûkler B) Eyyûbiler C) İnşidiler
D) Tolunoğulları E) Samanoğulları

8. **Tarih öğretmenin derste**, "İlk hükümdarı Aybek'tir. Kutuz Dönemi'nde İslam Dünyası'nı tehdit eden Moğollara karşı 1260'da Aynicâlut Savaşı kazanılmış ve Suriye'nin büyük kısmı egemenlik altına alınmıştır. 1277 yılında Elbistan'da Moğolları ikinci defa yenmeyi başarmışlardır. 1517 Ridaniye Savaşı sonucunda Yavuz Sultan Selim tarafından yıkılmışlardır." **şeklinde hakkında bilgi verdiği Türk İslam devleti aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Endülüs Emevileri B) Memlûkler C) Tolunoğulları
D) Tahiriler E) Aglebiler

9. Tolunoğlu Ahmet, Mısır'da Nil Nehri üzerinde bentler ve su kanalları yapmıştır. Ülkesinde din ayrımı yapmadan herkese eşit davranmıştır. Kendi adıyla anılan Tolunoğlu Ahmet Camisi'ni yaptırmıştır. Bu caminin bitişiğinde hamamlar ve eczaneler açtırmıştır. Kurmuş olduğu "Maristan" adını verdiği hastanede esir, asker, zengin veya fakir herkesi ücretsiz tedavi ettirmiştir.

Bu bilgiye bakılarak Tolunoğlu Ahmet ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Sosyal devlet anlayışına önem verdiği
B) Bayındırlık ve imar faaliyetlerinde bulunduğu
C) İslam dünyasında siyasi birliği sağladığı
D) Tarım üretiminin geliştirilmesine çalıştığı
E) Eşitlik anlayışını benimsediği

10. • Batı'da Alfarabius, Abunazar gibi isimlerle tanınan bu İslam düşünürünün asıl adı Muhammed'dir.
- Mantık ilmine katkılarından dolayı Aristo'dan sonra "İkinci Öğretmen" lakabıyla anılmıştır.
- İslam dünyasında siyaset felsefesinden ilk bahseden filozof olan bu düşünür, başta İbn-i Sina ve İbn-i Rüşd olmak üzere hemen hemen bütün önemli Müslüman filozofları etkilemiştir.
- Musiki alanındaki eserinde ud ve kanun gibi müzik aletlerinden ilk defa bahseden kişidir.

Yukarıda bazı özelliklerinden bahsedilen ilim insanı ve düşünürü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Farabi B) El Hârizmî C) Ferganî
D) İbnü'l Heysem E) Taberi

11.

I.	Divan-ı İnşa	İç ve dış yazışmalardan sorumlu divandır.
II.	Divan-ı Mezalim	Ordudan sorumlu divandır.
III.	Divan-ı Ceys	Adalet işlerinden sorumlu divandır.
IV.	Divan-ı Beytül Mal	Hazineden sorumlu divandır.

Abbasi devlet teşkilatı ile ilgili yukarıda verilen divan ve özellikleri eşleştirmelerinden hangileri doğrudur?

- A) Yalnız III B) I ve III C) I ve IV
D) I, II ve III E) I, III ve IV

12. Emeviler Dönemi'nde babadan oğula geçen saltanat sistemi uygulanmıştır.

Bu uygulamanın Dört Halife Dönemi'nin aşağıdaki özelliklerinden hangisiyle çeliştiği söylenebilir?

- A) Eyaletlere merkezden valiler atanmasıyla
B) Deniz gücüne önem verilmesiyle
C) Halifelerin seçim yoluyla belirlenmesiyle
D) Ordugâh merkezlerinin kurulmasıyla
E) Kuzey Afrika'da fetihler yapılmasıyla

Osmanlı Devleti'nde Millet Sistemi

- Osmanlı Devleti'nde toplum; dinleri, dilleri ve ırkları bakımından farklı kökenlerden gelen insanlardan oluşmuştur.
- Osmanlı toplumu dinî inançlar esas alınarak Müslümanlar ve gayrimüslimler şeklinde iki ana gruba ayrılmıştır. İslam inancını kabul eden herkese Müslüman denmiştir. Gayrimüslim tabiri ise ehli kitap olarak tanımlanan Hristiyan ve Yahudileri ifade etmek için kullanılmıştır.
- Osmanlı Devleti'nde yasal statüleri belirlenmiş dinî cemaatlere millet adı verilmiştir. Osmanlı toplumunda devletin asli unsuru, hâkim millet konumunda olan Müslüman Türklerdir. Gayrimüslimler ise Müslüman Türkler tarafından himaye edilen farklı mezheplere mensup Hristiyan ve Musevi gibi milletlerden oluşmaktadır.

Osmanlı Devleti'nde Gayrimüslimler

BİLGİ PENCERESİ

İslam hukukunda devlet, gayrimüslimlere din ve ibadet özgürlüğü tanımakla birlikte aynı zamanda onların can ve mal güvenliğini garanti altına almıştır. Osmanlı Devleti de İslam hukukunun gayrimüslimlerle ilgili bu temel uygulamalarını benimsemiştir.

- Osmanlı Devleti farklı dinî ve kültürel kimliklere sahip toplum kesimlerini ırk esasına göre değil din esasına göre teşkilatlandırmıştır. İslam hukukundan hareketle ülkesinde yaşayan toplulukları din ya da mezhep esasına göre teşkilatlandırarak yöneten Osmanlı Devleti'nin bu modeline millet sistemi denmiştir.
- Osmanlı Devleti, daha önceki Türk İslam devletlerinden devraldıkları bu sistemi geliştirmiş ve fethettikleri yerlerdeki gayrimüslim topluluklara, kendilerini idare edebilmelerini sağlayacak bazı haklar tanımıştır.

- Osmanlı Devleti'nde, farklı etnik ve dinî grupların barış ve huzur içinde yaşamalarında millet sistemi etkili olmuştur. Osmanlıların geliştirdiği millet sistemi sayesinde ülkede yaşayan çeşitli dinlere, mezheplere ve ırklara mensup insanlar, asırlarca İslam kültür ve medeniyeti içerisinde varlıklarını koruyabilmiştir.

Fethedilen Yerlerde İslam Kültürünün Etkisi

- Osmanlı Devleti, fethettiği topraklarda Müslüman ve gayrimüslimlerin bir arada ve güvenli bir şekilde yaşamasına önem vermiştir. Gayrimüslimler için istimâlet başta olmak üzere yapılan faaliyetlerin tamamı farklı unsurların birlikte yaşamasını kolaylaştırmıştır.
- Osmanlı Devleti, Hristiyan ve Yahudi toplumun Müslüman olması için bir çabaya girişmemiştir. Ancak Anadolu'daki Rum çiftçi ve köylülerin çoğu kendi istekleriyle zaman içerisinde İslamiyet'i kabul etmiştir. Bununla birlikte Osmanlı Devleti'nin planlı bir zorla öğretim yöntemi olmamasına rağmen gayrimüslimler arasında Türkçe öğrenimi yaygınlaşmıştır.
- Osmanlı Devleti, fethettiği bölgelerde imar ve iskân politikasıyla Türk İslam kültürünü yaygınlaştırmıştır. Bir şehri fethedince ilk olarak ana kiliseyi camiye çevirmiş ve ona Ulu Cami adını vermiştir. İkinci adım olarak ise şehre kadi ve subaşı tayin etmiştir. Bununla birlikte fethedilen bölgelere Türk Müslüman nüfusu yerleştirmek için de önlemler almıştır. Osmanlı Devleti bu faaliyetleriyle şehirlerin fiziki yapılarında Türk İslam dokusunu güçlendirmeye çalışmıştır.

Osmanlı Şehirlerinde Yaşam

- Şehirlerdeki mahalle halkı; cami ve mescitlerin dışında kahvehane, bozahane gibi mekânlarda veya düzenlenen panayır ve şenliklerde bir araya gelmiştir. Şehir ve mahallelerde, Müslüman nüfus hâkim olmasına rağmen her dinin, inanç, örf, âdet gibi temel hak ve özgürlüklerine saygı duyulmuştur.
- Şehirlerde düzenlenen şenlik ve benzeri faaliyetler bireyler arasında sosyal bağların güçlenmesine ve geleneklerin sürdürülmesine katkıda bulunmuştur.

- Osmanlı toplumu için dinî törenler, insanların kaynaştığı bir diğer etkinlik türü olmuştur. Özellikle Ramazan ayı içinde yapılan etkinlikler halk için farklı bir anlam ifade etmiştir. Ramazan ayı için hazırlıklar önceden başlamış, bu ay için bazı tedbirler alınmıştır. “**Surre Alayı**” ve “**Hırka-i Saadet**” merasimi gibi dinî törenler insanların birbirleriyle kaynaşmasına ve dinî inançların güçlenmesine neden olmuştur.
- Osmanlı'da toplumun yoğun olarak yaşadığı ev, cami ve çarşı üçgenine kahvehanelerin açılması ile yeni bir mekân eklenmiştir. İstanbul'da ilk kahvehaneler 1554 yılında Tahtakale'de açılmış daha sonra da birçok mahallede yaygınlaşmıştır. Kahvehaneler, insanların sadece kahve içtiği bir ortam olmaktan ziyade zamanla sosyalleşme ihtiyacına hizmet eden mekân hâline gelmiştir.

Osmanlı'da Toprak Mülkiyeti ve Çifhane Sistemi

- Osmanlı Devleti toprak sistemini oluştururken kendinden önceki Türk İslam devletlerinin toprak sisteminden yararlanmıştır. Bununla birlikte Roma, Bizans ve eski İran gibi medeniyetlerin sistemini kendi döneminin şartlarına göre uyarlayarak faydalanmaktan çekinmemiştir.
- Osmanlı toprak sistemine bakıldığında arazi genel olarak mirî, mülk ve vakıf olmak üzere üçe ayrılmıştır.

Mirî arazi

- Mülkiyeti devlete ait olan topraklardır. Bu toprakların kullanım hakkı, kira bedeli alındıktan sonra sözleşmeyle reaya bırakılmıştır.

Mülk arazi

- Mülkiyeti kişilere ait olan topraklardır. Bu tür arazilerin Osmanlı toprağı içindeki miktarı çok azdır. Geliri ve kullanma hakkı şahsın kendisine ait olan bu tür arazilere sahip olanlar; arazilerini satma, vakfetme ve hibe etme hakkına sahipti. Mülk arazi, öşrî ve haracı olmak üzere ikiye ayrılıyordu.

Öşrî Topraklar: Fetihlerden önce sahipleri Müslüman olan veya fetih sırasında İslam'ı kabul eden kişilere ait topraklara öşrî topraklar denilmektedir. Bu tür toprak sahipleri ürettikleri üründen belirli bir miktarı (1/10) “**öşür**” olarak devlete ödemekteydi.

Haracı Topraklar: Mülkiyeti gayrimüslimlere ait topraklardır. Bu tür topraklara sahip olan kişiler, bir miktar nakdi haraç ödedikten sonra ekip biçtikleri ürünün verimine göre 1/5 ile 1/2 arasında vergi öderdi.

Vakıf arazi

- Devlet hazinesine ait olan ya da kişilerin kendilerine ait mülk arazi gelirlerinin sosyal kurumların masrafları için ayırdığı topraklardır. Başka bir ifadeyle hayırsever mülk sahiplerinin gelirleriyle cami, mescid, medrese, zaviye gibi sosyal amaçlı kurumların giderlerinin karşılanması için vakfettikleri arazilerdir.

Çifhane

- Osmanlı Devleti, köylü bir aileye, bir çift öküzün işleyebileceği kadar mirî araziye belirli şartlarla kiraya vermiştir. “**Çift**” denilen bu arazi, verime göre 50 ile 150 dönüm arasında değişmiştir. Bir çift öküzün işleyebildiği arazilerin tümüne çiftlik, köylü ailesine ise hane denmiştir.
- Çiftçinin elindeki araziye satması, hibe veya vakfetmesi yasaktır. Tahrir defterleriyle kayıt altına alınan arazilerden “**çift resmi**” adı altında vergi alınmıştır.

OSMANLI TOPRAK SİSTEMİ

DİRLİK	Gelirleri yararlılığı görülen kişilere verilen topraklardır. Bu topraklar memurların rütbe ve derecelerine göre ayrıca toprağın gelirine göre üçe ayrılmıştır.	HAS	ZEAMET	TIMAR
OCAKLIK	Gelirleri kale muhafızlarına ve tersane giderlerine ayrılan topraklardır.	PAŞMAKLIK	Gelirleri padişah kızlarına, annelerine ve eşlerine ayrılan topraklardır.	
ARPALIK	Saray adamlarına ve ilmiye sınıfından bazı yüksek rütbeli kişilere çalıştıkları süre içinde maaşlarına ek olarak verilen arazilerdir. Bu kişiler, emekli maaşı olarak ölünceye kadar bu arazilerin gelirlerini almaya devam etmiştir.	MALİKÂNE	Üstün hizmetlerine karşılık bazı devlet görevlilerine verilen topraklardır.	
MUKATAA	Gelirleri doğrudan doğruya devlet hazinesine ayrılmış topraklardır.	YURLUK	Gelirleri sınır boylarındaki askerlere verilen topraklardır. Bu şekilde sınırların güvenliği sağlanmıştır.	

BİLGİ PENCERESİ

Çiftthane sistemi, toprakların büyük çiftlikler hâline getirilmesini önlemiş ve ekonominin temeli olan tarımın belirli ellerde toplanmasına izin vermemiştir. Osmanlı Devleti bu sistem sayesinde toprakların bağımsız işletilmesini ve zirai üretimin sürdürülmesini garanti altına almıştır.

BİLGİ PENCERESİ

İşlediği toprağını haklı bir neden olmaksızın terk ederek başka yerlere göç eden veya başka işlerle uğraşmaya başlayan ve arazisini üç yıl boş bırakan kimselerden “**çiftbozan resmi**” adı altında bir vergi alınmıştır. Bu ceza vergisi ile üretimin devamlılığı sağlanmak istenmiştir.

BİLGİ PENCERESİ

Klasik Dönem Osmanlı Ekonomi Politikası

İaşecilik: Reyanın refahını sürekli kılmayı amaçlayan sistemdir. Bunun için öncelikle piyasalarda istenilen kalitede, uygun fiyata yeterli miktarda mal bulunması sağlanmaya çalışılmıştır.

Gelenekçilik: Bu ilke sosyal ve iktisadi ilişkilerde mevcut dengeleri korumayı ve var olan düzeni bozacak değişme eğilimlerini engellemeyi ifade etmektedir.

Fiskalizm: Hazineye ait gelirleri mümkün olduğu kadar yüksek düzeye çıkarmak ve ulaştığı düzeyin altına inmesini engellemeyi amaçlayan ekonomik sistemdir.

Lonca Teşkilatı

- Müslüman esnaf ve tüccarlardan oluşan sosyal ve ekonomik özellikler gösteren teşkilattir. Loncalar, İslam toplumlarında uzun bir geçmişe sahip olan fütüvvet ve Ahilik zincirinin zamanla değişikliğe uğramış bir devamıdır. Bu teşkilat içinde her iş kolunun başında o koldaki ustalar tarafından seçilen bir şeyh, bir kethüda ve bir yiğitbaşı bulunurdu.

- Loncalar; ürünlerin fiyatlarının belirlenmesinde ve kaliteli yapılmasında, üyelerine kredi sağlanmasında, mesleki eğitim verilmesinde, esnaf ve hükümet arasında ilişkilerin düzenlenmesinde etkili olmuşlardır.

BİLGİ PENCERESİ

Narh Sistemi: Rekabet şartlarındaki eşitsizlikten dolayı fiyatlara müdahale edilmesi olarak tarif edilen narh sistemi Klasik Dönem Osmanlı ekonomisinde fiyat politikasına esas teşkil etmiştir. Osmanlı narh uygulamasında temel ölçü, arz ve talep şartları içinde tekelci eğilimlerin önlenmesidir. Özellikle zirai ürünlerde arz şartlarının çok değişken olması böyle bir uygulamayı zorunlu kılmıştır.

Osmanlı'da Mesleki Eğitim ve Meslek Grupları

- Osmanlı Devleti'nde vasıflı eleman ihtiyacı, Lonca Teşkilatı'na küçük yaşta alınan çocukların yetiştirilmesiyle karşılanmıştır. Meslek öğrenmek üzere bir ustanın yanına çırak olarak verilen çocuklar önce kalfalığa sonra da ustalığa terfi ettirilmiştir.
- Esnaf arasında en alt basamakta bulunan kimselere çırak denilirdi. Çıraklar, belli bir süre çalışıp mesleğinde ilerlediğini ispatladıktan sonra kalfalığa yükselirdi. Kalfalar, ustanın yanında üretime yardım eder ve çıraklara nezaret ederdi. Mesleğin inceliklerini öğrenen kalfanın yaptığı işler, lonca ustalarına gösterilir ve ustalığa geçişi törenle gerçekleştirilirdi.
- Esnaf içerisinde çıkılacak en yüksek basamak ustalıktı. Usta olabilmek için mesleğin inceliklerini öğrenmek yeterli olmayıp aynı zamanda gedik sahibi olunması (dükkan açma yetkisi) gerekirdi.

Meslekler	Mesleklerin Görevleri
Kazzazlar	İpek işleyen ve ipek satan kişiler
Hallaçlar	Yünü ve pamuğu yay veya tokmak gibi bir araçla kabartma, ditme işini yapan kişiler
Nalçacılar	Ayakkabının altına metal pençe çakan kimse
Nalbantlar	Hayvanların ayağına nal çakan kimse
Muytablar	Kıl dokuyan kıldan eşya yapan kimseler
Palanduzlar	Bir çeşit semer diken kimseler
Neccarlar	Kaba ağaç işi yapan bir çeşit marangoz
Bennarlar	Bina yapan kimseler, inşaatçılar

BİLGİ PENCERESİ

Gedik: Osmanlılarda esnafın bir mesleği yapabilme yetkisidir.

Mekkari Taifesi: Taşımacılık faaliyetlerine bakan teşkilattır.

Menzil Teşkilatı: Haberleşme - posta işlerinden sorumlu teşkilattır.

Derbentçiler: Yol, geçit ve köprü yapımından sorumlu teşkilattır.

Kapan Emiri: Aynı türden ürünlerin satıldığı kurumlardan sorumlu görevlidir.

Vergiler

Şeri Vergiler

Öşür: Müslümanlardan alınan 1/10 ürün vergisidir.

Haraç: Gayrimüslimlerden alınan 2/10 ürün vergisidir.

Cizye: Gayrimüslimlerden alınan can, mal ve askerlik vergisidir.

Örfi Vergiler

Ağnam vergisi: Koyun ve keçi üzerinden alınan vergidir.

Avarız vergisi: Savaş, deprem gibi durumlarda alınan ek vergidir.

Bac-ı Pazar: Pazar yeri vergisidir.

Resmi Çift: Müslümanlardan alınan arazi vergisidir.

Çiftbozan: Toprağını sebepsiz yere boş bırakanlardan alınan vergidir.

Osmanlı'da Vakıf Müessesesi

- Vakıf; kişilerin kendilerine ait menkul, gayrimenkul mallarını veya paralarını toplum yararına oluşturulacak eğitim, din, sağlık, bayındırlık gibi sosyal ve kültürel alanlarda daimî kamu hizmeti verecek kuruluşlara bağışlaması veya oluşturmasıdır.
- Hizmet verilen alanların önemi nedeniyle padişahlar, hanedan üyeleri, üst düzey yöneticiler ve varlıklı kişiler vakıflar kurmuşlardır. Kurulan vakıflar çok çeşitli alanlarda hizmet vermişlerdir.

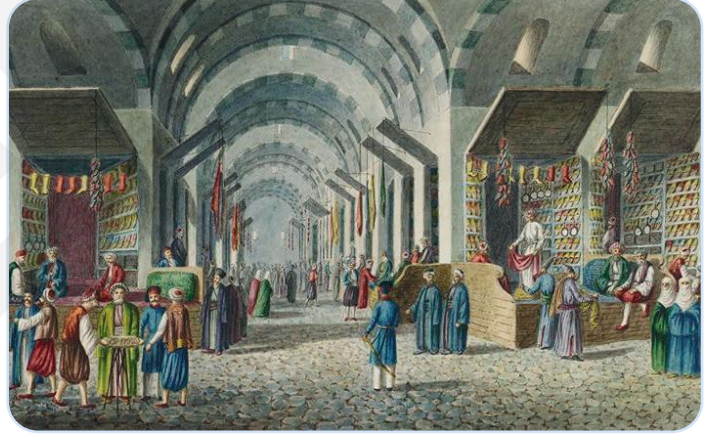
Osmanlı Devleti'nde Vakıflardan Şu Önemli Alanlarda Yararlanılmıştır

- Osmanlı Devleti sınırları içinde uygulanan iskân faaliyetlerinde
- Yerleşim yerlerinin sosyo - kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasında

- Yolların, han, kervansaray gibi binaların yapım ve işletiminde
- Halkın sağlık, eğitim ve öğretim alanlarındaki ihtiyaçlarının karşılanmasında
- İhtiyacı olan tüccarlara vakıflarda biriken paradan kredi kullanılarak ticaretin desteklenmesinde

BİLGİ PENCERESİ

Vakıflar ekonomide düzenli ve muazzam bir para akışının gerçekleşmesini sağlamaktaydı. 1527'de Osmanlı Devleti'nin vergi gelirleri toplamı 537 milyon 927 bin akçe kadardır. Merkezde toplanan bütçe gelirlerinin %12 kadarını vakıf paraları oluşturmuştur.

1. Bir tarihçinin, "Saray adamlarına ve ilmiye sınıfından bazı yüksek rütbeli kişilere çalıştıkları süre içinde maaşlarına ek olarak verilen arazilerdir. Bu kişiler, görevlerinden ayrıldıktan sonra ise emekli maaşı olarak ölüncüye kadar bu arazilerin gelirlerini alırlardı." şeklinde açıkladığı arazi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Has B) Zeamet C) Dirlik
D) Arpalık E) Mukataa

2.

I	Mukataa	Geliri doğrudan merkez hazinesine giden arazilerdir.
II	Paşmaklık	Padişahın annesi, kızları veya kız kardeşleri gibi saray kadınlarına verilen arazilerdir.
III	Dirlik	Kale komutanlarına ve tersane giderlerine ayrılan arazilerdir.

Yukarıda verilen miri arazi ve özellikleri eşleştirmelerinden hangileri doğrudur?

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

3.

	Meslekler	Mesleklerin Görevleri
I.	Kazzazlar	İpek işleyen ve ipek satan kişiler
II.	Muytablar	Kıl dokuyan kıldan eşya yapan kimse-ler
III.	Debbâğlar	Deriyi terbiye eden tabaklayan kullanı-ma hazırlayan kişiler
IV.	Hallaçlar	Gümüş tel, sim işleyen zanaatkârlar

Yukarıda verilen Osmanlı Devleti'nde meslekler ve mesleklerin görevleri eşleştirmelerinden hangileri doğrudur?

A) Yalnız II B) I ve II C) I ve III
D) II ve IV E) I, II ve III

4. Osmanlı Devleti'nde toplum; dinleri, dilleri ve ırkları bakımından farklı kökenlerden gelen insanlardan oluşmuştur. Temeldeyse Osmanlı toplumu dinî inançlar esas alınarak Müslümanlar ve gayrimüslimler şeklinde iki ana gruba ayrılmıştır.

Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'ndeki Müslüman topluluklardan değildir?

A) Araplar B) Boşnaklar C) Arnavutlar
D) Bulgarlar E) Acemler

5. I. Surre Alayı
II. "Hırka-i Saadet" Merasimi
III. Bed-i Besmele Töreni

Yukarıda verilenlerden hangileri Osmanlı Devleti'nin şehir hayatındaki sosyal ve kültürel faaliyetleri arasında yer alır?

A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

6. Osmanlı Devleti'nde lonca teşkilatının görev ve özellikleri arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?

A) Halka mesleki eğitimi vermek
B) Üyeleri arasında ekonomik ve sosyal dayanışmayı sağlamak
C) Üretilen malların kalitesini ve fiyatlarını belirlemek
D) Haksız rekabeti engellemek
E) Kapıkulu Ocaklarına asker yetiştirmek

7. I. Ele geçirilen şehirlere kadı ve subaşılar atanması
II. Fethedilen bölgelere Türk Müslüman nüfusun yerleştirilmesi
III. Gayrimüslim halka sistemli asimilasyon uygulanması
IV. İmar ve iskân faaliyetlerinde bulunulması

Yukarıda verilenlerden hangileri Osmanlı Devleti'nin fethettiği bölgelerde yaptığı düzenleme ve faaliyetler arasında gösterilebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve IV
E) I, II ve IV

8. Osmanlı Devleti'nde toprak sistemi konusunu işleyen Yasin Öğretmen öğrencilere şu bilgileri vermiştir;

- Fetihleri kolaylaştırmak ve teşvik etmek için seferlere katılan önemli komutanlara, dervişlere ve ahilere Osmanlı Devleti'nin fethettiği ülkelerde verdiği topraklardır.
- İslam devletlerinden kalan topraklardaki beylere ait mülklerin, padişah tarafından onlara bırakılmasıyla ortaya çıkan arazilerdir.

Buna göre Yasin Öğretmen aşağıdaki hangi toprak sistemi hakkında bilgi vermiştir?

- A) Malikâne
B) Mukataa
C) Yurtluk
D) Ocaklık
E) İltizam

9. I. Lonca teşkilatının yaygın olması
II. Kapıkulu sistemine yer verilmesi
III. Toprak mülkiyetinin devlete ait olması

Klasik Dönem Osmanlı toprak sisteminde Avrupa'da görülen aristokratik yapının ortaya çıkmamasında yukarıda verilenlerden hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

10. Tarih öğretmenin derste, "Bu sistemde ailenin emeği, bir çift öküz ve işlenen arazi bir üretim birimini ve dolayısıyla bir mali birimi oluşturmuştur. Üretici konumda olan hane vergilendirilmede esas sayılmıştır. Çiftçinin elindeki araziye satması, hibe veya vakfetmesi yasaktır. Bu sistem toprakların büyük çiftlikler hâline getirilmesini önlemiş ve ekonominin temeli olan tarımın belirli ellerde toplanmasına izin vermemiştir." şeklinde bazı özelliklerinden bahsettiği sistem aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Çifhane sistemi
B) Malikâne sistemi
C) Esham sistemi
D) İltizam sistemi
E) Ekberiyet sistemi

11. Osmanlı Devleti, bir şehri fethedince ilk olarak ana kiliseyi camiye çevirmiş ve ona Ulu Cami adını vermiştir. İkinci adım olarak ise şehre kadı ve subaşı tayin etmiştir. Ayrıca fethedilen bölgelere Türk Müslüman nüfusu yerleştirmek için de tedbirler almıştır.

Osmanlı Devleti'nin bu politikasıyla;

- I. yatay hareketliliğe imkan vermek,
II. Türk İslam kültürünü geliştirmek,
III. fethedilen yerlerde nüfuzunu artırmak

amaçlarından hangilerini gerçekleştirmek istediği savunulabilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

12. Osmanlı Devleti'nde şehirlerdeki mahalle halkı cami ve mes-citlerin dışında kahvehaneler gibi mekânlarda ya da düzenlenen panayır ve şenliklerde bir araya gelmişlerdir.

Osmanlı Devleti'nde bu durumun;

- I. birlik ve beraberliğin güçlenmesi,
II. yerinden yönetim anlayışının önem kazanması,
III. sosyal kaynaşmanın yaşanması

gelişmelerinden hangilerine katkı sağladığı savunulabilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

1. Osmanlı Devleti'nde iktisadi hayat halkın sıkıntıya düşmeden bolluk içinde yaşamasını sağlamaya yönelik olarak düzenlenmiştir.

Osmanlı Devleti'nin bu uygulamasıyla;

- I. üretim faaliyetlerinin korunmasına yönelik önlemler alma,
- II. merkantilist politikaya öncelik verme,
- III. halkın temel besin ürünlerine kolayca ulaşmasını sağlama

hedeflerinden hangilerini gerçekleştirmeye çalıştığı söylenebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

2. Çiftthane sisteminde; çiftçinin işlemesi amacıyla verilen araziyi satması, hibe veya vakfetmesi yasaktır.

Osmanlı Devleti'nin bu sistemle;

- I. toprakların büyük çiftlikler hâline getirilmesini önleme,
- II. üretimi canlı tutma,
- III. gelir kaynaklarını koruma

amaçlarından hangilerini hedeflediği söylenebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

3. Osmanlı Devleti'nde fiyatları denetim altında tutmak amacıyla ilk dönemlerden itibaren başvurulan narh uygulaması başta ekmek, buğday, un olmak üzere temel ihtiyaç maddelerine konan azami ve asgari fiyattı. Yani bir malın en fazla veya en az kaç paraya satılabileceğini devlet belirlerdi. Ekonomik ve sosyal bir tedbir olarak düşünülen narh uygulamasında, belirlenen fiyatın üstünde ve altında satış yapılamazdı.

Bu metinden hareketle Osmanlı Devleti'yle ilgili;

- I. tüketicilerin alım gücünün korunmaya çalışıldığı,
- II. sınırsız kâr ve kazanma hedefinin önüne geçilmeye çalışıldığı,
- III. kapalı ekonomik modelin temel ilke olarak benimsendiği

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

4. **Bir tarihçinin,** "Bu ilke sosyal ve iktisadi ilişkilerde mevcut dengeleri korumayı ve var olan düzeni bozacak değişme eğilimlerini engellemeyi ifade etmektedir. Üretimde küçük bir düşüş veya tüketimde küçük bir artış, mevcut ulaşım imkânlarının yetersizliği kolayca kıtlığa dönüşebilirdi. Bu yüzden tüketimi artıracak nitelikteki değişme eğilimleri kontrol altında tutulurdu. Bu anlayış, israf ve lüks tüketime yönelik yasaklamaların temelini oluşturmuştur." **şeklinde tanımladığı ekonomik anlayış aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Merkantilizm B) Fiskalizm C) Gelenekçilik
D) İlaşecilik E) Zirai üretim

5. Osmanlı Devleti, bataklık ve ıssız yerlere vakıf tesisleri kurarak o yerlerin şenlendirilmesine ve canlandırılmasına çalışmıştır.

Osmanlı Devleti'nin bu faaliyetleriyle;

- I. bayındırlık,
- II. sosyal,
- III. imar

alanlarından hangilerine önem verdiği savunulabilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

6. Yavuz Sultan Selim fermanında, "Kudüs ve çevresindeki patriklere fermanımdır. Patrikler eskiden beri kendilerinde olan kilise, manastır ve diğer kutsal mekânları kullanmaya devam edecekler. Verilen yetki hiçbir şekilde ve kimse tarafından bozulamayacaktır." ifadelerine yer vermiştir.

Bu fermana bakarak Osmanlı Devleti ile ilgili;

- I. egemenliği altında farklı kültür ve inançlara yer verdiği,
- II. imparatorluk unsurları taşıdığı,
- III. istimalet siyasetine önem verdiği

yargılarından hangileri ileri sürülebilir?

- A) Yalnız II B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

7. **XVI. YÜZYILDA ANADOLU EYALETİNDE İŞLETİLEN OSMANLI VAKIFLARI**

VAKIF TÜRÜ	SAYISI
İmaret	45
Cami ve mescid	1.397
Medrese	110
Zaviye ve hankâh	626
Muallimhane	154
Kalenderhane	1
Mevlevihane	1
Büyük han ve kervansaray	75

Osmanlı Devleti'nin bu şemada verilen faaliyetlerine bakarak;

- I. ticaret,
- II. eğitim,
- III. dinî,
- IV. askerî

alanlarından hangilerinde faaliyette bulunduğu ileri sürülebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve IV E) I, II ve III

8. **Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'nin aldığı şer'i vergilerdendir?**

- A) Haraç B) Resm-i çift C) Avarız
D) Derbend resmi E) Bac-ı Pazar

9. I. Gelenekçilik
II. Fiskalizm
III. İaşecilik

Osmanlı Klasik Dönem iktisadi anlayışında yukarıda verilenlerden hangileri uygulanmıştır?

- A) Yalnız II B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

10. Osmanlı Klasik Dönemi'nde çarşılar sabah erken saatlerde günün aydınlanmasıyla beraber dua ile açılır, ikindiden sonra kapanırdı. Mallar buralarda pazarlanır ve vergiler de bu çarşıardan tahsil edilirdi. Toptan ticaret, kapan adı verilen pazarlarda yapılırdı. Başkentte un kapanı, yağ kapanı, bal kapanı, sebze hanı ve balıkhaneye, toptan alışverişin yapıldığı yerlerdi.

Bu bilgiden hareketle Osmanlı Devleti'yle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) İktisadi anlayışta dinî inancın etkili olduğu
B) Çarşıların çalışma süresinin belirli vakitlerle sınırlı olduğu
C) Ürünlerin toptan satıldığı mekânların yer aldığı
D) Vergi gelirlerinin tamamının pazar ve çarşıardan elde edildiği
E) İstanbul'da farklı ürün ve malların satıldığı kapanların olduğu

11. I. **Mekkari Taifesi:** Taşımacılık faaliyetlerine bakan teşkilattır.
II. **Menzil Teşkilatı:** Haberleşme – posta işlerinden sorumlu teşkilattır.
III. **Derbentçiler:** Yol, geçit ve köprü yapımından sorumlu teşkilattır.
IV. **Kapan Emiri:** Aynı türden ürünlerin satıldığı kurumlardan sorumlu görevlidir.

Yukarıdaki eşleştirmelerden hangileri doğru verilmiştir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) I, II ve III E) I, II, III ve IV

12. **Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'nde vakıfların faaliyetleri arasında yer almaz?**

- A) Yolların, han ve kervansaray gibi binaların yapım ve işletimi
B) Şehzadelerin devlet teşkilatı alanında yetiştirilmesi
C) Yerleşim yerlerinin sosyokültürel ihtiyaçlarının karşılanması
D) İhtiyacı olan tüccarlara vakıflarda biriken paradan kredi kullanılarak ticaretin desteklenmesi
E) Ülke içinde uygulanan iskân siyasetinin desteklenmesi

I. Dünya Savaşı (1914 - 1918)

- 1914'te başlayıp 1918'e kadar süren I. Dünya Savaşı'na bütün devletler katılmamış olsa da etkisi dünya genelinde hissedildiği için adı dünya savaşı olarak tarihe geçmiştir.

	İtilaf Devletleri		İttifak Devletleri
Savaş Başlamadan Önce	İngiltere Fransa Rusya		Almanya Avusturya-Macaristan İtalya
Savaş Başladıktan Sonra	İngiltere Fransa Rusya Sırbistan İtalya	Romanya Japonya Brezilya ABD	Almanya Avusturya-Macaristan Osmanlı Devleti Bulgaristan

Savaşın Genel Nedenleri

- Milliyetçilik akımı
- Sömürgecilik yarışı
- Ham madde ve pazar arayışı
- Devletlerarası bloklaşma
- Silahlanma yarışı

Savaşın Özel Nedenleri

- İngiltere ve Almanya arasında siyasi ve ekonomik rekabetin olması
- Siyasi birliklerini geç kuran Almanya ve İtalya'nın sömürge rekabetine katılmaları
- Rusya'nın tarihi sıcak denizlere inme politikası
- Fransa'nın 1871'de Sedan Savaşı ile Almanya'ya kapırdığı Alsas Loren bölgesini geri almak istemesi
- Balkanlar'da Avusturya - Rus rekabetinin baş göstermesi
- Avusturya-Macaristan'ın kendisi için tehlike olarak gördüğü Sırbistan'ı ortadan kaldırıp Doğu'ya doğru genişlemek ve Rusya'yı Balkanlar'dan uzaklaştırmak istemesi
- Japonya'nın Uzak Doğu'da sömürgeler elde etmek istemesi
- İtalya'nın Akdeniz'e hâkim olmak istemesi

Savaşın başlaması: Saraybosna'da Avusturya-Macaristan veliahdının öldürülmesiyle, Avusturya-Macaristan 28 Temmuz 1914'te Sırbistan'a; kendini Slav ırkının koruyucusu olarak gören Rusya, Avusturya-Macaristan'a, Fransa'nın Rusya ile anlaşacağını gören Almanya'da Fransa ve Rusya'ya; aynı şekilde İngiltere de Almanya'ya savaş ilan etmiştir. Böylece savaş kısa sürede bütün Avrupa'yı sarmıştır.

I. Dünya Savaşı ve Osmanlı Devleti

Savaşın Başlarında Osmanlı Devleti'nin Tutumu

- Tarafsızlığını ilan etti.
- Ülke genelinde seferberlik başlattı.
- Boğazları ulaşıma kapattı.
- Kapitülasyonları tek taraflı kaldırdığını duyurdu.

- Her ne kadar "tarafsızlık" ilan edilse de yönetimde bulunan İttihat ve Terakki Hükûmetinin önde gelen isimlerinden Enver Paşa ve arkadaşları savaşa katılmayı düşünüyordu. Bu kişiler, Avrupa'da başlayan savaşın Osmanlı Devleti'ni de etkileyeceğine ve savaşın dışında kalmanın mümkün olmayacağına inanıyorlardı.

Osmanlı Devleti'nin Almanya Yanında Savaşa Girmesinin Nedenleri

- Osmanlı Devleti'nin kaybettiği toprakları geri almak istemesi
- Siyasi yalnızlıktan kurtulma isteği
- Almanya ile 2 Ağustos 1914'te gizli bir antlaşma yapması
- İttihat ve Terakki Fırkası'nın Almanya'nın savaşı kazanacağı inancı
- Savaşın galip gelinerek kapitülasyonlardan ve dış borçlardan kurtulmak istemesi
- İttihat ve Terakki'nin Almanya desteği ile "Turancılık" idealini gerçekleştirmek istemesi

ÖĞRETMEN NOTU

Akdeniz'de bulunan Goben (Goben) ve Breslau (Breslav) adlı iki Alman savaş gemisi, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın izniyle Çanakkale Boğazı'nı geçip Marmara'ya girdi. Bu durum İngiltere'nin tepkisine neden oldu. İngiltere, tarafsızlığını ilan eden Osmanlı Devleti'nden bu gemileri kara sularından derhâl çıkarmasını istedi. Osmanlı yöneticileri ise bu gemilerin İngilizler tarafından el konulan gemilerin yerine satın alındığını ilan ettiler. Türk bayrağı çekilen gemilerin isimleri Yavuz ve Midilli olarak değiştirildi. Bir süre sonra bu iki savaş gemisi, padişah ve sadrazamın haberi olmadan Enver Paşa'nın yazılı emriyle ve tatbikat yapılacağı bahanesiyle Karadeniz'e açılıp Rus limanlarını bombaladı (29 Ekim 1914). Bunun üzerine Rusya, İngiltere ve Fransa peş peşe Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etti. Böylece Osmanlı Devleti bir oldu bitti ile I. Dünya Savaşı'na katılmış oldu.

Almanya'nın Osmanlı Devleti'ni Kendi Yanında Savaşa Sokmak İstemesinin Nedenleri

- Yeni cephele açarak savaşı geniş alanlara yaymayı ve üzerindeki savaş yükünü hafifletmeyi istemesi
- Osmanlı halifesinin dinî gücünden faydalanarak İtilaf Devletlerinin sömürgelerindeki Müslümanları ayaklandırmayı amaçlaması
- Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumundan faydalanmak istemesi
- Rusya'ya Boğazlardan gelebilecek yardıma engel olmak istemesi
- Osmanlı Devleti'nin yeraltı kaynaklarından ve insan gücünden yararlanmak istemesi

Osmanlı Devletinin Savaşa Girmesinin Sonuçları

- Savaşın süresi uzadı.
- Yeni cephele açıldı.
- Savaş geniş alanlara yayıldı.
- İtilaf Devletlerinin Rusya'ya yardım etmesi engellendi.
- İtilaf Devletlerinin kendi aralarında yaptıkları gizli antlaşmalarla Osmanlı toprakları paylaşıldı.

Cephelerde Osmanlı Devleti

I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin Savaştığı Cepheler

Taarruz Cepheleri	Savunma Cepheleri	Yardım Cepheleri
Kafkas Cephesi	Çanakkale Cephesi	Galiçya Cephesi
Kanal Cephesi	Irak Cephesi	Makedonya Cephesi
	Hicaz-Yemen Cephesi	Romanya Cephesi
	Suriye-Filistin Cephesi	

Kafkas Cephesi ve 1915 Olayları

Ortam Hazırlayan Gelişmeler

- Orta Asya Türkleri ile birleşerek Turan idealini gerçekleştirmek
- Almanya'nın Bakü petrolünün ele geçirilmesi için Osmanlı Devletini kışkırtması
- Almanya'nın Doğu cephesinde Rusya'nın kendisine karşı basısını hafifletmek istemesi
- Savaş 22 Aralık 1914'te başladı. Türk ordusu Sarıkamış harekâtı sonucunda soğuk kış şartlarından dolayı büyük kayıplara uğradı. 1916 baharında taarruza geçen Rus kuvvetleri Erzurum, Erzincan, Muş, Bitlis ve Trabzon'u işgal etti. Aynı yıl bölgeye gönderilen Mustafa Kemal Paşa Muş ve Bitlis'i Ruslardan geri aldı.

ÖĞRETMEN NOTU

1917 yılında Rusya'da Bolşevik İhtilali'nin sonucunda Çarlık Rusya yıkıldı. Yerine Bolşevik Sovyet Rusya kuruldu. Yeni Rusya 3 Mart 1918 yılında Brest Litovsk Antlaşması'nı imzalarak savaştan çekilmiştir. Bu antlaşma ile Osmanlı Devleti, 1878 Berlin Antlaşması'yla kaybettiği Kars, Ardahan ve Batum'u geri almıştır.

1915 Olayları

- Osmanlı Devleti'nin birçok cephede mücadele etmesini fırsat bilen Ermeni çeteleri, Ruslarla iş birliği yaparak Doğu Anadolu'da isyan çıkarmışlar ve bölgedeki sivil halkı katletmeye başlamışlardır. Osmanlı yönetiminin bütün ikazlarına rağmen Ermeni çeteleri bu faaliyetlerinden vazgeçmemiş hatta kendilerine destek vermeyen Ermenileri bile öldürmekten çekinmemişlerdir. Ermeni çeteleri, Sarıkamış Harekâtı'nda cephede aç kalan askerlerimize erzak gönderilmesine de engel olmuşlardır. Ermenilerin yaptıkları saldırı ve katliamlar karşısında Osmanlı Devleti, birtakım tedbirler almak zorunda kaldı. Osmanlı Dâhiliye Nezaretinin, 24 Nisan 1915'te yayınladığı bir genelgeyle Hınçak ve Taşnak komite büroları kapatıldı ve bu komitelerin üyeleri de tutuklandı. Sonraki süreçte Türk askerinin güvenliğini artırmak için, 27 Mayıs 1915'te Sevk ve İskân (Tehcir) Kanunu çıkarıldı.

ÖĞRETMEN NOTU

Bu tedbir, bir sınır dışı etme olayı değildir. Kendi otoritesi ni ve halkının güvenliğini sağlamakla yükümlü olan devlet, suç işleyen gruplarla onlara yardım edenleri ülke sınırları içerisinde başka bir bölgeye nakletmiştir. Sevk edilenlerin herhangi bir zarara uğramaması için, sevk işlemi ordu birliklerinin nezaretinde gerçekleştirilmiştir.

ÖĞRETMEN NOTU

Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı sona erince, 31 Aralık 1918'de Geri Dönüş Kararnamesi yayınlamıştır. Göçe tabi tutulan Ermenilerden isteyenler geri dönmüş, mal ve mülklerini de geri almışlardır.

Kanal Cephesi

- Kanal Cephesi, Süveyş Kanalı'nı alıp İngiltere'nin sömürgele riyle olan bağlantısını kesmeyi amaçlayan Türk kuvvetlerinin taarruzuyla açıldı.
- Bahriye Nazırı Cemal Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu 1915'te taarruza geçti. Sina Çölü'nü aşmayı başaran Osmanlı kuvvetleri, Süveyş Kanalı'na saldırdı. Fakat İngilizler karşısında başarısız olan Osmanlı kuvvetleri geri çekilmiştir.

Çanakkale Cephesi

Çanakkale Cephesi'ndeki Muharebe Alanları (1915-1916)

İtilaf Devletlerinin Çanakkale Cephesi'ni Açmasıdaki Amaçları

- İstanbul ve Boğazları ele geçirip Osmanlı'yı savaş dışı bırakmak
- Müttefikleri olan Rusya'ya gerekli askerî ve ekonomik yardımları yapmak
- Balkan devletlerini kendi yanlarında savaşa sokabilmek
- Bu amaçlarla hareket eden İngiliz - Fransız ortak donanması, 19 Şubat 1915'ten itibaren Çanakkale Boğazı'nın iki yakasındaki Türk tabyalarını bombalamaya başlamıştır. 18 Mart 1915'e kadar süren bu deniz savaşını Osmanlı Devleti kazanmıştır.
- Çanakkale'yi denizden geçemeyen İtilaf Devletleri 25 Nisan 1915'te karaya çıkarma yapmışlardır. Çoğunluğu Anzaklardan oluşan İtilaf ordusu, Seddülbahir, Kumkale ve Arıburnu'na çıkarma harekâtı düzenlemiştir. 19. Tümen Komutanı Yarbay Mustafa Kemal ve emrindeki Türk ordusu; Anafartalar, Conkbayırı, Arıburnu ve Kireçtepe'de destan yazarak düşmana geçit vermemiştir.

ÖĞRETMEN NOTU

I. Dünya Savaşı süresince Osmanlı Devleti'nin zafer kazandığı tek cephe Çanakkale Cephesi'dir.

Çanakkale Savaşı'nın Sonuçları

- I. Dünya Savaşı'nın iki yıl uzamasına neden olmuştur.
- Rusya'ya yardım yapılamamıştır. Bu durum Rusya'da Bolşevik Devrimi'ne ortam hazırlamıştır.
- Bulgaristan İttifak grubuna katılmıştır.
- Mustafa Kemal gösterdiği başarılarla tarih sahnesine çıkmıştır. Ülke içinde ve dışında tanınmaya başlamıştır. Bu durum Millî Mücadele Dönemi'nde lider olmasına zemin hazırlamıştır.
- İngiliz ve Fransız kuvvetleri yenilerek büyük prestij kaybetmişlerdir.

Hicaz - Yemen Cephesi

- I. Dünya Savaşı başladığında İngilizlerin “bağımsız devlet kurma” vaadinden etkilenen Mekke Emiri Şerif Hüseyin Osmanlı Devleti'ne isyan etti. Bu durum üzerine Fahrettin Paşa, 1916'da Medine'ye gönderildi. “**Çöl Kapları**” namıyla meşhur Fahrettin Paşa, İngilizler tarafından desteklenen Mekke Emiri Şerif Hüseyin'e karşı, elinde bulunan son derece kısıtlı imkanlara rağmen Medine'yi iki yıl yedi ay savundu. Fahrettin Paşa, I. Dünya Savaşı bitene kadar Medine'yi teslim etmedi. O, ancak 13 Ocak 1919'da Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan aylar sonra, İstanbul'dan gelen yazılı emir üzerine şehri teslim etti ve esir düştü.

ÖĞRETMEN NOTU

V. Mehmet Reşad'ın halife sıfatıyla yaptığı cihat çağrısı, Araplar üzerinde istenilen etkiyi göstermedi. Bu durum İslamcılık (Ümmetçilik) politikasının etkisini kaybettiğini göstermiştir.

Irak Cephesi

- İngiltere'nin Orta Doğu petrollerini korumak ve Rusya'ya Kafkaslardan yardım götürmek istemesi nedenleriyle bu cephe açılmıştır. Basra Körfezi'nden çıkarma yaparak Bağdat'a doğru ilerlemeye çalışan İngilizlere karşı Osmanlı kuvvetleri, “**Selman-ı Pâk Muharebeleri**”nde büyük bir zafer elde etti (22-25 Kasım 1915). Halil (Kut) Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu “**Kut'ül Amâre**” denilen yerde İngiliz kuvvetlerini kuşattı. İngiliz askerleri komutanları General Townshend ile birlikte esir alındı (29 Nisan 1916). Cephe, Osmanlı ordusunun bölgesel başarılarına rağmen İngiliz üstünlüğüyle sona ermiştir. I. Dünya Savaşı'nın son yılında Bağdat'a kadar olan bölgeyi ele geçiren İngiliz kuvvetleri, Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanmasından sonra da Musul'u işgal etmişlerdir.

Suriye - Filistin Cephesi

- İngiltere'nin, Süveyş ve Irak cephelerinde yenilen Osmanlı Devleti'ni bu bölgeden çıkarmak istemeleri üzerine açtıkları cephe. Kanal Harekâtı'nın başarısız olmasından sonra karşı saldırıya geçen İngiliz kuvvetleri, Sina Yarımadası'nı ve Filistin'i alarak Suriye'ye doğru ilerlemiştir. İngilizler, bazı Araplardan da destek alarak Suriye'ye saldırmıştır. 1918 yılında bölgedeki 7. Ordu Komutanlığı'na atanan Mustafa Kemal, başarılı savunma savaşlarıyla İngiliz kuvvetlerini Halep'in kuzeyinde durdurmuş ve düşmanın bu hattı geçmesini engellemiştir.

ÖĞRETMEN NOTU

Arap güçleri ile 26 Ekim 1918'de yaptığı Katma Savaşı'nı kazanan Mustafa Kemal, Halep'in beş kilometre kadar kuzeyindeki bölgeyi Türk sınırı olarak belirledi. Böylece ileride kurulacak yeni Türk Devleti'nin millî hududu da Türk askeri-nin süngüleriyle fiilen burada tespit edilmiş oldu.

Galiçya, Makedonya ve Romanya Cepheleeri

- Osmanlı Devleti'nin kendi sınırları dışında savaştığı cepheleerdir. Müttefikleri Bulgaristan, Almanya ve Avusturya-Macaristan'a yardım etmek amacıyla bu cepheleerde İtilaf ordularına karşı savaşmıştır.

Osmanlı Devleti'ni Paylaşma Tasarıları (Yapılan Gizli Antlaşmalar)

İstanbul (Boğazlar) Antlaşması (1915)

- İngiltere, Fransa ve Rusya arasında yapılmıştır. Buna göre; Boğazlar, Midye-Enez çizgisine kadar Trakya, Gelibolu Yarımadası, Sakarya Irmağı'na kadar Kocaeli Yarımadası ile İmroz ve Bozcaada Rusya'ya bırakılmıştır.

Londra Antlaşması (1915)

- İngiltere, Fransa, İtalya ve Rusya arasında yapılmıştır. Bu antlaşmayla İtalya, İngiltere yanında savaşa katılmıştır. Bu antlaşmayla Antalya, Rodos ve 12 Ada İtalya'ya verilmiştir.

Petrograt Antlaşması (1916)

- Rusya'ya İstanbul ve Boğazlar yanında Trabzon'un doğusu, Erzurum, Van ve Bitlis verilmiştir.

Sykes - Picot Antlaşması (1916)

- Bu antlaşmayla;
 - Rusya'ya; Trabzon'a kadar Doğu Karadeniz kıyıları ve Doğu Anadolu bırakılmıştır.
 - Fransa'ya; Adana ile Beyrut illeri; Halep, Harput ve Diyarbakır illerinin büyük kısmı; Şam ve Sivas illerinin bir kesimi ve Cebel-i Lübnan sancağının tamamı verilmiştir.
 - İngiltere'ye Bağdat ve Basra illerini de içeren Güney Irak bölgesi bırakılmıştır.

Mac Mahon Antlaşması(1916)

- İngiltere Mısır valisi ile Mekke Emiri Şerif Hüseyin arasında yapılmıştır. Ön Asya'da bağımsız bir Arap Devleti'nin kurulması kararlaştırılmıştır.

St. Jean De Maurienne Antlaşması (1917)

- İngiltere, Fransa ve İtalya arasında yapılan bu antlaşmaya göre; Antalya, Menteşe Sancağı ve Konya ilinin bir kısmı ile İzmir ve kuzeyi İtalya'ya bırakılmıştır.

ÖĞRETMEN NOTU

Bolşevik İhtilali sonrasında kurulan Sovyet Rusya bu gizli antlaşmaları dünyaya duyurmuştur. Bu gizli antlaşmalara en büyük tepki Wilson İlkelerinden gelmiştir.

Savaşın Sona Ermesi

- ABD'nin 1917 yılında İtilaf Devletlerinin yanında savaşa girmesiyle birlikte dengeler değişti. İttifak grubu savaşı kaybetti. Bulgaristan, Selanik Ateşkesi'yle Osmanlı Devleti, Mondros Ateşkesi'yle, Avusturya- Macaristan, Villa Gusti Ateşkesi'yle ve Almanya Rethondes Ateşkesi ile savaştan çekilmiştir.

I. Dünya Savaşı'nın Sonuçları

- 1815 Viyana Kongresi'yle temeli atılan ve 1914'e kadar gelen Avrupa'nın siyasi haritası ve güç dengesi büyük bir değişikliğe uğramıştır.
- Savaştan en karlı çıkan devlet İngiltere olmuştur. Fransa Alsas Loren bölgesini Almanya'dan geri almıştır. İtalya, umduğunu gerçekleştirememiştir.
- Çok uluslu imparatorluklar yıkılmıştır. (Osmanlı, Avusturya-Macaristan)
- Yeni devletler kurulmuştur. (Yugoslavya, Çekoslovakya, Polonya, Litvanya, Macaristan ve Türkiye)
- Avrupa'nın siyasi haritası değişmiştir.
- Yeni rejimler ortaya çıkmıştır. Rusya'da komünizm, Almanya'da Nazizm, İtalya'da Faşizm rejimleri kurulmuştur.
- Yenilen devletlerle yapılan antlaşmalar yeni sorunlara ortam hazırlamıştır.
- Dünya barışını korumak amacıyla Milletler Cemiyeti kurulmuştur.
- Sömürgeciliğin yerini manda ve himaye sistemi almıştır.
- Bu savaşla birlikte cephe kavramı değişmeye başlamıştır. Savaş, cepheden taşip şehirlerin içine kadar yayılmıştır.
- Sınırların belirlenmesinde "milliyetçilik" ilkesine dikkat edilmesi yeni sorunların oluşmasına ortam hazırlamıştır.
- İlk defa kimyasal silahlar kullanılmıştır.
- Harap olan şehirlerde uçaklardan atılan bombalar ve zehirli gazlar, milyonlarca sivilin hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Bunun sonucunda sivil ölümlerini azaltmak için Sivil Savunma teşkilatları kurulmaya başlamıştır.

1. I. Dünya Savaşı'nın çıkmasında etkili olan;

- I. sömürgecilik yarışı,
- II. silahlanma yarışı,
- III. Rusya'nın Panславizm politikası,
- IV. milliyetçilik akımının etkisi

unsurlarından hangilerinin genel nedenler arasında olduğu söylenemez?

- A) Yalnız III B) Yalnız IV C) I ve II
D) I ve III E) I, II ve IV

2. "XX. yüzyıl Başlarında Osmanlı ve Avrupa" ünitesini işleyen Ayşe Öğretmen dersinde şu bilgileri vermiştir;

- İngiltere'nin Orta Doğu petrollerini korumak ve Rusya'ya Kafkaslardan yardım götürmek istemesi nedenleriyle bu cephe açılmıştır.
- Basra Körfezi'nden çıkarma yaparak Bağdat'a doğru ilerlemeye çalışan İngilizlere karşı Osmanlı kuvvetleri, Selman-ı Pâk Muharebelerinde büyük bir zafer elde etmiştir.
- Cephe, Osmanlı ordusunun bölgesel başarılarına rağmen İngiliz üstünlüğüyle sona ermiştir.

Ayşe Öğretmen'in bilgi verdiği bu cephe aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Galiçya Cephesi
B) Makedonya Cephesi
C) Suriye - Filistin Cephesi
D) Irak Cephesi
E) Hicaz - Yemen Cephesi

3. I. Almanya
II. Osmanlı Devleti
III. Bulgaristan
IV. Avusturya-Macaristan

Yukarıdakilerden hangileri I. Dünya Savaşı öncesinde İttifak Bloku içinde yer almamıştır?

- A) Yalnız II B) I ve II C) II ve III
D) III ve IV E) I, II ve IV

4. Almanya'nın Osmanlı Devleti'ni I. Dünya Savaşı'na sokmaya çalışmasında;

- I. Osmanlı halifesinin dinî gücünden faydalanarak İttifak Devletlerinin sömürgelerindeki Müslümanları ayaklandırmayı amaçlaması,
- II. Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumundan faydalanmak istemesi,
- III. Rusya'ya Boğazlardan gelebilecek yardıma engel olmak istemesi

hedeflerinden hangilerinin etkili olduğu söylenbilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

5. I. Dünya Savaşı öncesinde İngiltere büyük bir sömürge imparatorluğu kurmuştu. Siyasal birliğini geç tamamlayan Almanya ise gelişen sanayisi için ham madde ve pazar arayışı içine girdi. Almanya, bir yandan İngiltere'nin sömürgelerine göz dikerken diğer yandan zengin kömür havzası olan Alsas-Loren bölgesini Fransa'dan aldı. Fransa bu bölgeyi geri alabilmek için İngiltere ile yakınlaştı. Siyasal birliğini geç tamamlayan devletlerden İtalya ise Kuzey Afrika ve Doğu Akdeniz'de yayılmaya çalıştı. İtalya ve Almanya'nın sömürge arayışı içine girmeleri İngiltere'yi endişelendirdi. İngiltere, Uzak Doğu'daki sömürgelerine giden deniz yolu üzerindeki Mısır'ı işgal etti. Alman tehdidine karşı Rusya ile yakınlaştı.

Bu metinden hareketle aşağıdaki yargılardan hangisi ileri sürülemez?

- A) Bazı Avrupa ülkelerinin emperyalizm anlayışına sahip olduğu
B) Almanya'nın dış politikada saldırgan bir tavır sergilediği
C) Fransa'nın Almanya'ya karşı İngiltere'nin yanında yer aldığı
D) İtalya'nın yayılma ve genişleme siyasetini benimsediği
E) İngiltere'nin Osmanlı toprak bütünlüğüne saygı duyduğu

6. Müttefikleri Bulgaristan, Almanya ve Avusturya – Macaristan'a yardım etmek amacıyla Osmanlı Devleti'nin savaştığı yardım cepheleeri arasında aşağıdakilerden hangisi gösterilebilir?

- A) Irak Cephesi B) Makedonya Cephesi
C) Hicaz - Yemen Cephesi D) Kafkas Cephesi
E) Suriye - Filistin Cephesi

7. • Çok uluslu imparatorluklar yıkılmıştır.
- Sınırların belirlenmesinde "milliyetçilik" ilkesine dikkat edilmiştir.
 - Harap olan şehirlerde uçaklardan atılan bombalar ve zehirli gazlar, milyonlarca sivilin hayatını kaybetmesine neden olmuştur.

I. Dünya Savaşı'nın bu sonuçlarının aşağıdakilerden hangisine neden olduğu söylenemez?

- A) Yeni devletlerin kurulmasına
B) Sivil savunmanın öneminin artmasına
C) Ülke sınırlarının değişmesine
D) Azınlık sorunlarının çözülmesine
E) Savaşlarda cephe kavramının değişmesine
8. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, özellikle XX. yüzyılın başlarından itibaren Rusya'nın Panslavizm politikasını hem kendi birliği hem de Balkanlardaki nüfuz mücadelesi için önemli bir tehdit olarak görmekteydi.

Bu durumun;

- I. Balkanlarda siyasi gerilimin artması,
II. ulusçu politikaların siyasi ve askeri krizlere yol açması,
III. Avrupa'da bloklaşmaların şekillenmesi

gelişmelerinden hangilerine etkide bulunduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) I ve III
E) I, II ve III

9. **Aşağıdakilerden hangisi I. Dünya Savaşı'nın sonuçlarından biri değildir?**

- A) Yeni rejimler ortaya çıkmış; Rusya'da komünizm, Almanya'da Nazizm, İtalya'da Faşizm rejimleri kurulmuştur.
B) Yenilen devletlerle yapılan antlaşmalar yeni sorunlara ortam hazırlamıştır.
C) Dünya barışını korumak amacıyla Milletler Cemiyeti kurulmuştur.
D) Sömürgeciliğin yerini manda ve himaye sistemi almıştır.
E) ABD, dünya siyasetinde aktif ve yayılmacı bir politika izlemeye başlamıştır.

10. **I. Dünya Savaşı sürecinde Çanakkale Savaşı'nda İtilaf blokunun yenilmesi üzerine İttifak blokuna katılan devlet aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Romanya
B) Yunanistan
C) ABD
D) Bulgaristan
E) Sırbistan

11. **I. Dünya Savaşı sürecinde Almanya'nın da etkisi ile Osmanlı padişahı V. Mehmet Reşat, halifelik unvanı ile cihat fermanı yayınlamıştır.**

Osmanlı Devleti'nin bu cihat fermanını yayımlamakla;

- I. ümmetçilik anlayışından yararlanma,
II. sömürge altındaki Müslüman toplulukları ayaklandırma,
III. İtilaf grubuna katılma

amaçlarından hangilerini gerçekleştirmek istediği savunulabilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) I ve III
E) I, II ve III

12. **Osmanlı Devleti'nin savaşa girmeden I. Dünya Savaşı'nın başlarında uyguladığı politikalar arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?**

- A) Genel seferberlik ilan etme
B) Boğazları savaş gemilerine kapatma
C) Kutsal savaş çağrısında bulunma
D) Kapitülasyonları tek taraflı kaldırma
E) Tarafsızlığını ilan etme

1. I. Dünya Savaşı sırasında meydana gelen aşağıdaki gelişmelerden hangisinde I.'de verilenin II.'ye neden olduğu söylenemez?

I	II
A) Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesi	Almanya'nın cephelerde yükünün hafiflemesi
B) ABD'nin savaşa girmesi	İtilaf grubunun güç kazanması
C) Çanakkale Cephesi'nde İtilaf Devletleri'nin yenilmesi	Bulgaristan'ın İttifak grubunun yanında savaşa girmesi
D) İngiltere tarafından Irak Cephesi'nin açılması	Kut'ül Amâre'de Halil Paşa komutasındaki Türk ordusunun İngiliz ordusunu yenmesi
E) Osmanlı Devleti tarafından Kanal Cephesi'nin açılması	Çarlık Rusya'sının yıkılması

2. I. Milliyetçilik akımının yaygınlaşması
 II. Balkanlarda Rusya - Avusturya rekabetinin yaşanması
 III. Ham madde ve pazar arayışı
 IV. İtalya'nın Akdeniz'e hâkim olmak istemesi
 V. İngiltere ve Almanya arasında siyasi ve ekonomik rekabetin olması

I. Dünya Savaşı'nın çıkışında etkili olan gelişmeler, genel ve özel nedenler olarak gruplandırılırsa aşağıdakilerden hangisi doğru olur?

	Genel Nedenler	Özel Nedenler
A)	I ve III	II, IV ve V
B)	I, II ve III	IV ve V
C)	III ve V	I, II ve IV
D)	IV ve V	I, II ve III
E)	II ve III	I, IV ve V

3. I. Dünya Savaşı sürecinde, Çarlık Rusya'sı gizli antlaşmalarla Osmanlı Devleti'nin paylaşımına katıldığı halde savaş sonrasında 1917 Bolşevik İhtilali ile kurulan Sovyet Rusya, 1918 yılında yaptığı Brest Litovsk Antlaşması'yla işgal ettiği yerleri geri vermiştir.

Bu bilgilere bakılarak;

- I. Rusya'da rejim değişikliğinin olduğu,
 II. Çarlık ve Sovyet Rusya'nın dış politikasının farklılık gösterdiği,
 III. Sovyet Rusya'nın İttifak blokuna katıldığı

yargılarından hangileri ileri sürülebilir?

- A) Yalnız I
 B) Yalnız II
 C) I ve II
 D) I ve III
 E) I, II ve III

4. I. Osmanlı Devleti'nin Kafkas Harekâtı'nı yapması
 II. Mustafa Kemal'in Yıldırım Orduları Komutanlığı'na atanması
 III. İtilaf Devletleri donanmasının Çanakkale önlerine gelmesi
 IV. Mondros Ateşkes Antlaşması'nın imzalanması

Yukarıdaki gelişmelerin kronolojik sıralaması aşağıdakilerden hangisinde doğru verilmiştir?

- A) I - III - IV - II
 B) II - I - IV - III
 C) III - IV - I - II
 D) IV - III - I - II
 E) II - III - I - IV

5. Aşağıdakilerden hangisi I. Dünya Savaşı'nın nedenlerinden biri değildir?

- A) Saraybosna'da bir Sırp milliyetçisi tarafından Avusturya - Macaristan veliahdının öldürülmesi
 B) Fransa'nın 1871'de Sedan Savaşı ile Almanya'ya kaptırdığı Alsas Loren bölgesini geri almak istemesi
 C) Japonya'nın Uzak Doğu'da sömürgeler elde etmek istemesi
 D) Komünizm, Faşizm ve Nazizm gibi yeni rejimlerin ortaya çıkması
 E) Rusya'nın tarihi sıcak denizlere inme politikası

6. • İstanbul ve Boğazları ele geçirip Osmanlı'yı savaş dışı bırakmak
- Müttefikleri olan Rusya'ya gerekli askerî ve ekonomik yardımları yapmak
- Balkan Devletlerini kendi yanlarında savaşa sokabilmek

I. Dünya Savaşı'nda İtilaf Devletleri bu amaçları gerçekleştirmek için aşağıdaki cephelerden hangisini açmıştır?

- A) Irak Cephesi
- B) Çanakkale Cephesi
- C) Yemen - Hicaz Cephesi
- D) Kafkas Cephesi
- E) Suriye - Filistin Cephesi

7. **Aşağıdakilerden hangisi Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesinin sonuçları arasında gösterilemez?**

- A) İslamcılık anlayışı Osmanlı toprak bütünlüğünün korunmasında etkili olmuştur.
- B) Almanya'nın cephelerde yükü hafiflemiştir.
- C) Osmanlı Devleti'nin toprakları gizli antlaşmalarla paylaşılmıştır.
- D) Osmanlı Devleti birçok cephede savaşmak zorunda kalmıştır.
- E) Savaşın süresi uzamıştır.

8. **Tarih öğretmenin sınıfında, "Üçlü İtilaf Devletleri, İtalya'yı kendi yanlarına çekmek için bu antlaşmayı İtalya'yla imzalamışlardır. Bu antlaşmaya göre Antalya, Rodos ve 12 Ada İtalya'ya bırakılacaktı." şeklinde özelliklerinden bahsettiği gizli antlaşma aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) İstanbul Antlaşması
- B) Londra Antlaşması
- C) Sykes – Picot Antlaşması
- D) St. Jean De Maurienne
- E) Petrograt Antlaşması

9. "İngilizlerin zırhlılarımıza el koymaları ve bedelini geri vermemeleri Hükümetin Almanlarla ittifak yapmasına sebep oldu. Rusya'nın Boğazlara saldırması karşısında vatani başka şekilde savunmaya imkân kalmamıştı. Erkanıharbiyemizi onlara teslim ettik. Bütün seferberlik planlarımızı Almanlar yaptı. Bizler sadece onlara malzeme hazırladık. Onlardan gizli bir şeyimiz yok."

(Kazım Karabekir, Birinci Cihan Harbine Neden Girdik, s. 69-74) düzenlenmiştir.

Kazım Karabekir'in bu ifadelerinden hareketle Osmanlı Devleti ile ilgili;

- I. Almanya'ya yaklaşmasında Rusya'nın düşmanca tutumunun etkili olduğu,
- II. bağımsız devlet anlayışına uygun olmayan faaliyetlerde bulunulduğu,
- III. toprak bütünlüğünün korunmaya çalışıldığı

yargılarından hangileri ileri sürülebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

10. I. Dünya Savaşı öncesinde Osmanlı Devleti, ilk ittifak teklifini İngilizlere yani İtilaf Devletlerine yapmıştır. İngiltere ile müttefik olunması hâlinde, Osmanlı Devleti üzerindeki Rus baskısının İngilizler tarafından önleneyeceği düşünülmüştür. Ekonomik ve askerî gücü iyice zayıflamış olan Osmanlı Devleti'nin bu ittifak teklifi, Rusların da baskısıyla, İngilizler tarafından reddedilmiştir. Ancak Osmanlı Devleti'nin İttifak blokuna kaymasını istemeyen İngiltere, onu savaşın sonuna kadar tarafsız tutma gayreti içine girmiştir. Osmanlı Devleti'nin tarafsız kalması hâlinde, savaşın sonunda kapitülasyonları gözden geçirebileceklerini vadetmişlerdir.

Bu bilgilere bakılarak Osmanlı Devleti'yle ilgili;

- I. İngiltere'ye yakınlaşım istenmesinde Rusya'nın Osmanlı Devleti'ne karşı tutumunun etkili olduğu,
- II. konjonktürel ittifaklara başvurma ihtiyacı duyduğu,
- III. İngiltere'nin Osmanlı'nın İttifak grubuna yaklaşmasını önlemek için bazı vaatlerde bulunduğu

yargılarından hangileri ileri sürülebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

ATATÜRK İLKELERİ

Atatürkçü Düşünce Sistemi

- Türk milletinin bugün ve gelecekte tam bağımsızlığa, huzur ve refaha sahip olması, devletin millet egemenliği esasına dayandırılması, aklın ve bilimin rehberliğinde Türk kültürünün çağdaş uygarlık düzeyi üstüne çıkarılması amacıyla, temel esasları Atatürk tarafından belirtilen, devlet hayatına, fikir hayatına ve ekonomik hayata, toplumun temel kurumlarına ilişkin gerçekçi düşüncelere ve ilkelere Atatürkçülük denir.

Atatürk İlkelerinin Ortak Özellikleri

- Türk toplumunun ihtiyaçlarından doğmuştur.
- Türk milletini çağdaş uygarlık düzeyine çıkarmayı amaçlamıştır.
- Akla ve bilime dayalıdır.
- Değişime, gelişmeye ve ilerlemeye açıktır.
- Millî değerlerimiz ile evrensel değerlerin kaynaşması ile ortaya çıkmıştır.
- Sömürge altındaki milletler için örnek oluşturmuştur.

Atatürk İlke ve İnkıplarının Dayandığı Temel Esaslar

- Millî tarih bilinci
- Vatan ve millet sevgisi
- Millî dil
- Bağımsızlık ve özgürlük
- Egemenliğin millete ait olması
- Çağdaş uygarlık seviyesine çıkma
- Millî kültürü geliştirme
- Millî birlik ve beraberlik
- Vatanın bütünlüğü
- Ordu, eğitim ve dinin politikanın dışında tutulması

ÖĞRETMEN NOTU

1935 yılında toplanan Cumhuriyet Halk Partisi kurultayında kabul edilen “**Altı Atatürk İlkesi**” 1924 Anayasası’na 5 Şubat 1937’de yapılan değişiklikle girmiştir.

Cumhuriyetçilik

- Cumhuriyet; millet iradesini ve demokratik yaşam biçimini esas alan bir yönetim şeklidir. Egemenlik hakları bir kişi veya gruba değil, kayıtsız şartsız millete aittir. Cumhuriyet, halka dayanan, gücünü halktan alan bir yönetim modelini ifade eder.

- Atatürk’ün cumhuriyetçilik anlayışı, demokrasiyi esas alan cumhuriyet yönetimidir. Atatürk; “**Demokrasi prensibinin en asri ve mantıklı tatbikini temin eden hükümet şekli, cumhuriyettir.**” demiştir.
- Cumhuriyette son söz, millet tarafından seçilmiş meclistedir. Millet namına her türlü kanunları o yapar. Hükümete güvenoyu verir veya onu düşürür. Atatürk, Türk milletinin karakter ve âdetlerine en uygun idare biçiminin cumhuriyet idaresi olduğunu belirtmiştir.

Cumhuriyetçilik İlkesinin Genel Özellikleri

- Seçme ve seçilme hakkının halka ait olduğu sistemdir.
- Egemenliğin bir kişi veya zümreye değil, toplumun tümüne ait olduğu bir devlet sistemidir.
- Bu sistemde egemenlik halka aittir.
- Türk milletinin tabiatına ve adetlerine uygun bir idare tarzıdır.
- Bu yönetim biçiminde temel ilke seçimdir.
- Bu idare sisteminde hiçbir kurum veya bir kişi ömür boyu devletin başında kalmaz.
- Cumhuriyet ahlaki faziletlere dayalı bir idaredir.

Cumhuriyetçilik İlkesi;

- Türk toplumunun ilerlemesini ve gelişimini sağlamıştır.
- Demokrasinin kurulmasına ortam hazırlamıştır.
- Yönetime halkın eşit bir şekilde katılmasını sağlamıştır.

Cumhuriyetçilik İlkesi Doğrultusunda Yapılan İnkıplar

- TBMM’nin açılması
- 1921 ve 1924 Anayasalarının kabul edilmesi
- Saltanatın kaldırılması
- Cumhuriyetin ilan edilmesi
- Siyasi partilerin kurulması
- Çok partili hayata geçiş denemeleri
- Erkan-ı Harbiye Vekâleti’nin kaldırılması
- Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi

Milliyetçilik

- Millet, insanlık tarihi içindeki zengin mirasa, birlikte yaşamak hususunda samimi olmaya, sahip olunan mirasın korunması inancına dayanan gelişmiş bir toplumu ifade eder.
- Atatürkçü düşünce sistemi içinde yer alan milliyetçilik ilkesinin dayanağı da millettir. Millet aralarında dil, kültür ve duygu birliği olan insan topluluğudur.
- Atatürk milleti şöyle tanımlamaktadır: “**Millet, dil, kültür ve mefkûre ile birbirine bağlı vatandaşların teşkil ettiği bir siyasi ve içtimai heyettir**”. Atatürk, “**Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı... hep bir milletin evladı ve aynı cevherin damarıdır.**” ifadesiyle milliyetçiliğin birleştirici özelliğine vurgu yapmıştır.
- Milliyetçilik; bir ülkeyi, ülkenin bütün fertlerini ve bütün değerlerini hiçbir ayırım gözetmeksizin sevmeyi, sahiplenmeyi ve onlara hizmet etmeyi gerektirir.

BİLGİ PENCERESİ

Atatürk milliyetçiliğinde millî birlik ve beraberliği sağlayan ve güçlendiren temel unsurlar: Misakımillî, millî eğitim, millî kültür, dil, tarih, kültür ve ülkü birliği, Türklük bilinci ve manevi değerlerdir.

ÖĞRETMEN NOTU**Atatürk Diyor ki**

“Bize milliyetçi derler. Ama biz öyle milliyetçileriz ki bizimle iş birliği eden bütün milletlere hürmet ve riayet ederiz. Onların milliyetlerinin bütün icaplarını tanırız. Bizim milliyetçiliğimiz her hâlde hodbince (bencil) ve mağrurca bir milliyetçilik değildir.”

Utkan Kocatürk, Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, s.216

Atatürk'ün Milliyetçilik İlkesinin Başlıca Özellikleri

- Sömürgeciliğe ve saldırgan tutumlara karşıdır.
- Türk milletinin huzurunu ve mutluluğunu amaç edinir.
- Millî egemenliğe ve millî bağımsızlığa dayanır.
- İrkçılığa karşıdır.
- İnsan ve insan sevgisini temel alır.
- Eşitlik anlayışına sahiptir.
- Barışçıdır.
- Birleştiricidir. Birlik ve beraberliği güçlendiricidir.
- Halkın manevi duygularına değer verir.

Milliyetçilik İlkesi Doğrultusunda Yapılan İnkılaplar

- Ulusal bir devletin kurulması
- Mandacılığın reddedilmesi
- İstiklal Marşı'nın kabulü
- TBMM'nin açılması

- İzmir İktisat Kongresi'nin düzenlenmesi
- Kapitülasyonların kaldırılması
- Kabotaj Kanunu'nun kabul edilmesi
- Türk Parasını Koruma Kanunu'nun çıkarılması
- Yabancı okulların ayrıcalıklarının kaldırılarak Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanması
- Reji idaresinin (tütün tekeli) yabancılardan satın alınması
- Yerli tüccarların yabancı tüccarlara karşı korunması için gümrük vergilerinin yüksek tutulması
- Yabancı okullarda; tarih, coğrafya ve Türkçe derslerinin Türk öğretmenler tarafından okutulmasına karar verilmesi
- Türk Tarih Kurumunun kurulması
- Türk Dil Kurumunun açılması

Halkçılık

- Halk bir ülkede yaşayan, o ülkeyi vatan bilen, kaderini o ülkenin kaderine bağlamış insanların tamamıdır. Halkçılık ise genel olarak bireyler arasında hiçbir fark gözetmeksizin halkı tek ve eşit kabul etmektir.
- Atatürk, “**Millete efendilik yoktur, hizmet etme vardır. Bu millete hizmet eden onun efendisi olur.**” ifadesiyle halkçılık anlayışının dayandığı temel felsefeyi vurgulamıştır.

ÖĞRETMEN NOTU

Atatürk, “**Bizim düşüncemizde; çiftçi, çoban, amele, tüccar, sanatkâr, asker, doktor, kısacası herhangi bir sosyal müessesede çalışan bir vatandaşın hak, menfaat ve hürriyeti eşittir.**” sözleriyle halkçılık anlayışını ifade etmiştir.

- Halkçılık, herkesin devlet imkânlarından eşit faydalanmasını öngörür. “**Sosyal devlet**” anlayışının bir sonucu olarak devletin halka hizmet götürmesini gerekli kılar.
- Halkçılık ilkesinin birbirini tamamlayan üç önemli özelliği vardır. **Birincisi**, halk yönetimi yani siyasal demokrasidir. **İkincisi**, kanun önünde herkesin eşit olması, hiçbir kişi veya zümreye ayrıcalık tanınmamasıdır. **Üçüncüsü** ise sınıf mücadelesinin reddi ve toplumun dayanışma içinde gelişmesidir.

Halkçılık İlkesinin Genel Özellikleri

- Halkın kanun önünde eşit olmasıdır.
- Halkın kendi kendini yönetmesidir.
- Halkın kendi geleceğine hâkim olmasıdır.
- Sınıfsız ve ayrıcalıksız bir toplum oluşturulmasıdır.
- Halkçılık, cumhuriyetçilik, milliyetçilik, millî birlik, bağımsızlık ve eşitlik anlayışlarının doğal sonucudur.
- Sınıf mücadelesini reddeder.
- Halkçılık ilkesi sosyal devlet anlayışını benimsemiştir.
- Halkçılık ilkesine göre, devlet vatandaş için vardır, vatandaşın mutluluğu için çalışır.

- Halkçılık ilkesinin amacı, milletin her türlü ihtiyacının karşılanmasıdır.
- Halkın tamamını birbirine ihtiyaç duyan gruplar olarak kabul eden halkçılıkta, herkese mutluluk içinde birlikte çalışma bilinci verilerek toplum içinde dayanışma ve iş birliği geliştirilmiştir.

ÖĞRETMEN NOTU

Atatürkçü halkçılık anlayışı; sosyal adalete, sosyal güvenliğe, toplumun ekonomik bakımından zayıf kesimlerinin korunmasına ve güçlendirilmesine, adaletli gelir dağılımına büyük önem verir.

Halkçılık İlkesi Doğrultusunda Yapılan İnkılaplar

- Egemenliğin cumhuriyet ve anayasa tarafından doğrudan halka verilmesi
- Kadınların siyasi hayata atılması ile bu alanda kadın erkek eşitliğinin sağlanması
- Herkesin kanun önünde eşitliğini sağlayan hukuk ile ilgili düzenlemelerin yapılması
- Medeni Kanun'un kabulü ile sosyal ve ekonomik alanda kadın erkek eşitliğinin sağlanması
- Azınlıkların Türk vatandaşı kabul edilmesiyle eşit vatandaş anlayışının getirilmesi
- Eğitim ve sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması
- Unvan ve lakapların kaldırılması
- Devletin halk yararına yatırımlar yapması
- Aşar vergisi yükünün halkın üzerinden kaldırılması
- Soyadı Kanunu ile ayrıcalık ifade eden unvanların yasaklanması

Devletçilik

- Devlet, toplum halinde yaşayan insanların, aralarındaki düzeni kurmak ve sürdürmek için oluşturdukları bir güçtür.
- Özel sektörün yetersiz kaldığı durumlarda, yatırımların devlet tarafından yapılmasını öngören ilkeye “**devletçilik**” denir.
- Atatürkçü düşünce sisteminde devletçilik, yalnızca ekonomik alanda değil, siyasi, askerî, kültürel, toplumsal ve diğer alanlarda da devletin düzenlemelerini ifade etmektedir. Atatürk'e göre devletçilik güçlü ve çağdaş bir devlet meydana getirmenin temel bir aracıdır.

Devletçilik İlkesinin Genel Özellikleri

- Türkiye'nin şartlarından ve ihtiyaçlarından doğmuş bir politikadır.
- Ülkenin sosyal politikasında izlenecek yolu ve yöntemi belirleyen esaslardan birisidir.
- Bireyin yapamayacağı işlerin devlet eliyle yapılmasını öngörür.

- Devletin serbest rekabette, zayıf olanların güçlülerle karşı karşıya kalmasından kaynaklanacak sıkıntıları gidermekte düzenleyici ve dengeleyici olmasını savunur.
- Halkçılığın zorunlu bir sonucudur.

Atatürk'ün Devletçilik İlkesinin Türk Toplumuna Sağladığı Faydalar

- Bu ilke sayesinde Türkiye ilk defa planlı ekonomiye geçmiştir.
- Devlet eliyle önemli yatırımlar gerçekleştirilmiştir.
- Teknik eleman eksikliğinin giderilmesi sağlanmıştır.
- Ekonomik kalkınmada bölgeler arası farklılıkların giderilmesinde önemli rol oynamıştır.

Devletçilik İlkesi Doğrultusunda Yapılan İnkılaplar

- I. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın hazırlanması
- Sanayi yatırımlarının desteklenmesi için Sümerbank ve Etibank'ın kurulması
- Merkez Bankası başta olmak üzere devlet bankalarının kurulması
- Temel tüketim mallarının fiyatının devlet tarafından belirlenmesi
- Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nün kurulması
- Eğitim, kültür, sağlık ve sanat alanında halkın ihtiyaçlarını karşılayabilecek yatırımların yapılması

ÖĞRETMEN NOTU

- Devletçilik ilkesinin amacı, Türk toplumunun uygarlık, mutluluk ve refah düzeyini yükseltmektir. Bu amaca yönelirken Batı'nın bilim ve tekniğinden yararlanmayı kabul eder. Ama milletin asil niteliği, ruhu, karakteri bozulmayacak, zedelenmeyecektir.

ÖĞRETMEN NOTU

Devletçilik ilkesi, ülkemizde demokratik topluma uygun bir anlayış içerisinde ve demokratik bir ortamda gerçekleşmiştir.

ÖĞRETMEN NOTU

Devletçilik ilkesi serbest piyasa ekonomisine ve yabancı sermayeye karşı değildir.

Laiklik

- Laiklik, Latince (laicus) aslından alınmış Fransızca bir kelimedir. Sözlük anlamıyla ruhani olmayan kimse, dini olmayan şey, fikir, kurum, sistem ve ilke demektir.
- Laiklik; din ve dünya işlerini, kendi özel kanun ve kurallarına terk etmek anlamına gelir.
- Din ve devlet işlerinin ayrı tutulması, devletin ilahi kurallara göre değil akıl ve bilim kurallarına göre yönetilmesi anlamına da gelmektedir.

Laiklik İlkesinin Genel Özellikleri

- Kişinin dinî inanç, vicdan hürriyeti ve düşünce hürriyetini sağlamıştır.
- Kanun önünde farklı dinlere mensup olanların eşitliğini sağladığı gibi, aynı dine mensup olanlar arasında da mezhep eşitliğini sağlamıştır.
- Din ve mezhep alanındaki farklılıkları ortadan kaldırarak toplumsal alanda kaynaşmayı sağlamıştır.
- Hukuk birliğinin sağlanmasını kolaylaştırmıştır.
- Toplum hayatında dine ve insana saygıyı sağlamıştır.
- Eğitimin akıl ve bilime dayandırılmasını sağlamıştır.
- Türkiye’de akla, bilime, gerçeğe ve özgürlüğe dayanan bir toplum ve devlet sisteminin kurulmasını sağlamıştır.

ÖĞRETMEN NOTU

Atatürk’ün laiklik anlayışı, çağın gereklerine göre çözüm üretmeyi ve insanların inançlarını serbestçe yaşamalarını amaçlamıştır.

Laiklik İlkesi Doğrultusunda Yapılan İnkılaplar

- Saltanatın kaldırılması
- Halifeliğin kaldırılması
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun kabul edilmesi
- Şer’iye ve Evkaf Vekaleti’nin kaldırılması
- Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması
- Medeni Kanun’un kabulü
- Maarif Teşkilatı Kanunu’nun çıkarılması
- 1928 yılında anayasadan **“Devletin dini İslam’dır.”** maddesinin çıkarılması
- 1937 yılında laiklik ilkesinin anayasaya girmesi

İnkılapçılık

- Türkçeye Fransızca kullanılarak **“revolution”** kelimesinin karşılığı olarak giren inkılap kelimesi Arapça kökenli bir kelimedir. Sözlük anlamı; toplum düzenini ve yapısını daha iyi duruma getirmek için yapılan köklü değişikliktir.
- **“İnkılapçılık”** çağın gerisinde kalmamak, değişen şartlara ve çağdaş hayatın gereklerine uyum sağlayabilmektir. İnkılapçılık, akıl ve bilimin rehberliğinde sürekli bir değişim ve gelişimi öngörmektedir.
- Atatürk inkılabı şöyle tanımlamıştır; İnkılap, var olan müesseseleri zorla değiştirmek demektir. Türk milletini son asırlarda geri bırakmış olan müesseseleri yıkarak yerlerine, milletin en yüksek medeni gereklere göre ilerlemesini sağlayacak yeni müesseseleri koymuş olmaktadır.

ÖĞRETMEN NOTU

Atatürk, inkılapçılık ilkesinin gerekçesini şu şekilde açıklamıştır: **“İnkılabın temellerini her gün derinleştirmek, kuvvetlendirmek lazımdır. Zira medeni dünya çok ileridedir. Buna yetişmek, o medeniyet çemberine girmek mecburiyetindedir.”**

İnkılapçılık İlkesinin Genel Özellikleri

- Yenileşmeyi ve değişimi amaçlar.
- Atatürk inkılaplarının durağan olmasını engeller. Dogmatikliği önler.
- Çağdaş uygarlıkları yakalamayı ve hatta bu uygarlıkları geçmeyi hedef alır.
- İnkılapların korunmasını ve yaşatılmasını sağlar.
- Akıl ve bilimin önderliğinde ilerlemeyi ve bu yönde atılımlar yapmayı amaçlar.
- Çağdaşlaşma ve batılılaşma bütünüleyici ilkesidir.

Bütünüleyici İlkeler**Millî Egemenlik**

- Millî egemenlik, milletin yöneticilerini seçerek kendi kendini idare etmesidir.
- Millî egemenlik, **cumhuriyetçiliğin** bütünüleyicisidir.

Millî Bağımsızlık

- Bağımsızlık, **“başka bir devlete veya milletlerarası bir müesseseye bağlı bulunmamak”** demektir. Millî bağımsızlık hür bir şekilde yaşamayı gerektirir.
- Millî bağımsızlık, dış politikada temel ilkedir.

Millî Birlik ve Beraberlik

- Ülke bütünlüğü, millî birlik ve beraberlik, bir arada yaşamayı ifade eder. Böylece milletin sevgi ve saygı ile birbirine bağlanmasını, ortak ideallere yönelik olarak varlığını devam ettirmesini sağlar.
- Millî birlik ve beraberlik, **milliyetçilik** ilkesinin doğal bir sonucudur.

Yurtta Barış, Dünyada Barış

- **“Yurtta Barış, Dünyada Barış”** ilkesi bir taraftan yurt içinde huzur ve güven içinde yaşamayı amaçlarken, diğer taraftan da uluslararası barış ve güvenliği hedeflemiştir.

Akılcılık ve Bilimsellik

- Türk inkılabının temel özelliği akla ve bilime dayanmasıdır. **“Akılcılık”**, gerçeği arayıp bulmaya yarayan yoldur. **“Bilimsellik”** ise, devlet ve toplum hayatında bilime yer vermedir.
- Bu ilke, laiklik ilkesini bütünüler.

Çağdaşlık ve Batılılaşma

- Bu ilke, inkılapçılık ilkesini bütünüler.

İnsan ve İnsanlık Sevgisi

- Türk inkılabının bir özelliği insana ve insanlık sevgisine değer vermesidir.
- Türk inkılabı da dayandığı temel ilkelerle hümanist bir karaktere sahiptir.

1. I. Millî birlik ve beraberlik
II. Sosyal eşitlik
III. Halkın kendi kendini yönetmesi

Halkçılık ilkesi yukarıda verilenlerden hangilerini kapsar?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

2. Lozan Barış Antlaşması'nda, "Azınlıklar Türk vatandaşı olarak kabul edileceklerdir. (Azınlıkların ayrıcalıkları kaldırılmış, Türkiye tarafından bütün vatandaşlara eşit haklar tanınmıştır.)" kararı alınmıştır.

Bu kararın;

- I. halkçılık,
II. devletçilik,
III. millî egemenlik

ilkelerinden hangileri doğrultusunda alındığı savunulabilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

3. İnkılapçılık ilkesinin bütünleyicisi aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yurtta sulh cihanda sulh
B) Millî egemenlik
C) Çağdaşlaşma ve batılılaşma
D) Millî birlik ve beraberlik
E) İnsan ve insanlık sevgisi

4. Aşağıdaki inkılaplardan hangisinin milliyetçilik ilkesi doğrultusunda gerçekleştirildiği söylenemez?

- A) Türk Tarih Kurumunun açılması
B) Yabancı okullarda Türkçe, Tarih ve Coğrafya derslerinin Türk öğretmenler tarafından verilmesinin sağlanması
C) Türk Parasını Koruma Kanunu'nun çıkarılması
D) Türk Dil Kurumu'nun açılması
E) Uluslararası rakamların kabul edilmesi

5. I. Maarif Teşkilatı Kanunu'nun kabul edilmesi
II. 1934 yılında kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi
III. Kabotaj Kanunu'nun kabul edilmesi

Yeni Türk Devleti'nde görülen yukarıdaki gelişmelerin laiklik, cumhuriyetçilik ve milliyetçilik ilkeleriyle ilişkisi aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?

	Laiklik	Cumhuriyetçilik	Milliyetçilik
A)	I	II	III
B)	II	I	III
C)	III	II	I
D)	I	III	II
E)	II	III	I

6. "Bizim yolumuzu çizen, içinde yaşadığımız yurt, bağrından çıktığımız Türk milleti ve bir de milletler tarihinden bin bir facia ve ıstırap kaydeden yapraklarından çıkardığımız sonuçlardır."

Mustafa Kemal Atatürk'ün bu ifadeleriyle;

- I. milliyetçilik,
II. devletçilik,
III. laiklik

ilkelerinden hangilerine vurgu yaptığı savunulabilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

7. "...bizim düşüncemizde; çiftçi, çoban, amele, tüccar, sanatkâr, asker, doktor kısacası herhangi bir sosyal müessesede çalışan bir vatandaşın hak, çıkar ve hürriyeti eşittir..."

Atatürk'ün bu ifadesiyle;

- I. devletçilik,
- II. halkçılık,
- III. laiklik

ilkelerinden hangilerine vurgu yaptığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) I ve III
- D) II ve III
- E) I, II ve III

8. **Amasya Genelgesi'nde alınan, " Vatanın bütünlüğünü ve bağımsızlığını milletin azmi ve kararı kurtaracaktır." kararının aşağıdaki ilkelerden hangisiyle daha çok ilişkili olduğu söylenebilir?**

- A) Laiklik
- B) Cumhuriyetçilik
- C) Devletçilik
- D) Yurtta sulh cihanda sulh
- E) Akılcılık ve bilimsellik

9. Atatürk, eskiden kalma rütbe ve nişanları yasaklatmış, Soyadı Kanunu ile ayrıcalık ifade eden unvanları kaldırmıştır.

Atatürk'ün bu uygulamalarının aşağıdaki hangi ilkesi doğrultusunda gerçekleştirdiği söylenebilir?

- A) Devletçilik
- B) Cumhuriyetçilik
- C) Halkçılık
- D) Laiklik
- E) Milliyetçilik

10. "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir."

"Bu din meselesi değil vicdan ve özgürlük meselesidir. Herkes vicdanına uymakta serbesttir."

Atatürk'ün bu ifadeleri daha çok aşağıdaki hangi ilkeyle ilişkilidir?

- A) Milliyetçilik
- B) Devletçilik
- C) Bağımsızlık
- D) Laiklik
- E) Cumhuriyetçilik

11. **Atatürk milliyetçiliğinde millî birlik ve beraberliği sağlayan ve güçlendiren temel unsurlar arasında aşağıdakilerden hangisi yer almaz?**

- A) Misakımillî
- B) Millî eğitim
- C) Millî kültür
- D) Dil
- E) Din

12. Özel sektörün yetersiz kaldığı durumlarda, yatırımların devlet tarafından yapılmasını öngören ilkeye "devletçilik" denir.

Aşağıdakilerden hangisi devletçilik ilkesinin özelliklerinden biri değildir?

- A) Türkiye'nin şartlarından ve ihtiyaçlarından doğmuş bir politikadır.
- B) Ülkenin sosyal politikasında izlenecek yolu ve yöntemi belirleyen esaslardan birisidir.
- C) Bireyin yapamayacağı işlerin devlet eliyle yapılmasını öngörür.
- D) Serbest piyasa sistemine karşı çıkar.
- E) Halkçılığın zorunlu bir sonucudur.

1. Aşağıdakilerden hangisi laiklik ilkesi doğrultusunda yapılan inkılaplardan biri değildir?

- A) Saltanatın kaldırılması
- B) Halifelik kurumuna Abdülmecit Efendi'nin getirilmesi
- C) Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun kabul edilmesi
- D) Şer'îye ve Evkaf Vekaleti'nin kaldırılması
- E) Tekke, zaviye ve türbelerin kapatılması

2. "Cumhuriyetimiz henüz çok gençtir. Maziden kendine miras kalan bütün hayati işler, zamanın mecburiyetlerini tatmin edecek derecede değildir. Siyasi ve fikrî hayatta olduğu gibi iktisadi işlerde de fertlerin teşebbüsleri neticesini beklemek doğru olamaz. Mühim ve büyük işleri, ancak milletin toplam servetine ve devletin bütün teşkilat ve kuvvetine dayanarak millî egemenliğin uygulanmasını ve yürütülmesini düzenlemekle görevli olan hükümetin mümkün olduğu kadar üzerine alıp başarması tercih olunmalıdır."

Atatürk bu ifadeleriyle aşağıdaki ilkelerden hangisinin gerekliliğini vurgulamıştır?

- A) İnkılapçılık
- B) Milliyetçilik
- C) Devletçilik
- D) Laiklik
- E) Yurtta sulh cihanda sulh

3.

I.	Milliyetçilik	Millî bağımsızlık
II.	Cumhuriyetçilik	Millî egemenlik
III.	Devletçilik	Yurtta sulh cihanda sulh
IV.	Laiklik	Akılcılık ve bilimsellik

Yukarıdaki ilkeler ve yakından ilişkili olduğu bütünleyici ilkeler eşleştirmelerinden hangileri doğru verilmiştir?

- A) Yalnız I
- B) I ve III
- C) II ve IV
- D) I, II ve III
- E) I, II ve IV

4. Yeni Türk Devleti'ndeki;

- I. I. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın hazırlanması,
- II. ölçü ve tartıda Batı tarzı değişikliklerin yapılması,
- III. eğitim ve öğretimde fırsat eşitliğinin sağlanması

gelişmeleri halkçılık, devletçilik ve inkılapçılık ilkeleriyle ilişki bakımından aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak gruplandırılmıştır?

	Halkçılık	Devletçilik	İnkılapçılık
A)	I	II	III
B)	II	I	III
C)	III	II	I
D)	I	III	II
E)	III	I	II

5. "Her birey, istediğini düşünmek, istediğine inanmak, kendine özgü siyasi bir fikre sahip olmak, mensup olduğu dinin gereklerini yapmak veya yapmamak hak ve özgürlüğüne sahiptir. Kimsenin düşüncesine ve vicdanına baskı uygulanamaz. Vicdan özgürlüğü kesin ve saldırlamaz olup, bireyin doğal haklarının en önemlilerinden sayılmalıdır."

Atatürk'ün bu sözüyle aşağıdaki ilkelerden hangisini vurguladığı söylenebilir?

- A) Milliyetçilik
- B) Millî bağımsızlık
- C) İnkılapçılık
- D) Laiklik
- E) Devletçilik

6. "Var olan müesseseleri zorla değiştirmek demektir. Türk milletini son asırlarda geri bırakmış olan müesseseleri yıkarak yerlerine, milletin en yüksek medeni gereklere göre ilerlemesini sağlayacak yeni müesseseleri koymuş olmaktadır."

Atatürk'ün bu ifadeleriyle tanımladığı ilke aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnkılapçılık
- B) Milliyetçilik
- C) Halkçılık
- D) Cumhuriyetçilik
- E) Laiklik

7. I. Türk milletinin ihtiyaçlarından ortaya çıkmıştır.
II. Birbirini tamamlayan ve birbirine bağlı bir bütün teşkil etmektedir.
III. Her alanda yeniliklere ve ilerlemeye açıktır.

Yukarıda verilenlerden hangileri Atatürk ilke ve inkılaplarının özellikleri arasında gösterilebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

8. "Kayıtsız, şartsız egemenliğin bir zerresini, sıfatı, ismi ne olursa olsun, hiçbir makama vermemek, verdirmemek gerekir."

Atatürk'ün bu sözünü aşağıdaki ilkelerden hangisine vurgu yaptığı söylenebilir?

- A) Milliyetçilik
B) Devletçilik
C) Cumhuriyetçilik
D) Laiklik
E) İnkılapçılık

9. Erzurum ve Sivas kongrelerinde "Manda ve himaye kabul edilemez." kararı alınmıştır.

Bu karar aşağıdaki Atatürk ilkelerinden hangisi ile daha çok ilişkilidir?

- A) Millî bağımsızlık
B) Çağdaşlaşma ve batılılaşma
C) Akılcılık ve bilimsellik
D) Laiklik
E) İnkılapçılık

10. "Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı, hep bir ırkın evlatları hep aynı cevherin damarlarıdır."

Atatürk'ün bu ifadeleriyle;

- I. halkçılık,
II. milliyetçilik,
III. devletçilik

ilkelerinden hangilerine vurgu yaptığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

11. "Millet hükümdür, hükümet millettir."

Atatürk'ün bu sözünü;

- I. millî egemenlik,
II. cumhuriyetçilik,
III. laiklik

ilkelerinden hangilerine vurgu yaptığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) II ve III

12. "Millî duygu ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî duygunun gelişmesinde başlıca etkidir. Ülkesini, yüksek istiklalini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı dillerin boyunduruğundan kurtarmalıdır."

Mustafa Kemal Atatürk'ün bu ifadeleriyle;

- I. milliyetçilik,
II. cumhuriyetçilik,
III. laiklik

ilkelerinden hangilerinin gerekliliğine vurgu yaptığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) Yalnız III
D) I ve II
E) II ve III

13. Aşağıdakilerden hangisinin laiklik ilkesine ilişkin olduğu söylenebilir?

- A) Kanun önünde farklı dinlere mensup olanların eşitliğini sağladığı gibi, aynı dine mensup olanlar arasında da mezhep eşitliğini sağlamıştır.
B) Din ve mezhep alanındaki farklılıkları ortadan kaldırarak toplumsal alanda kaynaşmayı sağlamıştır.
C) Hukuk birliğinin sağlanmasını kolaylaştırmıştır.
D) Toplum hayatında din ve inanç birliğini sağlamıştır.
E) Eğitimin akıl ve bilime dayandırılmasını sağlamıştır.

1990 Sonrası Türkiye'deki Gelişmeler

Ekonomik Krizler

- 1994 yılı, Türkiye'nin ekonomik sorunlarla karşı karşıya kaldığı bir yıl olmuştur. Bu yılda vergi gelirleri iç borç ödemesine yetmiyordu. Bu yüzden devlet bu sorunu çözmek için dış borçlanmaya yönelmiştir. Yüksek enflasyonun ve cari açığın yaşandığı bu yılda faiz oranları yüzde 400'ü aşmıştır.

BİLGİ PENCERESİ

Cari Açık: Bir ülkenin bir yıl içinde yurt dışına sattığı mal ve hizmetlerin toplam tutarı ile yurt dışından satın aldığı mal ve hizmetlerin toplam tutarı arasındaki fark, cari işlemler dengesini oluşturur. Satın alınan mal ve hizmet tutarı, satılan mal ve hizmet tutarından fazla ise aradaki fark cari açık adını alır.

5 Nisan Kararları

- Ekonomiyi hızla istikrara kavuşturmak, ekonomik büyümeyi sağlamak ve kamu açıklarını azaltmak amacıyla Uluslararası Para Fonu (IMF) yardımıyla bir çözüm planı hazırlanmıştır. Bu çözüm planına "5 Nisan Kararları" denilmiştir.

5 Nisan Kararları'yla Amaçlananlar;

- Kamu İktisadi Teşekkülleri'nin zararlarını karşılamak
- Döviz piyasalarına güven getirmek
- Merkez Bankası'na güç kazandırmak
- Kamu gelirlerini artırmak
- İş hayatına disiplin getirmek

ÖĞRETMEN NOTU

5 Nisan Kararları, ülkede yaşanan ekonomik soruna kökten bir çözüm getirememiştir. Kararlar piyasalarda durgunluğa neden olmuştur. Ekonominin bütün sektörleri kararlardan olumsuz etkilenmiştir.

2001 Ekonomik Krizi

- 2001'de Millî Güvenlik Kurulu toplantısında dönemin cumhurbaşkanı, Ahmet Necdet Sezer ile dönemin başbakanı, Bülent Ecevit arasında yaşanan sert tartışma siyasi krize yol açmıştır. Siyasi kriz Türkiye'de büyük bir ekonomik krizi de beraberinde getirmiştir.
- Ülkede yaşanan bu siyasi gerginliğin ardından ekonomi altüst olmuştur. Faiz oranları gecelik %7.500'e kadar çıkarken borsada %15 oranında düşüş yaşanmıştır. Kamu bankaları büyük açıklar vermiş, piyasalar kontrol edilemez bir hâle gelmiştir. Tüm bu olumsuz gelişmeler bütçe açıklarının artmasına ve şirketlerin batmasına neden olmuştur. Türkiye'yi olumsuz etkileyen bu krize "2001 Ekonomik Krizi" adı verilmiştir.
- Bu ekonomik krizle baş edemeyen dönemin hükümeti, bu sıkıntılı durumu aşmak için IMF'ye başvurmuştur. IMF'nin Türkiye'ye verdiği programı uygulamak üzere Dünya Bankası başkan yardımcılarında Kemal Derviş, Türkiye'ye getirilerek ekonomiden sorumlu devlet bakanı olarak göreve başlatılmıştır.

10. Cumhurbaşkanı
A. Necdet Sezer

2008 Ekonomik Krizi

- 2008 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nden başlayarak tüm dünya ülkelerine hızlıca yayılan ekonomik bir kriz meydana gelmiştir. Ekonomik krizin temel nedeni, konut sahiplerinin ipotekli konut kredilerini ödeyememeleri üzerine bankalar ve finans kuruluşlarında başlayan darboğazın üretim ve hizmet piyasasını da darboğaza sokmasıydı.
- Bu ekonomik kriz sonucunda birçok AB ülkesi ekonomik anlamda iflasın eşiğine gelmiştir. Krizin, AB ile ekonomik ilişkileri olan Türkiye'ye de olumsuz etkileri olmuştur. Ancak bu etkiler sınırlı kalmıştır.

Millî İradeye Darbeler

- 27 Mayıs 1960, 12 Mart 1971, 12 Eylül 1980 askerî darbelerinden sonra da Türkiye'de demokrasiye karşı hukuk dışı müdahaleler yapılmıştır. 28 Şubat 1997, 27 Nisan 2007 ve 15 Temmuz 2016 tarihlerinde yapılan askerî darbeler Türk demokrasisinin gelişimine zarar vermiştir.

28 Şubat Müdahalesi

- Millî Güvenlik Kurulu (MGK), 28 Şubat 1997'de 'irtica' gündemiyle toplandı. MGK'da yer alan askerî kanat, 18 maddelik bir karar listesi ortaya koydu. 28 Şubat MGK kararları sonrasında Yargıtay Başsavcısı, iktidardaki Refah Partisi hakkında; "Laik cumhuriyet ilkesine aykırı eylemlerin odağı olduğu" iddiasıyla kapatma davası açtı. Bu gelişmeler karşısında Başbakan Necmettin Erbakan, başbakanlık görevini koalisyon ortağı Tansu Çiller'e devretmek için istifa etti.
- 16 Ocak 1998'de Yargıtay kararı sonucunda Refah Partisi kapatılmıştır. Necmettin Erbakan ve parti yöneticilerine 5 yıl siyaset yasağı getirilmiştir.

27 Nisan E-Muhtırası

Dönemin Genel Kurmay Başkanı Yaşar Büyükanıt

- TBMM'de 27 Nisan günü gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı seçimlerine ilk turda 361 milletvekili katılmıştır. Yapılan seçimlerde olması gereken 367 sayısına ulaşamamıştır. Aynı gün saat 23.17'de Genel Kurmay Başkanlığının resmî internet sitesinin Basın Açıklamaları ve Duyurular kısmında, daha sonradan "e-muhtıra" olarak adlandırılacak olan bir bildiri yayınlanmıştır.
- Muhtırada; laiklik konusundaki hassasiyetinden bahseden TSK, Kutlu Doğum Haftası faaliyetleri sırasında duyduğu rahatsızlığı dile getirmiştir. "Türk Silahlı Kuvvetleri, ülkenin laik özelliklerinin korunması için kendisine kanunlarla verilmiş olan açık görevleri eksiksiz yerine getirme konusundaki sarsılmaz kararlılığını muhafaza etmektedir ve bu kararlılığa olan bağlılığı ile inancı kesindir." ifadesiyle bildiriye noktalamıştır.

- ✦ Bu muhtıraya karşı 28 Nisan'da, Hükûmet Sözcüsü, açıklama yapmıştır. Hükûmet Sözcüsü: **“Başbakanlığa bağlı bir kurum olan Genelkurmay Başkanlığının herhangi bir konuda hükûmete karşı bir ifade kullanması, demokratik hukuk devletinde düşünülemez. Genelkurmay Başkanlığı, hükûmetin emrinde, görevleri anayasa ve ilgili yasalarla tayin edilmiş bir kurumdur...”** sözleriyle hükûmetin; TSK'nın siyasete karışmasına karşı çıktığını ilan etmiştir.

15 Temmuz Hain Darbe Girişimi

- ✦ 15 Temmuz Darbe Girişimi sonucu 248 kişi şehit olmuş ve 2196 vatandaş yaralanmıştır. Darbe girişiminin ardından TBMM'deki siyasi partiler darbeye karşı ortak bir bildiri yayımlamıştır. Millet'in darbecilere karşı gösterdiği iradenin ve kazanılan zaferin ardından her yıl, 15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü kutlamaları gerçekleştirilmektedir.

Bilim, Sanat ve Spordaki Gelişmeler

- ✦ Türkiye'de 1990 yılından itibaren özel medyanın gelişmesi Türk sinemasını olumsuz etkilemiştir. Bu süreçte sinema sektöründe çok az film üretilebilmiştir. Türkiye'de 1990'lı yıllarda genç bir yönetmen kuşağı ortaya çıkmıştır. Önceleri kısa filmlerle ve senaryolarla varlık gösteren bu kuşak zamanla Türk Sineması'na yeni bir soluk getirmiştir.

ÖĞRETMEN NOTU

- ✦ Yavuz Turgul'un yönettiği ve senaryosunu yazdığı Eşkiya filmi, 1996 - 1997 sezonunda 2 milyon 568 bin 339 kişi tarafından izlenmiştir.
- ✦ 2004'te, 5224 sayılı **“Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanun”** çıkarılmıştır.
- ✦ 2016 yılında yerli sinema sektörü, sadece vizyon gelirleriyle 690 milyon TL'lik bir gelir elde etmiştir.

- ✦ 1990'lı ve 2000'li yıllarda Türkiye'de spor alanında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Naim Süleymanoğlu, 1993 Dünya Şampiyonası'nda üç altın madalya kazanmasının yanı sıra, iki dünya rekoru kırmıştır. 1994'te Bulgaristan'da yapılan Avrupa Halter Şampiyonası'nda sadece üç kaldırış yaparak üç dünya rekoru kırmıştır. 1988 Seul, 1992 Barcelona ve 1996 Atlanta olimpiyatları olmak üzere üç kez olimpiyat şampiyonu olmuştur.

- ✦ Galatasaray Futbol Kulübü, 1999 - 2000 futbol sezonunda UEFA Kupası'nı kazanan ilk Türk futbol takımı olmuştur.
- ✦ 2002'de Güney Kore ile Japonya'nın ortaklaşa düzenlediği Dünya Kupası'nda Türkiye A Millî Futbol Takımı, dünya üçüncüsü olmuştur.
- ✦ Prof. Dr. Aziz Sancar, kanser hastalığı konusunda yaptığı önemli çalışmalar ve hücrelerin hasar gören DNA'ları nasıl onardığını haritalandıran araştırmaları sayesinde 2015 Nobel Kimya Ödülü'ne layık görülmüştür.

- ✦ Gazi Yaşargil, 1999'da Geleneksel Sinir Cerrahları Kongresi'nde **“Yüzyılın Sinir Cerrahı”** (1950 - 1999) ve ayrıca dünyaca ünlü Neurosurgery adlı bilim dergisi tarafından **“Yüzyılın Adamı”** seçilmiştir.

1990 Sonrası Dünyadaki Gelişmeler

SSCB'nin Dağılması ve Türk Cumhuriyetleri'nin Bağımsızlıklarına Kavuşması

SSCB'nin Dağılması

- ✦ Doğu Bloku ve bu bloğun lider devleti olan SSCB, XX. yüzyıl son çeyreğinde siyasi ve ekonomik olarak sorunlar yaşamaya başlamıştır. Batı Bloku ile süren mücadele, nükleer silahlanma ve Yıldız Savaşları adı verilen uzay çalışmaları SSCB ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Ekonomide ve sistemde yaşanan sorunlar, SSCB'nin diğer Doğu Bloku ülkeleri üzerinde kurduğu siyasi ve askerî otoriteyi de sarsmıştır. Bu durum SSCB'nin uydu devletleri kabul edilen sosyalist devletlerin kamuoyunda daha fazla özgürlük taleplerine yol açmıştır.

Gorbaçov

- ✦ Bu süreç içinde SSCB, 1987'de Devlet Başkanı Gorbaçov'un açıkladığı Glasnost ve Perestroika programlarıyla, Sovyet sisteminde şeffaflığa ve yeniden yapılanmaya gidileceğini ilan etmiştir. Bu politikayla demokratik uygulamalarla totaliter yapı gevşetilerek toplumsal hareketlerin yatıştırılması hedeflenmiştir. Ayrıca devlet denetimindeki sosyalist ekonomi anlayışının yumuşatılarak ekonominin canlandırılması düşünülmüştür.
- ✦ Bu gelişmelere rağmen SSCB'yi oluşturan cumhuriyetlerde SSCB'den ayrılmaya yönelik eğilimler güçlenmiştir. Bu sorunu aşmak için Gorbaçov, 1990'da **“Egemen Devletler Birliği Antlaşması”** adını atmıştır. Bu adımı SSCB'nin geleceği açısından iyi görmeyen ordu içindeki bazı komutanlar Gorbaçov'a karşı bir darbe yapmıştır. SSCB'nin en büyük cumhuriyeti olan Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Boris Yeltsin, darbeyi yapanlara karşı halkı direnmeye çağırmıştır. Halkın ve Batılı devletlerin desteği sonucunda kısa süre sonra darbe yapanlar dağılmak zorunda kalmıştır. Olayın hemen ardından SSCB yapısı içinde yer alan devletlerin tamamına yakını, bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir.

ÖĞRETMEN NOTU

Perestroika: Rusça 'yeniden yapılandırma' anlamına gelen siyasi bir kavramdır. SSCB'de gerek ekonomik gerekse katı siyasi merkezizetçiliğin ortadan kaldırılmasına ve idareyi yenilemeye yönelik siyasi programa verilen isimdir.

ÖĞRETMEN NOTU

Glasnost: Sovyet Komünist partisi içinde daha demokratik bir yapılanmayı hedefleyen, katı bürokratik yapıyı aşmayı ve bürokratik ayrıcalıkları ortadan kaldırmayı amaçlayan bir dizi düzenlemeye yönelik siyasi programa verilen isimdir.

Orta Asya Cumhuriyetleri ve Türkiye

- 25 Aralık 1991 tarihinde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte Orta Asya ve Kafkasya'da birçok devlet bağımsız olmuştur. Bağımsızlığını elde eden Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Azerbaycan ve Kırgızistan ile Türkiye'nin ortak bir dile, ortak bir hafıza ve ortak bir kültüre sahip olması ilişkilerin gelişimini sağlamıştır.

- Türkiye, SSCB'nin dağılmasından sonraki süreçte Orta Asya'da bağımsızlıklarını kazanan ülkelerdeki Türkler için sosyal, ekonomik ve kültürel alanda birçok çalışma yapma gereği duymuştur. Bu doğrultuda gerçekleştirilen gerek resmî gerekse sivil kuruluşlardan bazıları şunlardır:

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)

- Orta Asya ve Kafkasya'da yapılacak faaliyetleri ve dış politika önceliklerini uygulayacak, koordine edecek bir organizasyon ihtiyacı doğrultusunda 1992'de Dışişleri Bakanlığı'na bağlı olarak Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA) kurulmuştur.
- TİKA'nın Türk Cumhuriyetleri'ndeki hedefi; bu ülkelerin kendi sosyal yapısını kurması, kendi kimliğini sağlıklı bir şekilde inşa etmesi, kültürel ve siyasi haklarını geliştirmesi, teknik altyapı konusunda eksiklerini giderebilmesi konularında destek vermektir.

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

- 2010'da başbakanlığa bağlı müsteşarlık düzeyinde bir kamu kurumu olarak Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı kurulmuştur.
- Kurumun görevi; yurt dışındaki Türk vatandaşlarının, kardeş toplulukların ve Türkiye'de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilerin çalışmalarını koordine etmektir.

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSÖY)

- Bu teşkilat 1993'te Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Türkiye'nin Kültür Bakanları'nın imzalamış olduğu antlaşma ile kurulmuştur.
- TÜRKSÖY'un kuruluş amacı Türk halklarının gönül birlikteliğini ve kardeşliğini güçlendirmek, ortak Türk kültürünü gelecek nesillere aktarmak ve dünyaya tanıtmak için çalışmaktır.

Yunus Emre Enstitüsü

- Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini artırıp dostluğunu geliştirmek amacıyla 2007'de kurulmuş bir kamu vakfıdır.

Kurumun görevleri:

- Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını dünyaya tanıtmak
- Bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak
- Türk dili, Türk kültürü ve Türk sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek

Avrupa Birliği (AB) ve Türkiye

- Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun (AET) 1957'de kurulmasından kısa bir süre sonra Türkiye, 31 Temmuz 1959'da topluluğa ortaklık başvurusunda bulunmuştur.
- AET Bakanlar Konseyi, Türkiye'nin yapmış olduğu başvuruyu kabul ederek üyelik koşulları gerçekleştirilmeye kadar geçerli olacak bir ortaklık antlaşması imzalanmasını önermiştir. Bu antlaşma 12 Eylül 1963'te imzalanmış ve 1 Aralık 1964'te yürürlüğe girmiştir. Ankara Antlaşması, Türkiye ile Avrupa Birliği ilişkilerinin hukuki temelini oluşturmaktadır.
- 12 Eylül 1980 Askerî Darbesi'nin ardından AB ile ilişkiler resmen askıya alınmıştır. 1983'te Türkiye'de sivil idarenin yeniden kurulmasıyla 12 Eylül 1980'den itibaren dondurulmuş bulunan Türkiye - AET ilişkileri yeniden başlamıştır.
- AET, 1991 Maastricht Antlaşması ile resmen Avrupa Birliği (AB) adını almıştır.
- 5 Mart 1995'de yapılan Ortaklık Konseyi toplantısında alınan karar uyarınca, Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği 1 Ocak 1996'da yürürlüğe girmiştir. 10-11 Aralık 1999'da yapılan Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin AB'ye adaylığı resmen onaylanmıştır.
- 17 Aralık 2004 tarihli Brüksel Zirvesi'nde, AB-Türkiye ilişkilerinde bir dönüm noktası daha yaşanmış ve zirvede Türkiye'nin siyasi kriterleri yeteri ölçüde karşıladığı belirtilerek 3 Ekim 2005'te üyelik müzakerelerine başlanması kararı alınmıştır.

Bosna Savaşı ve Balkanlardaki Gelişmeler

- I. Dünya Savaşı sonunda imzalanan barış antlaşmaları, Balkan ülkelerinde toprak anlaşmazlıkları ve azınlıklar meselesinin ortaya çıkmasına neden oldu. 1919 Paris Antlaşması'yla Sırp-Hırvat ve Slovenlerden oluşan Yugoslavya Krallığı kuruldu.
- II. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın Yugoslavya'yı ele geçirmesi burada Nazi yanlısı Büyük Hırvatistan Devleti kurulmasında etkili oldu. Tito'nun önderliğindeki komünist milis güçler, Alman ordusuna ve yerel milislere karşı başarılı oldu. 1945'teki seçimleri kazanan Tito, Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti'ni kurarak ülkedeki monarşi (krallık) yönetimine son verdi.
- Yugoslavya Devleti; Sırbistan, Hırvatistan, Bosna-Hersek, Kosova, Slovenya, Makedonya ve Karadağ Cumhuriyetleri'nden oluşan federal bir cumhuriyetti. 1980'de Devlet Başkanı Mareşal Tito'nun ölümünden sonra Yugoslavya'yı oluşturan federal devletler arasındaki ilişkiler bozulmaya başladı.

- 1990'da Yugoslavya'yı oluşturan cumhuriyetlerden birisi olan Slovenya bağımsızlığını ilan etmiştir. Slovenya'nın ardından Hırvatistan ve Makedonya'nın da bağımsızlığını ilan etmesi üzerine Yugoslavya iç savaşı başlamıştır. Bu süreç içerisinde 27 Kasım 1991'de Bosna-Hersek kendi ülkesinin bütünlüğünü korumak için bağımsızlığını ilan etmiştir. Bu gelişme üzerine Sırp ve Hırvat güçleri 1992'de Müslüman Boşnaklara karşı etnik temizlik yapmak amacıyla harekete geçmişler ve Bosna-Hersek şehrini harabeye döndürmüşlerdir.

BİLGİ PENCERESİ

Srebrenica Soykırımı

- Sırp tehditleri sonucu BM kampında bulunan tüm Müslüman Boşnaklar, Hollandalı BM askerleri tarafından silah zoruyla dışarı çıkmaya zorlandılar. Bu insanlara hiçbir şey yapılmayacağını söyleyen Sırp, 11 Temmuz 1995 ile 17 Temmuz 1995 tarihleri arasında 8 binden fazla genç ve yetişkin erkeği katlettiler. Bu hadise Srebrenica Soykırımı olarak tarihe geçti.

- 5 Eylül 1995'te ABD'nin girişimiyle savaşan taraflar Cenevre kentinde barış görüşmelerine başladılar. Cenevre'de varılan antlaşmadan sonra Bosna-Hersek'teki üç toplumun liderleri olan Aliya İzzetbegoviç, Slobodan Miloseviç ve Franjo Tuđman ABD'nin Dayton kentinde barış masasına oturmuşlardır. 14 Aralık 1995'te Paris'te tarafların imzasıyla barış antlaşması kesinleşti. Böylece Bosna Savaşı resmen sona ermiştir.

Orta Doğu'da Meydana Gelen Başlıca Gelişmeler

- 1948 - 1951 yılları arasında, Avrupa'daki Yahudi mültecilerin üçte ikisinden fazlasını içeren 700 000'e yakın Yahudi, İsrail'e göç etmiştir. Bu durum Filistin'de Yahudi-Arap gerginliğine yol açmıştır. Bu sorunu çözmek için BM, 1947'de Filistin'in biri Yahudi öteki Arap olmak üzere iki devlet arasında paylaşılmasına karar vermiştir. Araplar bu öneriyi kabul etmeyince Arap - İsrail savaşları başlamıştır. Bu savaşlar şunlardır:

- 1948 Arap - İsrail
- 1956 Mısır - İsrail
- 1967 Arap - İsrail
- 1973 Arap - İsrail savaşları

ÖĞRETMEN NOTU

1978'de Mısır ve İsrail arasında imzalanan Camp David Antlaşması'yla İsrail ve Arap devletleri arasında bir daha sıcak çatışma yaşanmamıştır.

ÖĞRETMEN NOTU

Siyonizm: XIX. yüzyıl sonlarında çeşitli ülkelerde Yahudiler tarafından ortaya atılan, Filistin'de bağımsız bir Yahudi devleti kurmayı amaçlayan akımdır.

- 1980 yılından itibaren İsrail'in Filistin halkına zulmü ve baskısı üzerine, Filistin halkının başkaldırısı anlamına gelen 'İntifada' ilk olarak 1987'de başlamıştır. İkinci İntifada ise 2000'den 2005 yılına kadar devam eden Filistin ayaklanmasıdır.
- Cezayir'de toplanan Filistin Millî Konseyi, 15 Kasım 1988'de ilan ettiği bildiriyle Bağımsız Filistin Devleti'ni ilan etmiştir. Bağımsız Filistin Devleti'ni Türkiye dâhil birçok ülke tanımıştır.
- ABD öncülüğünde yapılan görüşmeler sonucunda 1993'te İsrail ve Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) liderleri barış antlaşması imzalamıştır. Bu antlaşmaya göre İsrail, Batı Şeria ve Gazze bölgelerinde Filistinlilerin özerkliğini resmen kabul etmiştir.
- 2010 - 2011 yıllarında başta Rusya olmak üzere Brezilya, Arjantin ve Şili, 1967 öncesi sınırlarını esas alarak Filistin'i bağımsız bir devlet olarak kabul ettiklerini dünyaya ilan etmişlerdir.

Körfez Savaşları

I. Körfez Savaşı

- Körfez Savaşı'nın çıkmasındaki temel neden Irak'ın komşusu Kuveyt'i işgal etmesidir. 1980 - 1988 arasında komşusu İran ile savaşan Irak, savaşın bitmesinin ardından silahlanmaya devam etmiştir. Ayrıca dünyanın en zengin petrol üreticilerinden biri olan Kuveyt üzerinde hak iddia etmeye başlamıştır. Irak'ın, 2 Ağustos 1990'da Kuveyt'i işgal etmesiyle Orta Doğu'daki güç dengeleri değişmiştir.
- Kuveyt işgali üzerine toplanan Birleşmiş Milletler, Irak'ı kınamış ve işgal ettiği topraklardan kayıtsız şartsız çekilmesini istemiştir.
- Irak'ın BM kararlarına uymayacağını açıklaması üzerine, 17 Ocak 1991'de ABD öncülüğünde uluslararası askeri güç Irak'a karşı önce hava harekâtı ardından da kara harekâtı başlatmıştır. Bu güce karşı koyamayan Irak ordusu mağlup olmuş ve Kuveyt işgalden kurtarılmıştır.

II. Körfez Savaşı ve ABD'nin Irak'ı İşgali

- ABD, Irak'ı kitle imha silahları edinmek ve dünya barışını tehdit etmekle suçlamıştır. ABD'nin girişimleriyle Birleşmiş Milletler, Irak'a bu konuda baskı yapılması kararını almıştır. Ayrıca ABD yönetimi bu kez de Irak Devlet Başkanı Saddam Hüseyin ve ailesinin Irak'ı terk etmelerini istemiştir. Aksi takdirde Irak'a askerî müdahale yapılacağını açıklamıştır.
- Irak yönetimi ABD'nin bu uyarısını reddedince, ABD'ye destek olarak İngiltere, İspanya, Çek Cumhuriyeti, Portekiz, Danimarka, İtalya ve Macaristan'dan oluşan bir Avrupa koalisyonu oluşturulmuştur.

ÖĞRETMEN NOTU

- ABD yönetimi, Türkiye topraklarından geçerek Irak'a askerî müdahale yapmak istemiştir. Fakat 1 Mart 2003'te yapılan oylamada ABD'nin bu isteği TBMM tarafından reddedilmiştir.
- Koalisyon güçleri, 20 Mart 2003'te Irak'a hava saldırısını başlatmıştır. 22 Mart 2003'te ise kara harekâtı başlatılmıştır.
- Irak kuvvetleri ve koalisyon güçleri arasındaki savaş, 15 Nisan 2003 tarihinde koalisyon güçleri tarafından kesin zaferin kazanılmasıyla son bulmuştur.

- 13 Temmuz 2003'te ABD nüfuzunda “Geçici Irak Yönetim Konseyi” oluşturuldu ve bu geçici konsey BM nezdinde tanındı. Bu süreç sonucunda ABD, İngiltere ile birlikte, dünyanın en zengin petrol yataklarına sahip ülkesi olan Irak'ı ele geçirerek Orta Doğu'da önemli bir güç kazandı.

Arap Baharı

- 2010'da Orta Doğu ülkelerindeki demokratik olmayan yönetimlere karşı bu ülkelerin halkları tarafından daha çok demokrasi ve özgürlük talebiyle başlatılan, protesto ve ayaklanmalarla gerçekleşen halk hareketleridir.
- Tunus'ta geçim sıkıntısı çeken üniversite mezunu Muhammed Buazizi adlı gencin kendisine yapılan haksızlık ve baskı sonrasında 17 Aralık 2010'da kendini yakmasıyla başlayan süreçte halkında ayaklanmasıyla Tunus Devlet Başkanı Zeynel Abidin Bin Ali görevinden istifa ederek ülkesini terk etmek zorunda kalmıştır. Tunus'ta bu gelişmeye “Yasemin Devrimi” denilmiştir.
- Tunus'ta başlayan Arap Baharı; Mısır, Yemen, Libya, Suriye gibi Arap ülkelerinde de ortaya çıkmıştır. Körfez ülkelerinden Bahreyn ve Yemen'de de Arap Baharı'nın etkileri görülmüştür.
- 2010'da Tunus'ta başlayan değişimle Orta Doğu'da daha demokratik bir dönemin başlayacağı düşünülmüştür. Fakat beklenen olmamıştır. Sürecin bazı ülkelerde iç savaşa dönüşmesi bölgede istikrarsızlığa yol açmıştır. Arap Baharı, pek çok sorunun yanında mülteci sorununu da beraberinde getirmiştir. Bu sorunun ortaya çıkmasında küresel güçlerin katkısı büyüktür. Sorunun ortaya çıkmasında aktif rol oynayan küresel güçler, mültecilere sahip çıkma konusunda pasif kalmışlardır.

11 Eylül Saldırıları ve Küresel Terör

- 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'nin New York kentindeki Dünya Ticaret Merkezi'ne, Washington'a ve Pentagon'a sivil uçakların kullanıldığı saldırılar düzenlenmiştir. Bu saldırılarda Dünya Ticaret Merkezinin iki binası da çökmüş ve burada çalışan binlerce kişi hayatını kaybetmiştir. 11 Eylül Saldırısı, ABD sınırları içine doğrudan ABD'ye yapılan ilk saldırıdır.
- 11 Eylül Saldırısı'nı ülkesine bir savaş ilanı olarak kabul eden ABD yönetimi, ilk olarak saldırıyı üstlenen El-Kaide adlı terör örgütünün konumlandığı Afganistan'a karşı askerî bir operasyon başlatmıştır. Sonrasında 11 Eylül Saldırısı'nı desteklediği ve kitle imha silahları bulundurduğu iddiasıyla ABD, 20 Mart 2003'te Irak'a karşı askerî operasyon başlatmış ve Irak'ı yeniden işgal etmiştir.

ÖĞRETMEN NOTU

Terörizm: En genel tanımıyla terörizm, hedef toplumdaki ege-men siyasi yapıyı değiştirmek amacıyla belirli bir örgüt tarafından sistematik olarak uygulanan ve kitleleri korkuya sürükleyen şiddet eylemleridir.

Irak ve Suriye'de Yaşananlar

Irak'taki Gelişmeler

- ABD tarafından Irak'ın 2003'te işgalinden sonra Irak'ın yeniden yapılandırılması süreci başlamıştır. ABD tarafından Irak'ın başına getirilen sivil yöneticiyle yönetimi paylaşacak olan Geçici Hükûmet Konseyi tarafından 13'ü Şii, 5'i Sünni, 5'i Kürt, 1'i Türkmen ve 1'i Asuri olan 25 bakandan oluşan Irak Hükûmeti kurulmuştur.
- Savaş sonrası Irak'ta sivil bir yönetim kurulmasına karşın var olan şiddet azalmamıştır. Yeni Irak hükûmeti ülkede otoriteyi kuramadığından, ülkede farklı hedefleri olan, silahlı örgütler faaliyetlerini ve terör eylemlerini zaman zaman artırarak devam ettirmişlerdir. Bu istikrarsız yönetimden faydalanan DAES terör örgütü 2014'te Irak'ın en büyük kentlerinden Musul ve Tikrit'in yanı sıra bölgedeki bazı kentlerde kontrolü ele geçirmiştir. Bu örgüt, hem bölge hem de Türkiye için büyük bir tehdit hâline gelmiştir.

Suriye'deki Gelişmeler

- Arap Baharı olarak adlandırılan süreç, her ülkede farklı etkilere yol açmıştır. Arap Baharı'nın etkisiyle Suriye'deki tek partili Baas rejimine karşı başlayan protestolar, rejimin sert tutumu sonucu bir iç savaşa dönüşmüştür. ABD, İran ve Rusya'nın doğrudan ya da dolaylı yollardan Suriye'nin iç işlerine karışmaları sorunun ve iç savaşın daha da büyümesine neden olmuştur.
- Suriye'de devlet otoritesinin iyice zayıflamasıyla birlikte DAES terör örgütü güçlenerek Türkiye'yi tehdit eder hâle gelmiştir.
- Bunun yanı sıra PKK'nın Suriye kolu olan PYD terör örgütü ülkedeki otorite boşluğundan yararlanarak Suriye'nin kuzeyinde etkin hâle gelmiştir. Bu durum üzerine 24 Ağustos 2016'da Türk Silahlı Kuvvetlerinin Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) ile birlikte başlattığı Fırat Kalkanı Harekâtı ile PYD'nin uygulamak istediği planın önüne geçildi. Azez, Cerablus ve El Bab bölgeleri DAES'ten temizlenerek huzur sağlanmıştır.

Suriyeli Mülteciler

- 2016 yılı verilerine göre Türkiye 3 milyon Suriyeli mülteciye ev sahipliği yapmıştır. Türkiye kişi başına düşen millî gelire oranla dünyanın en çok yardım yapan ülkesidir. Suriye'deki iç savaştan kaçan mülteciler için Türkiye 35 milyar doların üzerinde harcama yapmıştır.
- 2016'dan itibaren Suriyeli mültecileri Türkiye toplumuna kaynaştırma projelerinin önü açılmıştır. Mülteciler, bütün bakanlık ve kurumların stratejik planlarına dâhil edilmiştir.

1. 21 Şubat 2001'de gerçekleştirilen Millî Güvenlik Kurulu toplantısında dönemin cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer ile dönemin başbakanı Bülent Ecevit arasında yaşanan sert tartışma siyasi krize yol açmıştır.

Bu durumun;

- I. faiz oranlarının gecelik %7,500'lere çıkması,
II. Kamu bankalarının büyük açıklar vermesi,
III. bütçe açıklarının artması

gelişmelerinden hangilerine zemin hazırladığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

2. I. Döviz kurunun hedeflenen enflasyon oranı ile uyumlu bir şekilde gelişmesini sağlamak
II. Hazine ve diğer kamu kuruluşlarının Merkez Bankası'ndan kredi kullanımına sınırlama getirmek
III. Kamu açıklarını denetim altına almak

5 Nisan 1994 yılında alınan ekonomik kararlarla yukarıda verilenlerden hangilerinin amaçlandığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

3.

Yıl	Kişi başına düşen yıllık gelir miktarı (ABD doları)
1998	4.442,1
2002	3.580,7
2006	7.905,8
2010	10.550,8
2014	12.112,4

Bu tabloda verilen Türkiye'de 1998-2014 arasında kişi başına düşen milli gelire ilgili istatistiksel bilgiye bakarak;

- I. 2006 yılından itibaren kişi başına düşen yıllık gelir miktarının düzenli olarak arttığı,
II. Koalisyon hükümetlerinin ekonomik krize neden olduğu,
III. 2014 yılındaki kişi başına düşen yıllık gelir miktarının 1998 ve 2002 yılındaki gelirden fazla olduğu

yargılarından hangileri ileri sürülebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

4. **Atatürk'ün**, "Bizim görüşümüz kuvvetin, kudretin, egemenliğin idarenin doğrudan doğruya halka verilmesidir, halkın elinde bulundurulmasıdır. Yine şüphe yok ki, bu dünyanın en kuvvetli bir esası, bir ilkesidir." ifadesiyle aşağıda verilenlerden hangisinin çeliştiği söylenebilir?

- A) Çok partili hayata geçilmesi
B) Mecliste birden fazla siyasi partinin yer alması
C) 28 Şubat Askerî Müdahalesi'nin gerçekleştirilmesi
D) Demokratik uygulamalara öncelik verilmesi
E) Uluslararası barış antlaşmalarında yer alınması

5. 11 Eylül 2001 tarihinde ABD'nin New York kentindeki Dünya Ticaret Merkezi'ne, Washington'a ve Pentagon'a sivil uçakların kullanıldığı saldırılar düzenlenmiştir

Bu gelişmenin dünyada;

- I. ABD'nin dış politikasını terörizme karşı küresel bir savaşa dayandırması,
II. terörizmin devletler için en önemli tehdit haline gelmesi,
III. ABD'nin Afganistan'a saldırması

durumlarından hangilerine neden olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

6. I. Uluslararası değerlendirme ve sınıflandırma sistemine geçilmesi
II. Tek TV kanallı dönemden çok TV kanallı döneme geçilmesi
III. Film üretiminde ve yerli film seyirci sayılarında artış yaşanması

2004'te, 5224 sayılı 'Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi' yasasının yukarıda verilenlerden hangilerine katkı sağladığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

7. I. Halterde Naim Süleymanoğlu'nun altın madalya kazanması
II. Galatasaray futbol kulübünün UEFA kupasını kazanması
III. Aziz Sançar'ın Nobel Kimya Ödülü'ne layık görülmesi

Yukarıda verilenlerden hangileri 1990 sonrası Türkiye'de bilim, sanat ve spor alanındaki gelişmeler arasında gösterilebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

8. **Tarih öğretmenin derste**, "Sovyet Komünist Partisi içinde daha demokratik bir yapılanmayı hedefleyen, katı bürokratik yapıyı aşmayı ve bürokratik ayrıcalıkları ortadan kaldırmayı amaçlayan bir dizi düzenlemeye yönelik siyasi programa verilen isimdir." **şeklinde tanımladığı anlayış aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Glasnost
B) Sosyalizm
C) Kapitalizm
D) Modernizm
E) Comecon

9. **1992 baharında başlayan ve 1995 yılına kadar devam eden Bosna Savaşı aşağıdaki hangi antlaşma ile sona ermiştir?**

- A) Dayton Barış Antlaşması
B) Camp David Antlaşmaları
C) Cenevre Konferansı
D) Ankara Antlaşması
E) Paris Antlaşması

10. I. Irak'ın 1980- 1988 yılları arasında yaptığı savaşta büyük miktarda borçlanması
II. Askeri darbe ile Saddam'ın ülke yönetimine el koyması
III. Irak'ın kendisini zarara uğrattığı gerekçesiyle Kuveyt'ten 24 milyar dolar istemesi

I. Körfez Savaşı'nın çıkmasında yukarıda verilenlerden hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

11. SSCB, 1987'de Devlet Başkanı Gorbacov'un açıkladığı Glasnost ve Perestroika programlarıyla, Sovyet sisteminde şeffaflığa ve yeniden yapılanmaya gidileceğini ilan etmiştir.

SSCB'nin bu politikalarıyla;

- I. demokratik yöntemlerle totaliter yapıyı gevşeterek toplumsal hareketleri yatıştırmak,
II. devlet denetimindeki sosyalist ekonomi anlayışını yumuşatmak,
III. SSCB'nin dağılma ve parçalanmasını önlemek

amaçlarından hangilerini hedeflediği savunulabilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

12. I. Türk Mukavemet Teşkilatı
II. Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY)
III. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

Türkiye'nin SSCB sonrası dönemde Orta Asya ve Kafkasya toplulukları ve devletleri ile ilişkileri geliştirme amacı doğrultusunda yukarıdakilerden hangilerini gerçekleştirdiği söylenebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III
E) I, II ve III

1. Aşağıdakilerden hangisi SSCB'nin dağılması sonrası kurulan Türk devletlerinden birisi değildir?

- A) Özbekistan B) Türkmenistan C) Azerbaycan
D) Kazakistan E) Belarus

2. "1999'da Geleneksel Sinir Cerrahları Kongresinde "Yüzyılın Sinir Cerrahi" (1950 - 1999) ve ayrıca dünyaca ünlü Neurosurgery adlı bilim dergisi tarafından "Yüzyılın Adamı" seçilen Türk beyin cerrahıdır."

Yukarıda bazı özelliklerinden bahsedilen Türk bilim insanı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Gazi Yaşargil B) Cahit Arf C) Halil İnalçık
D) Kemal Karpat E) Cemal Kafadar

3. **Bir tarihçinin, "XIX. yüzyıl sonlarında çeşitli ülkelerde Yahudiler tarafından ortaya atılan, Filistin'de bağımsız bir Yahudi devleti kurmayı amaçlayan akımdır." şeklinde tanımladığı anlayış aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Emperyalizm B) Siyonizm C) Nazizm
D) Faşizm E) Panславizm

4. **Aşağıdaki devletlerden hangisinde Arap baharı etkisini göstermemiştir?**

- A) Tunus B) Mısır C) Libya
D) İsrail E) Suriye

5. I. 28 Şubat Postmodern darbesinin yapılması
II. 27 Nisan E-Muhtırasının verilmesi
III. 24 Ocak Ekonomi Kararlarının kabul edilmesi
IV. Süleyman Demirel'in Türkiye'nin 9. Cumhurbaşkanı seçilmesi

Bu verilenlerden hangileri 1990 sonrasında Türkiye'de meydana gelen gelişmeler arasında yer alır?

- A) Yalnız I B) I ve III C) I ve IV
D) II ve III E) I, II ve IV

6. I. Yeni Türk devletlerinin kurulması
II. Soğuk Savaş Dönemi'nin sona ermesi
III. Varşova Pakti'nin dağılması

Yukarıda verilenlerden hangileri SSCB'nin dağılmasının sonuçları arasında gösterilebilir?

- A) Yalnız I B) I ve II C) I ve III
D) II ve III E) I, II ve III

7. **Aşağıdakilerden hangisi 1988 Seul, 1992 Barcelona ve 1996 Atlanta olimpiyatları olmak üzere üç kez olimpiyat şampiyonu olan sporcudur?**

- A) Halil Mutlu B) Naim Süleymanoğlu
C) Yaşar Doğu D) Mete Gazoz
E) Taha Akgül

8. **11 Eylül 2001 tarihinde El Kaide tarafından gerçekleştirilen terör saldırısı aşağıdaki ülkelerden hangisine yapılmıştır?**

- A) Almanya'ya B) Türkiye'ye C) Fransa'ya
D) ABD'ye E) İngiltere'ye

9. **Tarih öğretmenin derste, "Rusça 'yeniden yapılandırma' anlamına gelen siyasi bir kavramdır. SSCB'de gerek ekonomik gerekse katı siyasi merkezizetçiliğin ortadan kaldırılmasına ve idareyi yenilemeye yönelik siyasi programa verilen isimdir." şeklinde tanımladığı anlayış aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Perestroika B) Akritis C) ASALA
D) EOKA E) TMT